

Voorwoord

Beste lezer,

Iets met democratie, politiek en jongeren klonk me wel interessant in de oren toen mijn scriptiebegeleider prof. dr. Arwin van Buuren, tevens directeur van mijn stageorganisatie GovernEur, het voorstelde. Destijds niet wetende dat het onderwerp me zou aangrijpen en de respondenten me veel energie zouden gaan geven. Zes maanden later ligt hier voor u mijn afstudeerscriptie van de master Politiek en Beleid aan de Erasmus Universiteit.

Ondanks wat zwakke periodes is het schrijven van deze scriptie me minder zwaar gevallen dan ik had verwacht. De bevlogen jonge politici die ik heb gesproken hebben hierin een grote rol gespeeld omdat zij betekenis gaven aan dit onderzoek. Alleen al voor deze respondenten en voor zij die in hun voetsporen gaan treden hoop ik dat onze democratie meer ruimte zal bieden voor de inbreng van jongeren. De wijsheid, gedrevenheid en het plezier dat ze uit hun politieke activiteit halen gun ik eenieder. Ik weet zeker dat zij van grote toegevoegde waarde kunnen zijn voor onze samenleving. Ik hoop dan ook dat de verlaging van de stemgerechtigde leeftijd zal leiden tot meer enthousiaste 16- en 17-jarigen.

De begeleiding van prof. dr. Arwin van Buuren is voor deze scriptie zeer waardevol gebleken. De feedback, nieuwe inzichten en voorzetjes waren handvaten voor het schrijven van een zo goed mogelijk onderzoek. Dank daarvoor. Scriptiekring 'de Buurtjes' was een fijne en gezellige groep om onderdeel van uit te mogen maken. We hebben allemaal hard gewerkt en veel bereikt en ik wens jullie het allerbeste toe in jullie loopbaan. Ik dank Corniel van Leeuwen voor het begeleiden van mijn stage bij GovernEur en de blokgenoten van blok T17-23 voor het maken van de sfeer. Daarnaast dank ik dr. Rebecca Moody als tweede lezer en Mirthe Dolk voor het zijn van een inspiratie en praktische hulplijn als ik weer even niet goed had opgelet.

Nienke Rodenhuis
Leiden, 6 augustus '19

Samenvatting

De gemeente Rotterdam heeft als doelstelling om dichter bij haar burgers te komen en jongeren te betrekken bij het maken van beleid waar zij in de toekomst de gevolgen van zullen voelen. Hiertoe heeft zij ervoor gekozen om de stemgerechtigde leeftijd voor de verkiezingen van de gebiedscommissies en wijkraden te verlagen naar 16 jaar. Op nationaal niveau speelt dit thema ook al langere tijd een rol. Zo heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur in juni 2019 aan de Tweede Kamer geadviseerd om experimenten met het verlagen van de stemgerechtigde leeftijd toe te staan. De rol van 16- en 17-jarigen in de Nederlandse democratie is dan ook een actueel punt van discussie. Maar hoe krijgen we jongeren zo ver om deel te nemen aan die democratie? Door het hele land zijn er al 16- en 17-jarigen die ervoor kiezen om zichzelf verkiesbaar te stellen voor een politiek orgaan. Het zijn er niet veel, maar deze doelgroep beschikt over genoeg motivatie om op jonge leeftijd heel actief te worden in de politiek.

In dit onderzoek wordt gezocht wat in de basis de beweegredenen zijn van jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan om zodoende te achterhalen hoe meer jongeren gemotiveerd kunnen worden om zich verkiesbaar te stellen. De hoofdvraag luidt dan ook:

“Wat beweegt jongeren van 16 en 17 jaar om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan?”

De basis voor de beantwoording van deze vraag bestaat uit een combinatie van drie theoretische modellen: het motivatiemodel voor politieke kandidaatstelling van Parker (1972), de coproductietheorie van Van Eijck en Steen (2016) en het motivatiemodel voor jongeren van Ballard et. al. (2015). De verwachting die hieruit voortkomt is dat jongeren 11 motivatoren hebben in 4 categorieën. Materiële motivatie: vergoeding en toekomstgerichte motivatie, solidaire motivatie: fascinatie, status en identiteit gerelateerde motivatie, doelgerichte motivatie: promotie van beleid, onvrede met zittend bestuur, Public Service Motivation en emotie en tot slot gevraagd worden: door familie of vrienden of door politicus of ambtenaar.

Dit model is getoetst onder 12 respondenten. 11 van de respondenten stonden kandidaat voor een gemeenteraad, gebiedscommissie of wijkraad in 2018 of provinciale staten in 2019. 1 respondent werd ingeloot in een wijkcomité en bekleedt via die weg een functie van volksvertegenwoordiger. Bij de respondenten zijn semigestructureerde interviews afgenomen waarin veel werd doorgevraagd naar de onderliggende motivatie die zij hadden op het moment dat ze zich aanmeldden voor de verkiezingen van een politieke positie.

De jongeren worden net als volwassenen gemotiveerd door materiële, solidaire en doelgerichte factoren zoals Parker (1972) die onder raadsleden in de VS ook vond. Public Service Motivation en altruïstische factoren uit het coproductiemodel bleken hier en goede aanvulling op daar deze factoren onder de jongeren ook veel voorkwamen. Modellen die werden gebaseerd op motivatie van volwassenen bleken dus prima toepasbaar op 16- en 17-jarigen. De factor ‘binding’ werd toegevoegd aan het oude model maar er is geen specifieke reden om te stellen dat deze factor niet toepasbaar zou zijn op volwassenen. Jongeren die scoorden op ‘binding’ vertelden veel en gepassioneerd over hun wijk/gebied/stad. De binding die zij voelden met hun omgeving zette hen ertoe zich ervoor in te willen zetten. Daarnaast is ‘vergoeding’ verwijderd uit het model omdat deze niet overtuigend naar voren kwam in de data.

Deze tieners zijn veel bezig met hun toekomst, ze bevinden zich in een periode van onzekerheid waarin toch belangrijke keuzes gemaakt moeten worden zoals een studiekeuze. Veel jongeren zijn met hun

kandidaatstelling alvast aan het voorsorteren op hun toekomstige loopbaan. Dit was reeds voorspeld op basis het model van Ballard et. al. (2015). Ook de emotionele motivatie die Ballard et. al. kenmerkend achtten voor jongeren bleek voor te komen. Drie jongeren waren erg kwaad op de wereld en angstig over waar de samenleving met de huidige regering als stuurman op afstevent. De identiteit gerelateerde motivatie die werd verwacht bij deze doelgroep kwam niet overtuigend naar voren.

Vervolgens is ervoor gekozen om de motivatie te scheiden van de aanleiding naar de kandidaatstelling. Uit de data bleek dat bijvoorbeeld het gevraagd worden maar voor weinig mensen een daadwerkelijke motiverende functie had, het was vaak de manier voor respondenten om op het idee te komen of juist het laatste duwtje in de rug. Er zijn drie categorieën aanleidingen geconstateerd: gevraagd door familie, gevraagd door politieke partij of zelf aangemeld.

Deze nieuwe kennis heeft geleid tot een typologie van jongerenkandidaten. Natuurlijk zijn ook jongeren niet allemaal over een kam te scheren. Ze hebben uiteenlopende persoonlijkheden, achtergronden en beweegredenen. Onder de respondenten waren drie typen te onderscheiden:

De Denkers

De drie denkers worden aan elkaar gebonden door grote fascinatie voor en kennis over politiek, door hun onafhankelijkheid en hun gedrevenheid. Ze hebben alle drie een weloverwogen keuze gemaakt om zichzelf kandidaat te stellen. Ze laten zich niet beïnvloeden en hebben geen aanmoediging of steun nodig. De motivatie van een denker komt volledig uit de persoon zelf en begint al op jonge leeftijd wanneer hij wordt geboeid door debatten op televisie en filosofische lessen op school.

De Gokkers

“Fuck it, we doen het gewoon” (R11). De gokkers zijn het politieke wereldje ingerold. Ze nemen graag risico en wilden wel eens kijken wat er zou gebeuren als ze zichzelf kandidaat stelden. Ze passen bij elkaar omdat gokkers beschikken over een grote mate van Public Service Motivation en binding met hun wijk/gebied/stad. Daarnaast was het gevraagd worden cruciaal voor de gokkers. Als ze niet gevraagd waren dan hadden ze het zeker niet gedaan. Carrièrevoorbereiding en exploratie spelen ook voor alle gokkers mee. Je hebt immers niets te verliezen en het staat altijd leuk op je cv vinden de gokkers.

De Vlinders

Vlinders zijn sociaaldieren die rondfladderen op borrels en bijeenkomsten. Ze zijn lid van een politieke partij en halen daar veel plezier uit. Ze weten precies hoe het wereldje werkt en hoe je ermee hogerop kunt komen. Ze hechten waarde aan materiële zaken zoals het kunnen opbouwen van cv en netwerk. Daarnaast is de reactie van de omgeving op hun kandidaatstelling belangrijk voor ze. Alle vlinders scoren hoog op de factor ‘status’.

Deze uitkomsten kunnen enerzijds worden gebruikt voor beleid omtrent jongerenparticipatie en vormen anderzijds een basis voor nader empirisch onderzoek onder een bredere groep respondenten. Er kan bijvoorbeeld vergelijkend onderzoek worden uitgevoerd met andere leeftijdsgroepen. Voor nu is de aanbeveling aan de gemeente Rotterdam om de inrichting van het bestuursmodel en de communicatiestrategie omtrent de verkiezingen aan te passen naar de drie typen jongerenkandidaten die op verschillende manieren kunnen worden aangetrokken. Zo zullen de denkers zo min mogelijk last willen hebben van bureaucratische obstakels richting kandidaatstelling. De gokkers moeten gevraagd worden voordat ze zich kandidaat stellen en de vlinders willen resultaat zien van hun kandidaatstelling in de vorm van een beter cv, een groter netwerk en een hogere status.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
Inhoudsopgave	7
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 Probleemstelling.....	10
1.3 Relevantie.....	11
1.4 Leeswijzer	13
2. Theoretisch kader.....	14
2.1 Kandidaatstelling.....	14
2.2 Motivatoren voor politieke kandidaatstelling.....	15
2.3 Motivatoren voor coproductie.....	19
2.4 Motivatoren voor jongeren.....	22
2.5 Theoretisch raamwerk.....	24
3. Onderzoeksdesign	27
3.1 Operationalisering.....	27
3.2 Kwalitatief onderzoek.....	28
3.3 Deelvragen.....	29
3.4 Respondenten	30
3.5 Methoden en Technieken	31
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	32
4. Empirie	35
5. Motivatoren.....	41
5.1 Materiële motivatie.....	41
5.2 Solidaire motivatie	45
5.3 Doelgerichte motivatie.....	49
5.4 Gevraagd worden	54
6. Aanleidingen.....	58
6.1 Gevraagd door familie.....	58
6.2 Gevraagd door partij	59
6.3 Zelf aangemeld	60
6.4 Conclusie	61

7.	Typologie	62
7.1	Denkers.....	63
7.2	Gokkers.....	66
7.3	Vlinders.....	69
7.4	Conclusie	71
8.	Conclusie	74
9.	Aanbevelingen.....	77
9.1	Toekomstgericht.....	77
9.2	Onderwerpen	77
9.3	Denkers – Vrijkaart	78
9.4	Gokkers – Omgeving.....	78
9.5	Vlinders – Netwerk	79
10.	Discussie	80
11.	Literatuur.....	81
	Bijlage 1	84

1. Inleiding

“Zelfs in de rijkste en meest stabiele regionen van de wereld, lijkt het alsof de democratie in verval is geraakt”. (Foa & Mounk, 2016)

De samenleving is overal ter wereld constant in beweging. Interesses en belangen van groepen veranderen en daarmee verandert de overheid. De trend die nu zichtbaar wordt in westerse samenlevingen zoals de Verenigde Staten en Nederland is dat de jonge generatie zich geleidelijk distantieert van het democratisch systeem. Jongeren gaan minder vaak naar de stembus, hebben minder interesse in politiek en hechten minder waarde aan de democratie (Foa en Mounk, 2016). Deze trend heeft de potentie om schadelijk te zijn voor de democratie die gebouwd is op de participatie van burgers (Easton, 1979). Het is dan ook noodzaak om de interesse van jongeren voor politiek aan te wakkeren. Om hiertoe te komen moet de kern van het probleem onderzocht worden. Er is inzicht nodig in de motivatoren van jongeren om politiek actief te worden.

De Raad voor het Openbaar Bestuur bracht in juni 2019 het advies uit aan de Tweede Kamer om te gaan experimenteren met het verlagen van de stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar. In het pleidooi stellen zij dat het verlenen van stemrecht de politieke interesse van jongeren zou verhogen. Het hebben van stemrecht is een prikkel om de benodigde kennis en vaardigheden om te stemmen te ontwikkelen. Daarnaast zitten jongeren nog in een socialisatiefase waardoor de kans dat ze voor het eerst gaan stemmen hoger is. Stemmen is een gewoonte dus burgers die voor het eerst gaan stemmen op hun 16^e zullen dat in hun verdere leven blijven doen. Zo kan de democratie een boost krijgen. Tegenstanders zeggen echter dat jongeren niet genoeg cognitieve capaciteit, kennis en vaardigheden hebben om een weloverwogen politieke keuze te maken. Het is een veel bediscussieerd thema dat in verschillende landen over heel de wereld speelt op dit moment, naar aanleiding van de afname van politieke betrokkenheid van jongeren. In Midden- en Zuid-Amerika werden in de jaren 90 al stappen gezet maar pas in 2007 was Oostenrijk het eerste Europese land dat de stemgerechtigde leeftijd verlaagde naar 16 jaar. Inmiddels zijn er 7 landen ter wereld waar de stemgerechtigde leeftijd op 16 jaar ligt en een aantal andere landen waar je 17 moet zijn om te mogen stemmen. Er zijn veel landen die een middenweg kiezen zoals Duitsland waar 16- en 17-jarigen wel mogen stemmen voor de landdagverkiezingen maar niet voor de nationale verkiezingen (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2019).

In de gemeente Rotterdam is sinds 2018 de stemgerechtigde leeftijd voor de verkiezingen van de politieke organen lager dan de gemeenteraad verlaagd naar 16 jaar. De gemeente Rotterdam is de afgelopen jaren flink bezig geweest met het hervormen van haar bestuursmodel. Het bestuur van de gemeente is steeds meer gedecentraliseerd. Onder het motto “minder politiek, meer buurt” zijn er gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités opgezet. Bij de verkiezingen voor deze lokale bestuursorganen heeft de Gemeente Rotterdam actief en passief stemrecht verleend aan jongeren vanaf 16 jaar. Deze vernieuwing biedt een unieke kans om de houding van jongeren ten opzichte van politiek onder de loep te leggen. De jongeren die zich verkiesbaar hebben gesteld voor een gebiedscommissie of wijkraad kunnen inzicht bieden in de beweegredenen voor jongeren om politiek actief te worden. Een vraag van de gemeente Rotterdam is daarom de directe aanleiding geweest voor dit onderzoek.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds gaat het onderzoek in op de zichtbare trend van afnemende politieke betrokkenheid bij jongeren. Anderzijds is het experiment van de gemeente Rotterdam aanleiding voor dit onderzoek. Bij de gemeente ligt ook de vraag wat het effect is van

stemrecht voor 16- en 17-jarigen en hoe de uitvoering ervan geoptimaliseerd kan worden. Dit onderzoek vormt een basis voor de vraag vanuit de gemeente Rotterdam.

1.1.1. Experiment gemeente Rotterdam

De gemeente Rotterdam heeft er in 2018 voor gekozen om stemrecht te verlenen aan 16- en 17-jarige inwoners van de stad. Het stemrecht was een initiatief van GroenLinks en werd met een kleine meerderheid ingestemd door de gemeenteraad. De aanleiding voor dit initiatief was dat het stadsbestuur nauwer in contact wil komen met de inwoners van de stad, zo ook de jonge generatie. Vanuit het ambtelijk bestuur was ook enthousiasme over het stemrecht. Op deze manier kunnen jongeren betrokken worden bij de toekomstplannen van de stad waar zij meer mee van doen krijgen dan de meeste ambtenaren zelf. Het gaat dan bijvoorbeeld om bouwplannen die de gemeente maakt voor de periode nu tot 2040. De plannen zouden van grotere waarde kunnen zijn als de toekomstige bewoners van de nieuwbouw en van de stad als geheel hun belangen hierbij en ideeën hierover kunnen uiten.

Om dichterbij de jonge burgers te komen en om jongeren meer te betrekken bij de beleidsvorming van de gemeente is tweezijdige inzet nodig. De gemeente moet en wil de mogelijkheid aanreiken en jongeren motiveren om hun belangen en ideeën te uiten. Anderzijds moeten de jongeren gemotiveerd en gemobiliseerd raken. Om deze combinatie optimaal te laten werken, is het van belang om te achterhalen wat in de basis de beweegredenen zijn van jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan.

Het invoeren van het stemrecht voor 16- en 17-jarigen was mogelijk vanwege het gedecentraliseerde karakter van het Rotterdamse bestuursmodel. De verkiezingen voor een gemeenteraad zijn onderhevig aan de nationale kieswet wat betekent dat alle inzittenden van een gemeenteraad de minimale leeftijd van 18 jaar moeten hebben. Het is volgens de kieswet wel mogelijk om je verkiesbaar te stellen voor een gemeenteraad als je binnen de ambtstermijn van de te verkiezen raad de leeftijd van 18 jaar bereikt. In theorie kunnen jongeren vanaf 14 jaar zich dus verkiesbaar stellen voor de gemeenteraad. Mochten zij genoeg stemmen krijgen voor een zetel dan wordt die zetel bekleed door de eerstvolgende op de lijst totdat de kandidaat 18 jaar wordt. Er zijn dus jongeren die zich verkiesbaar stelden voor de gemeenteraadsverkiezingen in verschillende steden in Nederland. Ook zij kunnen inzicht bieden in de beweegredenen van jongeren onder de 18 jaar om politiek actief te worden.

1.2 Probleemstelling

De kern van het vraagstuk is dat jongeren gemotiveerd moeten worden om de doelstellingen van zowel de politieke als de ambtelijke laag van de gemeente Rotterdam te behalen en daarnaast om de algemene politieke activiteit van jongeren te vergroten. De eerste stap richting het oplossen van dit issue is om te onderzoeken wat in de basis de beweegredenen zijn van jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan om zodoende te achterhalen hoe meer jongeren gemotiveerd kunnen worden om zich verkiesbaar te stellen.

1.2.1 Hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek is:

“Wat beweegt jongeren van 16 en 17 jaar om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan?”

1.2.2 Deelvragen

De deelvragen van dit onderzoek zijn:

1. Welke motivatoren voor jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor een politiek orgaan zijn er te vinden in de literatuur?
2. Welke motivatoren hebben invloed gehad op de kandidaatstelling van 16- en 17-jarigen voor de verkiezingen van de gebiedscommissies, wijkraden of gemeenteraden in 2018 of provinciale staten in 2019?
3. Wat was de aanleiding voor 16- en 17-jarigen om zich verkiesbaar te stellen voor de verkiezingen van de gebiedscommissies, wijkraden of gemeenteraden in 2018 of provinciale staten in 2019?
4. Wat voor typen jongeren stellen zich verkiesbaar voor een lokaal politiek orgaan?

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat 16- en 17-jarigen ertoe beweegt om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan door interviews af te nemen bij 16- en 17-jarigen die kandidaat stonden in 2018 of 2019.

1.3 Relevantie

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant gezien de grote invloed van de lage participatiegraad van jongeren op de maatschappij en de democratie. Daarnaast is het een uniek democratisch experiment om 16- en 17-jarige jongeren passief kiesrecht te geven en zal het daardoor tevens een bijdrage leveren aan de wetenschap.

1.3.1 Maatschappelijke relevantie

De afname van politieke participatie onder jongeren kan vele gevolgen hebben. De deelname aan de democratie door inwoners van de VS en West-Europa is aan het dalen. Het vertrouwen in de werking van de democratie neemt gestaag af en men is meer geneigd een mening te uiten via activisme, bijvoorbeeld door geen producten te kopen van een bedrijf dat niet verantwoord te werk gaat, dan door deelname aan de formele representatieve democratie (Foa & Mounk, 2016). Het vertrouwen in de democratie valt volgens Easton onder diffuse steun. De afwezigheid van diffuse steun kan de kwaliteit van een politiek systeem schade toebrengen omdat zonder steun niet kan worden voldaan aan de vraag van de maatschappij (Easton, 1965). Steun voor of verzet tegen beleid kan op verschillende manieren geuit worden, bijvoorbeeld door te gaan stemmen of op een andere wijze te participeren. Het is voor een democratische samenleving dan ook van belang dat men gaat stemmen. Als de opkomst laag is, getuigt dit van weinig steun vanuit de samenleving voor het systeem. Hiervoor is het tevens van belang dat de kandidaten een afspiegeling zijn van de samenleving. Immers, als de kandidatenlijst bestaat uit enkel witte mannen van rond de 50 en één van deze mannen krijgt de meeste stemmen, is het niet vanzelfsprekend legitiem bestuur als een deel van de samenleving op een vrouw van 25 had willen stemmen als zij verkiesbaar was geweest. Een kieslijst moet daarom zo divers mogelijk zijn, ook jongeren horen daarbij. Jongeren op de kieslijst kunnen andere jongeren weer mobiliseren om te gaan stemmen.

Ook op deze kleine schaal is het belangrijk dat jongeren deelnemen aan de democratie omdat dit de kwaliteit van het bestuur kan verbeteren. Jongeren hebben een andere kijk op hun omgeving dan ouderen en denken over andere zaken na. Ze rijden bijvoorbeeld geen auto en hebben geen kleine kinderen die op straat spelen maar maken het onderwijs wel van binnenuit mee en maken relatief veel gebruik van sportfaciliteiten en horeca. Hierdoor kunnen zij los van hun eigen standpunten over de kwestie, in ieder geval de aandacht vestigen op zaken die anders misschien onderbelicht waren gebleven. De blik van een politiek orgaan wordt zo verbreed en er kan beter worden ingespeeld op de

behoeften vanuit het gebied, de stad of de provincie. Daarnaast kan het politiek orgaan zelf zichtbaarder en tastbaarder worden voor de doelgroep jongeren en hun ouders waarvoor de gekozen jongere als aanspreekpunt en informatievoorzieners kan fungeren.

Het stemrecht voor 16- en 17-jarigen is een zeer recent onderwerp van discussie op verschillende bestuurlijke niveaus. Dat blijkt uit de verlaging van de stemgerechtigde leeftijd voor de laagste politieke lagen in Rotterdam in 2018 en uit de publicatie van het advies “Jong Geleerd, Oud Gedaan” van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) aan de Tweede Kamer eerder dit jaar (2019). Hierin adviseert de ROB om experimenten met het verlagen van de stemgerechtigde leeftijd toe te staan. Dit onderzoek kan een interessante bijdrage leveren aan de uitvoering van dergelijke experimenten.

De staat van de democratie, de kwaliteit van het openbaar bestuur en de actualiteit van de discussie omtrent de stemgerechtigde leeftijd leiden ertoe dat dit onderzoek maatschappelijk relevant is.

1.3.2 Wetenschappelijke relevantie

In de literatuur wordt aandacht besteed aan oorzaken voor de politieke participatiegraad van jongeren ten opzichte van ouderen. Deze is in veel gevallen lager voor jongeren. De plaats van jongeren in de levenscyclus speelt hierin mee, ze hebben bijvoorbeeld nog geen inkomen, huis of gezin om te beschermen (Quintelier, 2007). Daarnaast uit de jonge generatie hun politieke belangen minder door deel te nemen aan formele politieke participatiemogelijkheden en meer door consumentenactivisme, demonstreren en boycotten (Foa & Mounk, 2016).

Daarnaast is er veel onderzoek gedaan naar de effecten van het verlenen van stemrecht aan 16- en 17-jarigen. Tot nu toe werden jongeren van 16 en 17 buiten het democratisch model in Nederland gelaten. In een aantal andere Europese landen zoals Oostenrijk, Schotland en Kroatië hebben jongeren van deze leeftijd nationaal al stemrecht maar gebruikelijk is het nog niet. Reden hiervoor is onder andere dat de stemmen van jongeren kwalitatief niet betrouwbaar zouden zijn. Jongeren hebben minder interesse in en kennis over politiek. Daarnaast is hun algemene attitude minder consistent dan die van volwassenen (Chan & Clayton, 2006). Tegenstanders van dit kwaliteitsargument stellen dat de kwaliteit van stemmen van 16- en 17-jarigen helemaal niet zou afwijken van die van 18-jarigen. Dit blijkt ook uit een onderzoek dat in Oostenrijk is uitgevoerd na invoering van stemrecht voor 16- en 17-jarigen (Wagner et. al., 2012). Daarnaast stellen een aantal wetenschappers dat de politieke betrokkenheid van jongeren laag is omdat ze niet betrokken worden en dat stemrecht ertoe zou leiden dat ze wel betrokken raken. Jongeren worden volgens Smith et. al. door de maatschappij weggezet als “burgers in de maak” en niet als volwaardige burgers. Als ze betrokken zouden worden, dan zou de betrokkenheid ook stijgen (2005). De Oostenrijkse casus bevestigt deze aanname (Zeglovitz & Zandonella, 2013). Uit onderzoek in Noorwegen blijkt echter niet dat de politieke interesse van jongeren steeg nadat zij stemrecht hadden gekregen (Bergh, 2013). Dit is een zeer beknopte greep uit de literatuur die gewijd is aan democratische participatie van 16- en 17-jarigen.

Veel literatuur over het onderwerp is van normatieve aard: onder andere Chan & Clayton (2006), Hart & Atkins (2011) en Wagner et. al. (2011) doen uitspraken over waarom jongeren wel of niet betrokken moeten worden bij de politiek. In dit onderzoek is de verlaging van de stemgerechtigde leeftijd een gegeven en wordt er juist gefocust op het optimaliseren van de uitvoering ervan.

De discussie omtrent jongerenparticipatie heeft een negatieve insteek: waarom participeren jongeren zo weinig in de politiek? Dit onderzoek bekijkt het issue van een andere kant en richt zich op waarom

jongeren dat juist wel doen. Er zijn namelijk echt wel jongeren met een grote interesse in politiek of een sterke wil om bij te dragen aan de samenleving. Jongeren die niet onverschillig zijn maar een mening hebben. Deze jongeren putten motivatie en wilskracht uit bronnen die nog onbekend zijn maar die wellicht een nieuwe generatie betrokken jongeren kunnen voeden.

Daarnaast is het verlenen van passief en actief stemrecht aan 16- en 17-jarigen een uniek experiment in Nederland en is het alleen daarom al van wetenschappelijke waarde om de ontwikkelingen te onderzoeken. Tot slot wordt met de categorie “jongeren” vaak de groep 15- tot 25-jarigen bedoeld. Dit onderzoek gaat alleen over 16- en 17-jarigen.

De positieve insteek, de doelgroep en het experiment maken dat dit onderzoek een gedegen bijdrage levert aan de bestaande literatuur over politieke activiteit van jongeren en over politieke motivatie. In dit geval de politieke motivatie van een nieuwe doelgroep, die voorheen niet als deel van de democratie werd beschouwd. De wetenschappelijke ontwikkelingen omtrent politieke motivatie van lokale politici beweegt trager ten opzichte van de laatste decennia van afgelopen eeuw. Dit omdat er steeds minder nieuwe gebieden te verkennen zijn (hoewel men uiteraard nooit alles al weet over een onderwerp). Het motivatieonderzoek verschuift enigszins richting motivatie voor allerlei vormen van democratische participatie in de zich ontwikkelende participatieve democratie en weg van de klassieke representatieve democratie. Deze klassieke vorm wordt echter weer interessant door de toevoeging van een nieuwe doelgroep die ook een steeds grotere rol in de maatschappij aanneemt en steeds vaker onderwerp is van wetenschappelijke discussie.

Daarnaast kan dit onderzoek nieuwe inzichten opleveren voor de wetenschap om op voort te borduren in andere wetenschappelijke vakgebieden. Bijvoorbeeld als het gaat om het onderzoeken van de ontwikkeling van interesses en persoonlijkheid in de overgangsfase tussen kind en volwassene en de daarbij behorende “*nature vs. nurture*” discussie. De combinatie van motivatie, interesse en achtergrondkenmerken van een doelgroep die zich sterk aan het ontwikkelen is, kan voorzien in nieuwe informatie over de bron ervan. Ook geeft dit onderzoek inzicht in de werking van democratie en bestuur, die beiden gefundeerd zijn op de actieve deelname van (gemotiveerde) individuen.

1.4 Leeswijzer

Dit onderzoek bestaat uit 10 hoofdstukken waarvan deze inleiding de eerste is. In hoofdstuk 2 wordt het theoretisch kader opgesteld dat de basis vormt voor de uitvoering en analyse van het onderzoek. In hoofdstuk 3 wordt dit verder geoperationaliseerd en uitgewerkt tot een onderzoeksstrategie. In dit hoofdstuk wordt ook aandacht besteed aan de keuzes die door de onderzoeker zijn gemaakt met betrekking tot de uitvoering, het verloop en de beperkingen van het onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt de empirie beschreven, per respondent wordt in dit hoofdstuk kort verteld om wie het gaat en wat zijn of haar motivatieprofiel is. In hoofdstukken 5 tot en met 7 wordt de empirie nader uiteengezet en geanalyseerd; ten eerste aan de hand van het theoretisch kader (hoofdstuk 5). Er wordt per motivator geanalyseerd wat er wel en wat er niet van toepassing is op de respondenten om uiteindelijk deelvraag 2 te beantwoorden. Hoofdstuk 6 gaat in op de aanleidingen die respondenten leidden naar hun kandidaatstelling. Dit hoofdstuk beantwoordt deelvraag 3. Hoofdstuk 7 gaat in op deelvraag 4, hier wordt een typering gemaakt van de respondenten. Hoofdstukken 8 en 9, de conclusie en aanbevelingen, geven duiding aan de opgedane kennis en hoofdstuk 10 stelt het onderzoek uiteindelijk ter discussie.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk biedt het uitgangspunt voor de uitvoering en analyse van het onderzoek. Op basis van literatuur wordt er een conceptueel model gevormd. Op dit model is de insteek van de dataverzameling, en de uitvoering van het onderzoek gebaseerd. Vervolgens wordt de data getoetst op dit model en wordt het met nieuwe kennis aangepast tot een nieuw model. In de literatuur is gezocht naar theorieën en onderzoeken waarin mensen centraal worden gesteld die gemotiveerd zijn om een politieke functie te bekleden en mensen die zich in willen zetten voor de publieke zaak.

In dit theoretisch kader wordt het politieke spelkarakter van het verkiesbaar stellen voor een politiek orgaan gecombineerd met de altruïstische bijdrage die een dergelijk (lokaal) orgaan levert. De combinatie van politieke motivatoren en coproductie motivatoren geeft gehoor aan deze tweedeling. Daarnaast wordt een derde theorie geïncorporeerd die gehoor geeft aan de kenmerken van de respondenten. Met 16- en 17-jarigen als doelgroep is een andere theoretische insteek gewenst dan met volwassenen, ouderen of kinderen. De complementariteit van deze drie theorieën ondervangt de veelzijdigheid van de casus. Daarnaast worden motivatoren van verschillende zijden bekeken en bevestigd door de combinatie van theorie.

Motivatie in de breedste zin verwijst naar de krachten die bepaald gedrag stimuleren, behouden en richting geven (Perry et. al., 2010). Parker (1972) steekt motivatie in vanuit de organisatie: welke kenmerken van de organisatie zorgen ervoor dat kandidaten er deel van uit willen maken? De coproductietheorie van Van Eijk en Steen (2013) bekijkt de motivatoren vanuit het individu: waarom zou een individu zich ergens voor in willen zetten? De derde theorie bekijkt motivatie vanuit het oogpunt van jongeren en benadrukt de verschillen tussen jongeren en volwassenen. De theorieën bij elkaar vormen de theoretische basis voor dit onderzoek.

2.1 Kandidaatstelling

Allereerst behoeft de onafhankelijke variabele “kandidaatstelling” nadere theoretische toelichting. De veelzijdigheid van dit begrip is aanleiding voor de combinatie van theorieën gebruikt in dit theoretisch kader. Jezelf verkiesbaar stellen voor een politiek orgaan, ofwel gebruik maken van het passief stemrecht, is een politieke activiteit. De kandidaat voert campagne en probeert anderen te bereiken met zijn of haar politieke overtuigingen. Eenmaal gekozen zal de kandidaat handelen vanuit de eigen politieke overtuigingen die al dan niet gebonden zijn aan een politieke partij of achterban. Er wordt voor dit onderzoek gebruik gemaakt van een theorie van John D. Parker (1972) die een raamwerk maakte met motivatoren voor kandidaten die zich voor het eerst verkiesbaar stellen voor een zetel in een politiek orgaan. Een kenmerk dat de respondenten in ieder geval gemeen hebben, is dat ze zich nooit eerder verkiesbaar hebben gesteld. Ze hebben een drempel moeten overkomen. Dit deel van het theoretisch kader, gebaseerd op de theorie van Parker, ondervangt het politieke karakter van kandidaatstelling en zal later in dit kader uitgebreid worden toegelicht.

Vervolgens is het noodzaak om te kijken naar het orgaan waar de respondenten zich verkiesbaar voor hebben gesteld en het lokale karakter van deze bestuursorganen. Een gebiedscommissie of gemeenteraad is een lokaal politiek orgaan waarvan de taken en bevoegdheden beperkt zijn tot een geografisch gebied. De leden van de gebiedscommissie zijn woonachtig in het betreffende gebied. Gebiedscommissies houden zich bezig met de thema's algemeen bestuur, wijkveiligheid, participatie, wijkwelzijn en buitenruimte. Gemeenteraden behandelen grotere thema's, zoals jeugdzorg en klimaatbeheer maar het blijft beperkt tot het geografische gebied. Dit zijn thema's met directe invloed

op de inwoners. De kandidaten en hun burens, familie en vrienden woonachtig in het gebied worden bij goed of slecht functioneren van het lokaal politiek orgaan geconfronteerd met de resultaten ervan.

In Rotterdam komt de gebiedscommissie periodiek bij elkaar met een wijkmanager van de gemeente Rotterdam. Deze wijkmanager maakt deel uit van een ambtelijk cluster en werkt samen met wijknetwerkers en een rayondirecteur die een aantal wijken en gebieden onder zich heeft. De wijkmanager zorgt ervoor dat de plannen die het lokaal politiek orgaan maakt worden omgezet in acties en uitgevoerd door de verantwoordelijke publieke organisaties. Een gemeenteraad of provinciale staten betreft een groter gebied, hoewel dit vergeleken met andere landen zoals de Verenigde Staten waar veel onderzoek is gedaan, nog steeds klein te noemen is. Het is makkelijker om eigen gewin te behalen uit kleinschaliger lokaal bestuur. Denk aan bijvoorbeeld aan het leggen van een weg in het eigen dorp. In een grote provincie in Georgia is dit veel moeilijker te realiseren. De politieke organen waarvoor de respondenten in dit onderzoek verkiesbaar waren, worden daarom als lokaal beschouwd.

Uiteindelijk is het doel van een gebiedscommissie, gemeenteraad en elk ander politiek orgaan, om verandering in de samenleving teweeg te brengen en het niveau van welzijn van de burgers in de omgeving hoog te houden. Deelname aan een lokaal politiek orgaan betekent inzet voor de eigen wijk, het eigen dorp of de eigen stad. De tweede theorie waarmee de kandidaatstelling verklaard kan worden is daarom de coproductietheorie. Coproductie is een paraplu begrip dat veelvuldig in de literatuur wordt gebruikt om vormen van burgerparticipatie te duiden. Daarnaast verklaart de coproductietheorie waarom burgers zich zouden willen inzetten voor de publieke zaak en moeite doen om iets te veranderen aan de samenleving. Ook het doel van een politiek orgaan is om verandering aan te brengen in de samenleving, alle leden ervan zetten zich daarvoor in. Er is overlap te zien tussen coproductietheorie en politieke motivatie. Politici hebben dus drijfveren die coproducerende burgers ook hebben. De verwachting is dat de motivatoren voor coproductie dan ook van toepassing zullen zijn op mensen die zichzelf verkiesbaar stellen voor een lokaal politiek orgaan.

De klassieke definitie van coproductie luidt “een manier om publieke diensten te leveren waarbij professionals en burgers samen bijdragen aan kwaliteitsverhoging” (Eijk & van Steen, 2013). Deze definitie sluit aan bij de eigenschappen van een gebiedscommissie, gemeenteraad of provinciale staten omdat de leden van het politiek orgaan directe eigen belangen vertegenwoordigen en periodiek samen komen om die belangen in uitvoering te brengen en zo de kwaliteit van de eigen leefomgeving te verhogen. Van Eijk en Steen (2016) maakten een model om aan te tonen waarom burgers coproduceren. Dit model is getoetst aan de hand van een aantal Nederlandse en Belgische cases en ook daarom geschikt voor dit onderzoek als tegenhanger voor de Amerikaanse theorie van Parker.

Om de theorie van Parker te ondersteunen worden een aantal onderdelen van de coproductietheorie van Van Eijk & Steen toegevoegd om uiteindelijk een sterker conceptueel model te maken als basis voor het duiden van de afhankelijke variabele die hier omschreven wordt: de kandidaatstelling.

2.2 Motivatoren voor politieke kandidaatstelling

John D. Parker (1972) schreef een classificatie van motivatoren van kandidaten die zich voor de eerste keer verkiesbaar stellen voor een politieke functie. Het is een klassieke theorie en kan als enigszins gedateerd worden beschouwd. Echter, de drijfveren die in deze theorie worden benoemd zijn een sterke basis om te combineren met de recente coproductietheorie en de drijfveren specifiek voor jongeren. De theorie van Parker biedt daarnaast een helder raamwerk om andere literatuur in te passen.

De classificatie van Parker is gebaseerd op het drijfverenraamwerk van Clark en Wilson (1961) die een theorie schreven over de drijfveren van leden in alle soorten organisaties. Ze gebruiken drie basiscategorieën drijfveren: materiële, solidaire en doelgerichte.

De classificatie van Parker is geschikt voor toetsing onder 16- en 17-jarigen aangezien zij allemaal nieuw zijn in de politiek en zich voor de eerste keer verkiesbaar stellen. De eerste keer moet anders worden geanalyseerd dan de keren daaropvolgend omdat de nieuweling een drempel over moeten stappen "*from spectator to gladiator*" (Bowman & Boynton, 1966: 670). De kandidaat moet de spreekwoordelijke ring betreden. De aanleiding kan een bepaald event zijn. Een voorbeeld van een Amerikaans parlementslid is het moment waarop haar man overleed door een incident met een wapen. Daardoor maakte ze zich zo boos over het toestaan van wapenbezit in de VS dat ze besloot zichzelf verkiesbaar te stellen om dit issue aan te pakken (Lawless, 2011: 23). Daarnaast kan het zijn dat het laatste duwtje in de rug wordt gegeven door een persoon. Dit kan bijvoorbeeld een familielid of vriend zijn maar het kan ook iemand in een voorbeeldfunctie betreffen zoals een ambtenaar die als belangrijk wordt beschouwd of een politicus uit de partij. Dit punt wordt verder uitgebreid onder de factor 'gevraagd worden'.

2.2.1 Materiële drijfveren

De eerste categorie bestaat uit *materiële drijfveren*. Dit zijn tastbare beloningen zoals geld of zaken die om te zetten zijn in geld. De leden van een politiek orgaan krijgen voor iedere vergadering een bedrag. Dit bedrag is een vergoeding en geen salaris. Echter, voor 16- en 17-jarigen zonder inkomsten of met enkel inkomsten uit een bijbaan is dit een behoorlijk bedrag. Bij bijvoorbeeld gebiedscommissies gaat het om 450 euro per vergadering, maximaal 24 keer per jaar. Dat betekent dat een gebiedscommissielid een vergoeding van gemiddeld 900 euro per maand krijgt. Bij gemeenteraden en provinciale staten is dit bedrag afhankelijk van de grootte van de gemeente of provincie maar in de meeste gevallen zal de vergoeding nog hoger zijn. Voor jongeren kan dit een drijfveer zijn om zich verkiesbaar te stellen. Het minimumloon voor een 16-jarige fulltime medewerker in bijvoorbeeld een supermarkt is namelijk 564 euro per maand. Een politieke functie kost minder tijd en levert meer op. Het is dus rendabel om een politieke functie te vervullen ten opzichte van een standaard bijbaantje voor tieners. Naast de vergoeding kunnen zaken als aanpassingen aan de eigen straat ook behoren tot materiële drijfveren volgens Parker.

2.2.2 Solidaire drijfveren

De tweede categorie betreft *solidaire drijfveren*. Deze zaken zijn niet tastbaar, ze kunnen dus niet worden omgezet in geld of dingen met monetaire waarde. Deze categorie heeft betrekking op sociale waarden die worden onttrokken uit participatie in de organisatie. Het gaat dan bijvoorbeeld om het ontmoeten van gelijkgestemden, het groepsgevoel, status, plezier en gezelligheid. Solidaire drijfveren hoeven niet alleen binnen de organisatie te bestaan. Het kan ook gaan om de steun die je krijgt bij kandidaatstelling of het aanzien ervan. Daarnaast is de eigen sociale status ook een solidaire drijfveer: iemand kan een leiderschapspositie ambiëren of zichzelf willen ontwikkelen door samenwerking met politici (Parker, 1972).

Het belang van prestige wordt vaak benadrukt in de literatuur. Dit concept is interessant omdat het relatief is: het hangt af van wat je eerst deed. De stap van Kamerlid naar gebiedscommissielid is een stap terug, maar de stap van werkloze naar gebiedscommissielid is een stap vooruit. Het is ook relatief aan de persoon en zijn of haar leefomgeving. Wel blijkt prestige een belangrijke drijfveer voor politieke kandidaten (Rosenzweig, 1957).

Als de solidaire drijfveren sterk aanwezig zijn, dan maakt het minder uit met welke onderwerpen de organisatie zich bezighoudt. Een groep solidair gedreven mensen zou samen uiteenlopende zaken kunnen behandelen zoals het organiseren van evenementen, fondsenwerving, samen tuinieren of gezamenlijk de wijk vertegenwoordigen. Uiteindelijk zullen echter de solidaire drijfveren wel verbonden zijn aan de doelstellingen van de organisatie omdat de doelen ervoor kunnen zorgen dat mensen kiezen voor een groep boven een andere groep.

2.2.3 Doelgerichte drijfveren

De derde categorie drijfveren zijn de *doelgerichte drijfveren*. Net als de solidaire drijfveren zijn de doelgerichte niet tastbaar. Deze drijfveren komen voort uit de doelen van de organisatie, en niet uit de organisatie op zichzelf of het sociale aspect ervan. Sterker nog, als de doelgerichte drijfveren overheersen dan maakt het niet meer uit of een organisatie wel goed werkt. Een persoon kan gedreven worden doordat hij of zij bepaalde doelen graag wil waarmaken. Deze categorie is te onderscheiden van materiële drijfveren doordat de doelen van de organisatie niet van directe invloed zijn op de persoon in kwestie. Het gaat hier dan bijvoorbeeld op het tegengaan van corruptie, het verbeteren van de kwaliteit van het openbaar bestuur of het verbeteren van het samenspel tussen politiek en samenleving. De persoon heeft een ideaalbeeld en wordt gedreven door de wil om dit beeld waar te maken en een verandering in de status quo teweeg te brengen.

2.2.4 Gevraagd worden

Parker (1972) toetste dit raamwerk bij 157 kandidaten die zich voor de eerste keer verkiesbaar stelden voor verkiezingen van provincies in de staat Georgia in de Verenigde Staten. De respondenten werden gevraagd om aan te geven hoe belangrijk de factoren waren voor de keuze om zich voor het eerst kandidaat te stellen. Alle categorieën uit het raamwerk werden bevestigd plus een vierde categorie motivatoren: gevraagd worden. Respondenten gaven aan zich kandidaat te hebben gesteld nadat ze zijn benaderd door een ambtenaar, iemand uit een politieke partij of vrienden en familie. De volgende vraag is dan waarom ze ja zeiden op de vraag. De reacties hierop waren uiteenlopend. Respondenten die werden gevraagd door “belangrijke” ambtenaren zeiden bijvoorbeeld dat ze het gevoel hadden geen nee te kunnen zeggen. Anderen wilden het graag doen voor hun vrienden of familie of werden er door hen op gewezen dat de functie wel bij ze past.

Bowman en Boyton (1966) ondervraagden kandidaten voor lokale verkiezingen naar de aanleiding van de eerste keer dat zij politiek actief werden naast naar de stembus gaan. Bijna een derde van de respondenten noemden als hoofdreden dat ze ervoor gevraagd werden. De helft van deze groep werd benaderd door vrienden of familie en voor de andere helft ging het om leden van de politieke partij of ambtenaren. Vervolgens werden de respondenten gevraagd naar de aanleiding van de kandidaatstelling. Hierop antwoorde 60 procent dat zij ervoor werden gevraagd door de partij. De partij speelt dus voor respondenten een rol voor de kandidaatstelling en het overkomen van de eerdergenoemde politieke drempel. Partijen zelf zijn zich hiervan bewust en doen dan ook aan recruitment.

Het recruitmentproces heeft een formele en een informele lijn. De formele weg is dat alle kandidaten zich aanmelden, één of meerdere sollicitatierondes doorlopen, en er vervolgens door een commissie of bestuur een lijst wordt opgemaakt. Het komt voor dat er niet genoeg kandidaten zijn om een lijst te vullen of dat er betere kandidaten nodig zijn. De partijleden gaan dan informele banden aanhalen voor de recruitment van kandidaten door zelf mensen te benaderen en te vragen of ze zichzelf kandidaat willen stellen. Dit kunnen mensen van binnen of buiten de partij zijn (Meadowcroft, 2001). Netwerk

speelt hierin een belangrijke rol. Ook de jongerenorganisaties van politieke partijen zijn een aantrekkelijke poel om kandidaten uit te vissen (Hooghe et. al., 2004).

2.2.5 Raamwerk politieke motivatie

In de praktijk stellen Clark en Wilson (1961) dat iedere organisatie bestaat door een combinatie van drijfveren uit de vier categorieën. Ook voor politici is het belangrijk dat er op enige wijze iets tegenover de inzet staat, dat er op een fijne manier wordt samengewerkt met collega's en dat de beoogde doelstellingen belangrijk en waardevol worden geacht. Uiteindelijk bepaalt het principiële karakter van een organisatie al veel voor de aanwezige drijfveren. Logischerwijs zal een grote firma goed salaris betalen, een sociale club vriendschap en cohesie bieden, en een politiek orgaan waardevolle doelen trachten te bewerkstelligen.

Een politiek orgaan valt volgens de auteurs onder de doelgerichte organisaties. Het doel van een gebiedscommissie, gemeenteraad of provinciale staten is om de belangen van de bewoners van het gebied te vertegenwoordigen en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Logischerwijs zal dit voor de leden van een doelgerichte organisatie één van de voornaamste drijfveren zijn volgens de theorie van Clark en Wilson. Het politiek orgaan heeft in de andere twee categorieën immers weinig te bieden: er is een relatief kleine vergoeding en de sociale cohesie tussen de leden van het politiek orgaan is niet gegarandeerd aangezien zij om verkozen te worden tegen elkaar in competitie zijn gegaan en uiteenlopende standpunten vertegenwoordigen. Wat ze allen gemeen hebben is een drijfveer om zich in te zetten voor de wijk en de leefomgeving van Rotterdam te verbeteren. Een doelgerichte organisatie kan erg effectief zijn maar kan ook te maken krijgen met grote kloven tussen de leden. Heftige discussie over wat de juiste doelen zijn om na te streven zijn typerend voor doelgerichte organisaties en uiteraard ook voor politieke organen. Immers, de leden van het orgaan zitten er allemaal met als voornaamste drijfveer om hun ideaalbeeld van de samenleving waar te maken. Als zij het niet eens kunnen worden over dat beeld kan dit leiden tot hevig conflict.

Een verschil tussen een politiek orgaan en een politieke partij, ook een doelgerichte organisatie, is dat het ideaalbeeld van die leefomgeving niet per definitie hetzelfde is voor de leden van het orgaan. Dit is wel het geval in een politieke partij die mensen aan zich kan binden door als organisatie heldere doelen te stellen.

De conclusie die Clark en Wilson trekken is dat iedere organisatie drijfveren bevat uit alle vier de categorieën. In de meeste organisaties voert één categorie de boventoon. Deze drijfveren zijn de reden voor leden om deel uit te willen maken van de organisatie.

De resultaten van de analyse van Parker zijn te zien in figuur 1. Hierin worden de factoren weergegeven die Parker bij zijn respondenten vond.

Motivations	Rotated Factors			
	I	II	III	IV
Material factor				
Step up from previous job	.705			
Political activity good for business	.702			
Salary	.669			
Promote interest of occupation	.660			
Bored with occupation	.466			
Solidary factor				
Desire for leadership position		.821		
Fascination with politics		.677		
Being around important people		.657		.343
Community recognition		.650		
Purposive factor				
To promote specific policies			.758	
Obligation for public service			.722	
Dissatisfaction with incumbent			.691	
Asked-to-run factor				
Asked by public officials				.830
Asked by party officials				.740
Asked by friends/relatives				.715

*All factor loadings above .300 are shown.

Figuur 1. Bron: Parker (1972). Motivatoren voor kandidaatstelling.

2.3 Motivatoren voor coproductie

Eerder in dit kader is reeds aandacht besteed aan de definitie van coproductie en waarom de coproductietheorie relevant is voor dit onderzoek. Het biedt een ondersteuning voor de theorie van Parker omdat mensen die politiek actief worden iets pogen te veranderen in de samenleving, of dat nou voor eigen gewin is of voor anderen. Actief worden in de lokale politiek kan qua motivatie dan ook vergeleken worden met burgerparticipatie. Het gaat beide om actieve burgers die de stap zetten om meer te ondernemen voor hun leefomgeving. Coproducerende burgers zitten meer op de uitvoering en minder op het discussiëren en debatteren maar de thema's waar het om draait zijn vergelijkbaar. Er wordt gepoogd verandering teweeg te brengen op het gebied van lokale maatschappelijke issues. De verwachting is daarom dat de motivatoren voor coproducerende burgers ook van toepassing zijn op kandidaten voor de verkiezingen van een lokaal politiek orgaan. De coproductietheorie biedt tot slot ook een actuelere blik op motivatie om in actie te komen voor de publieke zaak.

Alford (2002) deed veel onderzoek naar coproductie en richtte zich op de vraag waarom burgers meewerken aan coproductie. Zijn theorie richt zich op publieke sector "klanten": burgers die direct voordeel halen uit contact met de overheid zoals mensen met een uitkering of andersoortige publieke vergoedingen. Van Eijk en Steen (2013) bouwen voort op deze theorie maar richten zich op burgers in het algemeen en combineren een aantal motivatietheorieën om te komen tot een model dat verklaart waarom burgers coproduceren.

Van Eijck en Steen onderscheiden 3 factoren: percepties, capaciteiten en motivaties. Een burger weegt een aantal zaken af voordat hij of zij besluit te coproduceren. Deze zaken zijn afhankelijk van de percepties van de burger. Hij vraagt zich af: 1) is een issue belangrijk? 2) kan ik er iets aan doen? En 3) heeft het zin om er iets aan te doen? Deze percepties worden beïnvloed door de capaciteiten en motivaties van de burger.

2.3.1 Percepties

Burgers hebben veel opties om te participeren op verschillende manieren. Ze kunnen en willen niet overal gehoor aan geven. Daarom maken ze de afweging wat wel en wat niet belangrijk is. De perceptie van wat belangrijk is wordt beïnvloed door veel verschillende factoren. Bijvoorbeeld door welke onderwerpen er worden uitgemeten in de media of welke onderwerpen van invloed zijn op de vrienden, familie of het werk van de burger. Hier komt ook het “gevraagd worden” terug, als de burger wordt benaderd door iemand die hij belangrijk acht, dan stijgt de coproductie tevens in urgentie en belang (Van Eijck en Steen, 2016). Alleen als de burger het onderwerp van de coproductie relevant en belangrijk acht, wordt er overgegaan tot actie. Deze eerste perceptie die invloed heeft op het wel of niet coproduceren van de burger wordt door Van Eijck en Steen *saliency* genoemd.

De volgende stap is het overwegen van de eigen competenties. De burger moet zichzelf competent genoeg vinden om het proces van coproductie te begrijpen, laat staan te beïnvloeden. Van Eijk en Steen noemen de perceptie van het eigen kunnen de *internal efficacy*. Deze factor wordt beïnvloed door de moeilijkheidsgraad van het coproductieproces. Als de burger het gevoel heeft te veel moeite te moeten steken in het laten slagen van het proces dan is hij minder snel geneigd om tot actie over te gaan. Een makkelijke handeling zijn mensen sneller geneigd uit te voeren.

De derde perceptie betreft de doeltreffendheid van het coproductieproces. De burger moet het gevoel hebben dat zijn deelname aan dit proces daadwerkelijk resultaat teweeg gaat brengen wil hij overgaan tot coproductie. Dit heeft ook te maken met de verwachtingen die de burger heeft van de overheid waarmee hij moet gaan samenwerken als coproducent. “Het vertrouwen dat de burger heeft in de organisatie zal hierop van invloed zijn: hoe meer vertrouwen in de organisatie, hoe groter de kans dat een burger deelname zinvol acht” (Van Eijck & Steen, 2013: 75). De perceptie van de doeltreffendheid van de coproductie noemen Van Eijck en Steen *external efficacy*.

2.3.2 Capaciteiten

Wie je bent als persoon heeft ook veel invloed op het wel of niet besluiten om te gaan coproduceren. Van Eijck en Steen wijzen op de sociaaleconomische factoren die van belang zijn voor de betrokkenheid van burgers. Het gaat dan onder andere om leeftijd, inkomen, beroep en geslacht. Anderzijds heeft ook waar iemand vandaan komt invloed op de deelname in coproductieprocessen. Het aantal mensen in je omgeving die deelneemt bijvoorbeeld, en het aantal succesverhalen in de wijk kunnen ook van invloed zijn. Net als lidmaatschap van een sociaal betrokken netwerk. Van Eijk en Steen onderscheiden binnen de factor capaciteiten daarom twee categorieën: menselijk kapitaal en sociaal kapitaal.

2.3.3 Motivaties

In de literatuur wordt vaak verwezen naar altruïstische motivaties. “Altruïstische motivaties komen voor uit gevoelens van verbondenheid met de samenleving en identificatie met publieke doelen” (Van Eijck en Steen, 2013:76). Om dieper in te gaan op altruïstische motivatie kan er gekeken worden naar *Public Service Motivation* (PSM). Dit is een bekende theorie die al lang mee gaat en die verklaart waarom mensen voor de overheid willen werken. In origine ging de theorie uit van specifieke motivatoren die

vindbaar zijn bij werknemers in de publieke sector en niet bij mensen in de private sector (Perry & Wise, 1990). Later werd er een bredere definitie aan het concept gegeven namelijk PSM als een algemene altruïstische motivatie om de belangen te dienen van een community, een staat, natie of de mensheid als geheel (Rainey & Steinbauer, 1999).

Om precies te zijn raken mensen met PSM volgens de klassieke theorie van Perry (1996) gemotiveerd door een zestal dimensies: aantrekkingskracht tot het maken van publiek beleid, toewijding tot het publiek belang, burgerlijke plicht, zelfopoffering en compassie. Mensen met PSM hebben een ethische drijfveer die ervoor zorgt dat ze intrinsieke beloningen, zoals het gevoel van voldoening en het kunnen bijdragen, kiezen boven extrinsieke beloningen zoals salaris. Ze raken gemotiveerd door zorg om de samenleving en de wil om bij te dragen aan de publieke zaak (Houston, 2000). Ook het gevoel van het hebben van een roeping hoort bij PSM. PSM gemotiveerde mensen voelen zich geroepen om een taak te vervullen die in het teken staat van de samenleving en dat te doen voor anderen zonder daar per se iets voor terug te krijgen (Bakker, 2015).

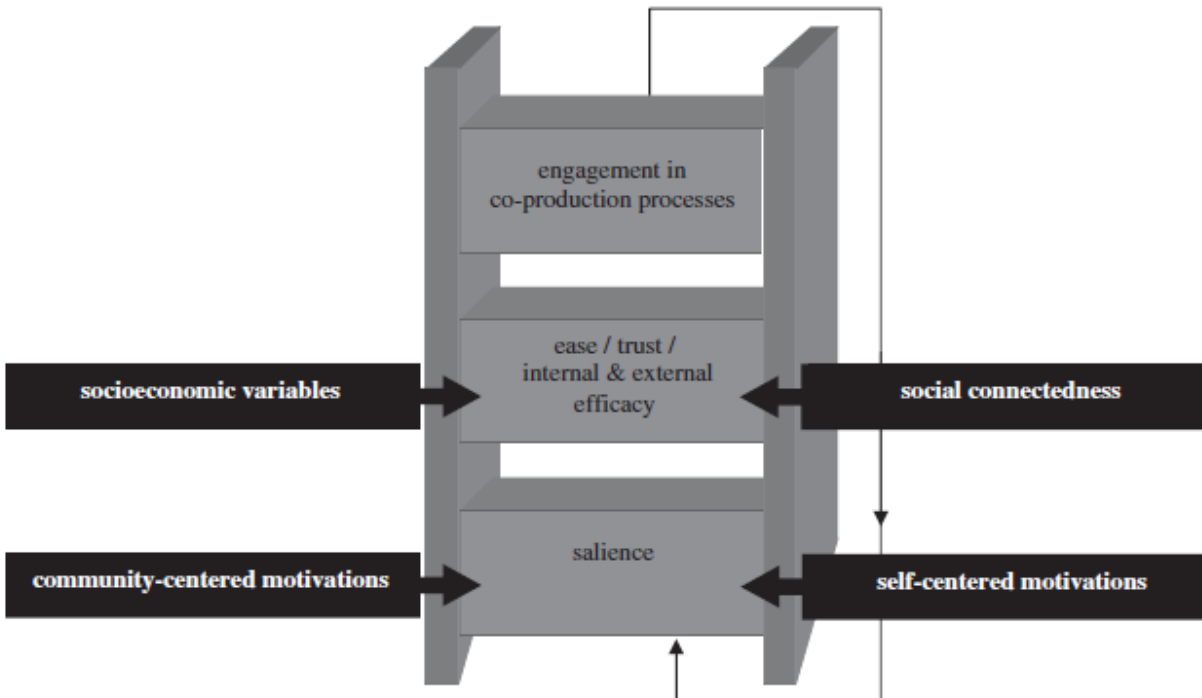
Naast de altruïstische motivaties spelen er ook zelfgerichte motivaties. Hier horen onder andere de materiële en de solidaire motivaties bij die eerder zijn genoemd door Parker (1972). Deze zelfgerichte motivaties gaan enkel om het gewin dat de burger onttrekt uit de coproductie. Daarnaast gaat het ook om expressieve motivatie: het bijdragen aan het grotere geheel teneinde een gevoel van tevredenheid te krijgen.

2.3.4 Raamwerk coproductie

De drie factoren percepties, capaciteiten en motivaties staan op verschillende manieren tot elkaar in verhouding. In figuur 2 is het raamwerk van Van Eijck en Steen (2016) systematisch afgebeeld. De ladder is een perceptieladder met drie treden beginnende bij *salience*, vervolgens *efficacy* en de derde trede is dan het deelnemen aan een coproductieproces. De percepties van het belang van coproductie worden beïnvloed door altruïstische (*community-centered*) en door zelfgerichte motivaties. Als een individu veel altruïstische motivatie heeft vindt hij het belangrijk om anderen te helpen en de kwaliteit van de samenleving als geheel te waarborgen ten goede van anderen. De perceptie van het belang van coproductie is op dat moment positiever dan wanneer het individu niet altruïstisch gemotiveerd is. Dit werkt op dezelfde manier voor zelfgerichte motivatie: hoe meer een individu beschikt over motivatie, hoe positiever de perceptie van het belang van coproduceren.

Als de burger de coproductie van belang acht, dan is de vervolgstap om zich af te vragen “kan ik dit?” en “heeft het zin?": de *internal efficacy* beïnvloed door het gemak van de coproductie en de *external efficacy* beïnvloed door het vertrouwen in de overheid en andersom. Hier komen de capaciteiten in beeld. Het menselijk en sociaal kapitaal van een individu heeft invloed op de perceptie van het eigen kunnen en de perceptie van de overheid en samenleving als geheel. Sociaaleconomische variabelen en sociale cohesie dragen dus bij aan het beeld dat de burger heeft van zijn eigen kunnen en het kunnen van de overheid.

De derde stap is het deelnemen aan het coproductieproces. De ervaring die is onttrokken uit deze deelname slaat terug op de perceptie van het belang van deelname. Als uit de ervaring blijkt dat het weinig verschil heeft gemaakt, dan kan de burger de volgende keer besluiten om niet meer deel te nemen omdat zijn perceptie van het belang van coproductie is afgenomen. Op die manier worden de ervaringen van de burger ook meegenomen in de theorie.

Figuur 2. Van Eijck & Steen (2016: 30). Theoretisch model burgermotivatie voor coproductie.

2.4 Motivatoren voor jongeren

Sociaal-demografische context is hoe dan ook van belang om in ogenschouw te nemen tijdens het onderzoeken van motivatoren. Er is meermaals aangetoond dat bijvoorbeeld mannen en vrouwen verschillende beweegredenen hebben (Fox & Lawless, 2004) en dat opleidingsniveau invloed heeft op de houding ten opzichte van politiek. Er is dan ook reden om aan te nemen dat jongeren van 16 en 17 jaar andere motivatoren hebben voor politieke activiteit dan volwassenen. Wat onderscheidt jongeren dan van volwassenen?

16- en 17-jarigen bevinden zich in een levensfase die wordt gekenmerkt door de pubertijd. Dahl (2004) definieert de pubertijd als “die ongemakkelijke periode tussen seksuele ontwikkeling en het verwerven van volwassen rollen en verantwoordelijkheden”. Deze definitie vat zowel de biologische als de sociale ontwikkeling die tieners doormaken. Het is een periode die wordt getekend door onzekerheid en kwetsbaarheid. Hier moet worden benadrukt dat de persoonlijke ontwikkeling verschilt per individu. Het is dus niet te zeggen dat alle jongeren pubers zijn maar het merendeel van de 16- en 17-jarigen vertoont puberaal gedrag. Op basis van breed uiteenlopende literatuur vormen Ballard et. al. (2015) 4 motivatoren die specifiek aansluiten bij de levensfase waarin jongeren zich bevinden: identiteit gerelateerde motivatie, emotionele motivatie, toekomstgerichte motivatie en verplichting. Deze laatste categorie duidt op verplicht maatschappelijk werk vanuit school, zoals een snuffelstage, die ook bij een politieke partij kan worden volbracht. Dit is echter niet van toepassing op deze casus. De categorie verplichting wordt daarom buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek.

2.4.1 Identiteit gerelateerde motivatie

Identiteit is simpelweg het antwoord op de vraag “wie ben ik?”. Het is de combinatie van persoonlijke karaktereigenschappen en sociale stijl waarmee een individu zichzelf definieert en waardoor hij te onderscheiden is van anderen. Tsang et. al. (2015) beschrijven identiteit als “*the idiosyncratic things that make a person unique*”. Jongeren in de pubertijd zijn bezig met het zoeken naar en formeren van de eigen identiteit. De fysieke en psychosociale veranderingen die de jongeren doormaken leiden dikwijls tot een identiteitscrisis (Hardy et. al, 2011; Erikson, 1968). De activiteiten die pubers ondernemen zijn vaak passend bij de identiteitsformatie. De jongere onderneemt activiteiten die “horen bij” de eigen identiteit of de geambieerde identiteit. Tieners kunnen ook gemotiveerd worden om stappen te ondernemen om te ontdekken of het passend is bij de eigen identiteit.

Volgens de theorie van Marcia (1980) zijn er verschillende stadia in de identiteitsformatie: *diffusion*, *foreclosure*, *moratorium* en *achievement*. En er zijn twee dimensies: *crisis* en *commitment*. In figuur 3 zijn de stadia samengevat met de dimensies.

Identity Status				
Position on Occupation and Ideology	Identity Achievement	Foreclosure	Identity Diffusion	Moratorium
Crisis	present	absent	present or absent	in crisis
Commitment	present	present	absent	present but vague

Figuur 3. Bron: Marcia (1980). Criteria voor de identiteitsstadia.

Tieners aan het begin van of voorafgaand aan de pubertijd bevinden zich veelal in de status van *foreclosure* of *diffusion*. Foreclosure houdt in dat het individu zich heeft gewijd aan een bepaalde identiteit zonder daaraan voorafgaand een crisis te hebben doorgemaakt. Deze identiteit is vaak gevormd door de omgeving en niet gebaseerd op de ontdekkingen van het individu zelf. *Diffusion* betekent dat het individu nog geen duidelijke richting volgt, ongeacht of ze een crisis hebben doorgemaakt. Wanneer zij de leeftijd van 18 naderen bevinden steeds meer tieners zich in de *moratorium* of *achievement* status.

Jezelf verkiesbaar stellen voor een politieke functie kan blijk zijn van zowel *crisis* als *commitment*. Het kan immers een exploratie zijn van de jongere die zich afvraagt of politiek bij hem past of niet maar het kan ook een besluit zijn naar aanleiding van ideologische identiteitsformatie. Deze politieke richting of het participeren zelf kan passen bij wat het individu verstaat onder de eigen identiteit. Op beide manieren is identiteitsformatie een motivator voor tieners om zich verkiesbaar te stellen voor een politiek orgaan.

2.4.2 Emotionele motivatie

Een ander kenmerk van de pubertijd is een verhoogd gevoel voor passie, idealisme en sensatie. Pubers vertonen moeite met het controleren van emoties en kunnen daardoor gedrag vertonen dat enkel is gebaseerd op emotie. Dahl (2004) citeert Aristoteles om deze stelling beeldend te maken:

“*Youth are as heated by nature as drunken men by wine.*”

Veel tieners hebben een natuurlijke neiging naar het nemen van risico's, het zoeken van sensatie en het uiten van sterke emoties. De jongeren ervaren "*turbo-charged feelings*" (Dahl, 2004). In de eerste jaren van de pubertijd is de kans groter dat jongeren een sterke passie ontwikkelen voor bijvoorbeeld een sport, muziek of kunst maar dat kan ook voor een ideologie waar zij zich volledig op gaan richten. Dit maakt jongeren kwetsbaar maar de emotionele toewijding kan ook worden ingezet voor positieve doelen. De emotionele reactie op issues die het individu raken, kunnen aanzetten tot actie bij jongeren die de passie voelen om de wereld beter te maken (Tsang, 2015).

2.4.3 Toekomstgerichte motivatie

16- en 17-jarigen zijn veel bezig met het treffen van voorbereidingen voor een toekomstig carrièrepad. Hier worden ze toe aangezet door school en anderen in hun omgeving en het maakt tevens onderdeel uit van het proces van identiteitsformatie omschreven door Erikson (1968). Carrièreconstructie is tweeledig. Het bestaat uit carrière-exploratie en carrièrevoorbereiding (Stringer et. Al. 2011). Exploratie is het uitzoeken en uitproberen van opties zonder dat daar enige vorm van vastleggen of toewijden aan gebonden is. De carrièrevoorbereiding bestaat uit drie dimensies volgens Skorikov(2007): besluitvorming, planning en zelfvertrouwen. De carrièreconstructie speelt een belangrijke rol in het huidige leven en de verdere levensloop van tieners. Besluiteloosheid omtrent de carrière vertoont een relatie met onrust, angst, depressie, weinig zelfvertrouwen en minder tevredenheid met het leven (Skorikov, 2007).

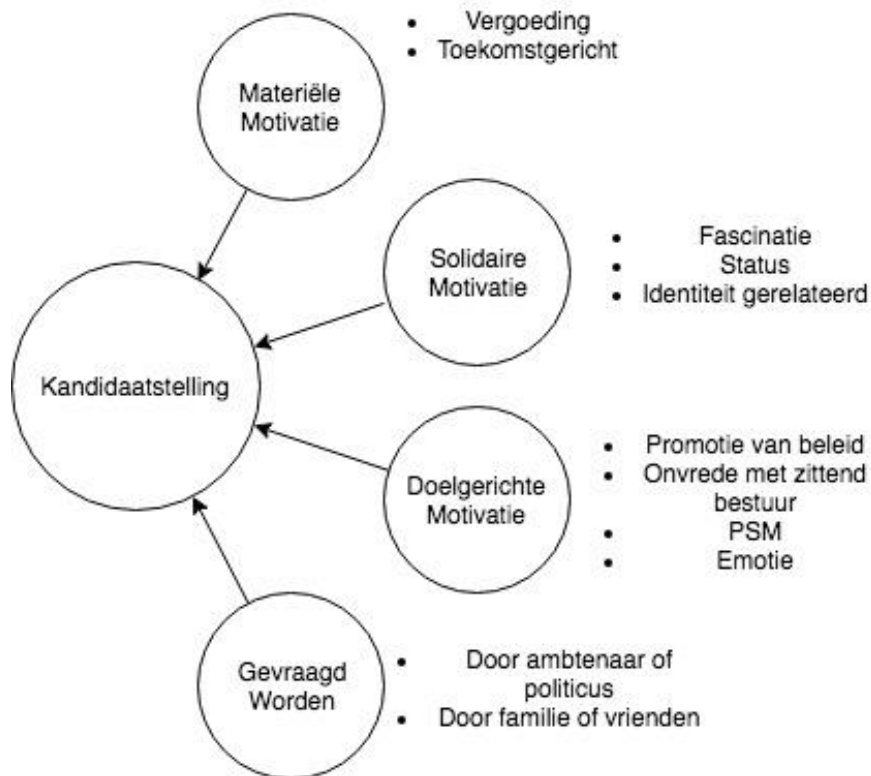
De carrièreconstructie kan een motivatie zijn voor een tiener om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan. Dit kan ofwel deel uit maken van de exploratie op het moment dat de tiener wil zien of politiek bij hem past en of het een optie is voor een toekomstige carrière of studie. Het kan ook deel uit maken van de carrièrevoorbereiding, bijvoorbeeld om skills te ontwikkelen, een cv op te bouwen of contacten te leggen.

2.5 Theoretisch raamwerk

Tot nu toe zijn er drie verschillende theorieën aan bod gekomen: de motivatoren voor kandidaatstelling van Parker (1972), de coproductietheorie van Van Eijck en Steen (2016) en de motivatoren voor jongeren van onder andere Ballard et. al. (2015). Op basis van deze theorieën zal dit onderzoek verder bouwen op een samengesteld theoretisch raamwerk. De theorie van Parker biedt hiervoor de basis. De vier categorieën uit zijn theorie vatten eigenlijk alle drie de theorieën in één: materiële, solidaire en doelgerichte motivatie en gevraagd worden. De subcategorieën van Parker zijn in een aantal gevallen echter niet relevant voor de casus van dit onderzoek terwijl de motivatoren uit de andere theorieën te plaatsen zijn in de hoofdcategorieën van Parker. In het conceptueel model dat in sectie 2.5.1 wordt weergegeven en toegelicht zijn uit elke theorie concepten meegenomen en andere concepten zijn weg gelaten. In de komende secties wordt toegelicht welke keuzes zijn gemaakt met betrekking tot het theoretisch kader en waarom.

2.5.1 Conceptueel model

Figuur 4 is het conceptueel model voor dit onderzoek. De categorieën hebben onafhankelijk van elkaar invloed op het verkiesbaar stellen voor een lokaal politiek orgaan. De verwachting is dat de respondenten meerdere motivatoren hebben gehad voor hun kandidaatstelling. Onder de volgende kopjes zal de keuze voor de motivatoren in het model per categorie kort worden toegelicht.

Figuur 4. Conceptueel model.

2.5.2 Materiële motivatie

Materiële motivatie is gebaseerd op tastbare drijfveren die kunnen worden omgezet in geld. In de categorie materiële motivatie noemt Parker, naast salaris, het verder bouwen op, afstand nemen van en promoten van de eigen baan of onderneming van de kandidaat. Voor jongeren van 16 en 17 is dit echter niet van toepassing, dus wordt alleen de financiële motivator meegenomen. Dat jongeren wel andersoortige materiële motivatie hebben, is gebleken uit de motivatoren voor jongeren. De toekomstgerichte motivatie is daarom toegevoegd aan de categorie materiële motivatie. Wanneer de coproductietheorie hiernaast wordt gelegd wordt zichtbaar dat materiële motivatie eigenlijk een subcategorie is van de zelfgerichte motivaties van Van Eijck en Steen. Dit biedt ondersteuning voor de relevantie van de categorie materiële motivatie.

2.5.3 Solidaire motivatie

Parker onderscheidt binnen de solidaire motivatoren 4 factoren: de ambitie voor een leiderschapspositie, fascinatie voor politiek, omringd willen zijn door belangrijke mensen en het verkrijgen van erkenning van de omgeving. De eerste factor, ambitie voor een leiderschapspositie, wordt in dit onderzoek al gevat onder de toekomstgerichte motivatie in de categorie materiële motivatoren. Deze motivator is immers voor het eigen gewin en zal uiteindelijk bij het verkrijgen van de leiderschapspositie ook meer inkomen opleveren. De solidaire factor 'ambitie voor een leiderschapspositie' van Parker wordt dus ook weg gelaten in dit model. De overige twee factoren; omringd willen zijn door belangrijke mensen en het verkrijgen van erkenning van de omgeving, worden met Rosenzweig's prestige samengevat in de factor 'status'. De sociale status is immers afhankelijk van en relatief aan de omgeving. In deze factor wordt dan eigenlijk de reactie die de kandidaat van zijn of

haar omgeving verwacht opgenomen. De kandidaat wordt dat bijvoorbeeld omgeven door meer belangrijke mensen, krijgt erkenning van de omgeving en stijgt zo in status ten opzichte van de omgeving. De motivator 'Status' omvat daarom in dit conceptueel model alles wat van doen heeft met de reactie van de omgeving en op die wijze invloed heeft op de sociale status van de kandidaat.

Aan de solidaire factoren is nog een derde factor toegevoegd op basis van de motivatie voor jongeren. De identiteit gerelateerde motivatie past in deze categorie omdat het gaat over groepen. 'De politiek' is in feite een groep of een stempel met een bepaalde identiteit waar de jongere in kwestie al dan niet deel van uit wil maken om bij te dragen aan de eigen identiteit. De solidaire motivatie kan worden gezien als een subcategorie van de zelfgerichte motivatie van de coproductietheorie.

2.5.4 Doelgerichte motivatie

Doelgerichte motivatoren hebben betrekking op sociale waarden die worden onttrokken uit participatie in de organisatie. Hieronder vallen vanuit Parker's model 'promotie van beleid' en 'ontevredenheid met zittend bestuur'. Hieraan wordt vanuit het coproductiemodel de Public Service Motivation toegevoegd. Daarnaast wordt vanuit de motivatie voor jongeren de emotionele reactie op een issue toegevoegd. Al deze motivatoren duiden op het willen bijdragen aan de samenleving of willen oplossen van een specifiek issue. De motivatie is gebaseerd op de potentiële uitkomst van zitting nemen in een politiek orgaan en niet het zitting nemen zelf of het kandidaat stellen zelf. Hier zien we de altruïstische motivatie uit het coproductiemodel terug.

2.5.5 Gevraagd worden

De vierde categorie motivatoren van Parker is het 'gevraagd worden'. Deze categorie is volledig overgenomen uit Parker's model maar ook hier is de gelijkenis zichtbaar met het coproductiemodel. Van Eijck en Steen (2016) stellen dat actie ondernemen ten goede van familie of vrienden bijvoorbeeld, ook onder altruïstische motivatie valt. Bij het gevraagd worden is het nog maar de vraag waarom de kandidaat ja heeft gezegd terwijl hij ook nee had kunnen zeggen. Achter het gevraagd worden ligt nog een andere reden zoals liefde voor dat familielid of die vriend. Parker (1972) maakte er een aparte categorie van omdat het gevraagd worden een veelvoorkomende motivator is. In zijn onderzoek zeiden respondenten bijvoorbeeld dat ze gevraagd werden door één of meerdere belangrijke personen en het gevoel hadden geen nee te kunnen zeggen. Dit bleek ook al uit het onderzoek van Bowman en Boynton (1966). Om die reden wordt gevraagd worden als vierde categorie meegenomen in het conceptueel model en wordt er onderscheid gemaakt tussen gevraagd worden door familie of vrienden en gevraagd worden door politicus of ambtenaar.

3. Onderzoeksdesign

In dit hoofdstuk wordt kenbaar gemaakt hoe de hoofdvraag van dit onderzoek zal worden beantwoord. Hiervoor wordt de theorie omgezet in bruikbare indicatoren en wordt uiteengezet welke methoden er zijn gehanteerd.

3.1 Operationalisering

De operationalisering vormt de brug tussen theorie en empirisch onderzoek (Van Thiel, 2010: 52). In de komende sectie zullen de motivatoren uit het conceptueel model per categorie worden omgezet in meetbare indicatoren. De indicatoren zijn de dingen die gehoord of gezien moeten worden om te kunnen spreken van een bepaalde motivator. Zo worden de motivatoren meetbaar gemaakt.

In tabel 1 worden de indicatoren per motivator uiteengezet. Deze zijn nodig voor het analyseren van de data uit de interviews met jongerenkandidaten en wijkcomitéleden. Sommige motivatoren, zoals 'vergoeding', zijn duidelijk te vertalen, andere zullen wat moeilijker te achterhalen zijn.

Categorie	Motivator	Dimensies	Indicator
Materiële motivatie	Vergoeding	-	Inkomsten; geld; bijverdienen; zakcentje
	Toekomstgerichte motivatie	carrière-exploratie	Uitzoeken of er toekomst in zit; zien of ik het kan; zien of ik het wil
		Carrièrevoorbereiding	Ingang in sector; cv opbouwen; skills ontwikkelen
Solidaire motivatie	Fascinatie voor politiek	-	Nieuwsgierigheid; brede interesse
	Status	Omringd willen worden door belangrijke mensen	Politici zijn belangrijk, hebben aanzien; leren van politici; willen horen bij ...; ... deed het ook; rolmodellen
		Erkenning van de omgeving	Fungeren als aanspreekpunt voor de omgeving; waardering krijgen; zichtbaarheid; spreken namens de omgeving
		Prestige	Stap omhoog; iets voorstellen
	Identiteit gerelateerd	Crisis	Past dit bij me? Is het iets voor mij? Wil iemand zijn die ...; past bij wie ik wil zijn; iemand zei dat het bij me zou passen
Commitment		Past bij mij; ik ben zo;	

			wilde dit altijd al; van jongs af aan; ligt in de lijn der verwachting
Doelgerichte motivatie	Promotie van beleid	-	Wil dat ... verandert; heb een goed/beter idee; de wijk heeft ... nodig;
	Onvrede met zittend bestuur	-	Bestuur gaat niet goed; is niet zichtbaar; worden fouten gemaakt; ik kan het beter
	Public Service Motivation	-	Iets willen betekenen voor de wijk/samenleving/wereld; mensen helpen; leefomstandigheden beter maken; er zijn voor anderen; bijdragen; plicht; roeping
	Emotionele reactie op issue	-	Geraakt; verdrietig; boos; kwaad; emotioneel
Gevraagd worden	Gevraagd door ambtenaar of politicus	Individu	Belangrijk persoon; wilde het voor hem/haar doen;
		Organisatie of partij	Benaderd door partij; doorstroom binnen partij; aangemoedigd door partijgenoten
	Gevraagd door familie/vrienden	-	Aangemoedigd door ...; voorgesteld door familie/vrienden in politiek; gevraagd door familie/vrienden

Tabel 1. Indicatoren per motivatiecategorie.

3.2 Kwalitatief onderzoek

De onderzoeksvraag wordt kwalitatief onderzocht door middel van diepte-interviews. Kwalitatief onderzoek is geschikt voor het begrijpen en verklaren van menselijk gedrag. Daarnaast is het geschikt voor onderwerpen die complex en/of gevoelig zijn (Hennink et. al. 2011). In dit geval is de doelgroep beperkt, er zijn immers slechts 12 jongeren die zich verkiesbaar hebben gesteld voor een lokaal politiek orgaan in Rotterdam in 2018. Daarnaast zijn er in de rest van het land jongeren geweest die zich verkiesbaar hebben gesteld voor een lokaal politiek orgaan zoals de gemeenteraad of provinciale staten. Ook deze groep is niet erg zichtbaar en bevindt zich verspreid over het land. Het is daarom vooraf al aannemelijk dat het aantal respondenten beperkt blijft. Dit is tevens een reden om het onderzoek kwalitatief in te steken. Het aantal respondenten is te klein om betrouwbaar kwantitatief onderzoek op uit te voeren (Verschuren & Doorewaard, 2007).

De interviews met jongeren worden geanalyseerd aan de hand van indicatoren. Een deel van deze indicatoren is vooraf vastgesteld op basis van de theorie. Bij het analyseren van de data uit de interviews

kunnen ook nieuwe indicatoren worden gevonden. Bij de analyse worden de concepten uit het conceptueel model dus gebruikt als richtlijn maar zal er ook worden doorgevraagd naar andere motivatoren. Inductieve bevindingen kunnen vervolgens worden vergeleken met de bestaande theorie en kunnen daaraan bijdragen of nieuwe theorie vormen. De analyse van de data zal op die manier een samenspel zijn tussen deductie en inductie (Hennink et. al, 2011).

3.3 Deelvragen

Hoofdvraag: “Wat beweegt jongeren van 16 en 17 jaar om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan?”

Hoe is het antwoord op deze vraag te meten? De vraag is opgedeeld in deelvragen, deze zullen eerst worden toegelicht. De deelvragen van dit onderzoek zijn als volgt:

1. Welke motivatoren voor jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor een politiek orgaan zijn er te vinden in de literatuur?
2. Welke motivatoren hebben invloed gehad op de kandidaatstelling van 16- en 17-jarigen voor de verkiezingen van de gebiedscommissies, wijkraden of gemeenteraden in 2018 of provinciale staten in 2019?
3. Wat was de aanleiding voor jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor de verkiezingen van de gebiedscommissies, wijkraden of gemeenteraden in 2018 of provinciale staten in 2019?
4. Wat voor typen jongeren stellen zich verkiesbaar voor een lokaal politiek orgaan?

Vraag 1 is beantwoord in het theoretisch kader en vormt de basis voor de beantwoording van de daaropvolgende deelvragen. Het is belangrijk om te weten wat er al onderzocht is over een onderwerp zodat niet iedereen het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Daarnaast biedt het vormen van een conceptueel kader op basis van bestaand onderzoek handvatten voor het opstellen van een interviewprotocol. Enerzijds moet een interview open zijn om de respondent zo oprecht mogelijk te laten reageren maar anderzijds moet er ook enige richting in het gesprek zitten zodat er wel antwoorden uit kunnen worden onttrokken. De theorie biedt hiervoor de basis.

De tweede deelvraag gaat over de motivatie en de derde deelvraag over de aanleiding van de kandidaatstelling. Een specifieke aanleiding geeft inzicht in de motieven van de respondenten. Een aanleiding kan dan bijvoorbeeld zijn dat er iets gebeurde in de wijk wat als vervelend werd ervaren of dat de respondent werd benaderd door iemand of dat hij of zij op enige wijze geïnspireerd raakte door een gebeurtenis of persoon. De motivator is vervolgens wat de respondent dan beweegt om zich kandidaat te stellen. Je kunt hierbij denken aan dat er een probleem in de wijk ontstond (aanleiding) en dat de respondent het belangrijk vond om de wijkbewoners te helpen met het oplossen van het probleem (motivator). De aanleiding kan in die zin motivatie teweegbrengen. Dit is de reden waarom de motivatie en de aanleidingen los worden geanalyseerd in deelvraag 2 en deelvraag 3.

Deelvraag 4 wordt beantwoord door een volledig inductieve analyse van de interviews. Er wordt gekeken naar onderlinge verbanden tussen de respondenten en de combinatie van aanleiding en motivatoren die zij hebben. Deze vraag is toegevoegd om een beter beeld te schetsen van wie de respondenten zijn en wat hen beweegt. Alleen een conceptueel model en een lijstje aanleidingen is minder visueel dan een typologie. Het is daardoor gemakkelijker om aanbevelingen te doen op basis van typen.

In tabel 2 is overzichtelijk gemaakt welke methoden worden gebruikt om de deelvraag te beantwoorden en met welk doel.

Deelvraag	Doel	Methode
1. Motivatoren in de literatuur	Het vormen van een theoretische basis voor het onderzoek.	Literatuurstudie
2. Aanleiding	Achterhalen welke specifieke aanleiding de jongeren ertoe gezet heeft zich verkiesbaar te stellen.	Interviews jongerenkandidaten
3. Motivatoren	Onderzoeken welke motivatoren jongeren hadden om zich verkiesbaar te stellen.	Interviews jongerenkandidaten
4. Typologie	Achterhalen van de relaties tussen respondenten en een beeld schetsen van de jongeren.	Inductieve analyse van de data

Tabel 2. Deelvragen, doelen en methoden.

3.4 Respondenten

Aan dit onderzoek hebben 12 respondenten deelgenomen: 11 kandidaten en 1 wijkcomitélid, respondent 12. Zijn situatie is anders dan die van de anderen omdat hij zich niet kandidaat heeft gesteld maar hij is ingeloot in een wijkcomité. Hij heeft het aanbod geaccepteerd en is nu actief in een politiek orgaan. Respondent 12 is wel een 16-jarige jongen die gemotiveerd is om zitting te nemen in dit politieke orgaan. Zijn motivatie kan daardoor ook meegenomen worden in de resultaten van de motivatoren, hij is echter niet meegenomen in de aanleidingen en typologie omdat zijn situatie erg uniek is ten opzichte van de andere respondenten.

Van de 11 ondervraagde kandidaten zijn er 4 meisjes en 7 jongens. Ze waren allemaal 16 of 17 toen ze zichzelf verkiesbaar stelden. Tijdens de interviews waren ze 16, 17 of 18 en één respondent was inmiddels 19. Ze waren verkiesbaar bij uiteenlopende partijen, evenredig verdeeld over het politieke spectrum. 4 zijn lid van een linkse partij, 4 van een rechtse, 1 zit in het midden en 2 deden mee met een nieuwe partij. Er is voor gekozen om jongeren te interviewen die zichzelf verkiesbaar hebben gesteld omdat zij al in het bezit zijn van de motivatie om politiek actief te worden. Jongeren die (nog) niet politiek actief zijn hebben deze motivatie niet en kunnen daardoor geen helder antwoord geven op de vraag hoe ze gemotiveerd kunnen worden.

De eerste insteek van dit onderzoek was om het alleen uit te voeren onder Rotterdamse kandidaten voor gebiedscommissies en wijkraden. Er zijn in totaal 12 jongeren die zich verkiesbaar hebben gesteld voor de verkiezingen van de gebiedscommissies en wijkraden in Rotterdam 2018. Het doel was om al deze jongeren te benaderen en om ze allemaal of zo veel mogelijk ervan te interviewen. Hier zijn enige complicaties opgetreden gezien de gemeente Rotterdam niet in het bezit is van namen of contactgegevens van de kandidaten die niet zijn verkozen in de gebiedscommissie of wijkraad. Dat geldt voor alle verkiesbaar gestelde jongeren. Ze moesten dus benaderd worden via zo veel mogelijk verschillende kanalen. Hiervoor is gebruik gemaakt van sociale media, e-mail, telefonie, netwerk en familie van de kandidaten.

Omdat de respons klein was, is ervoor gekozen de doelgroep uit te breiden naar jongeren die zich verkiesbaar hebben gesteld voor een lokaal politiekorgaan elders in het land in 2018 of 2019. Het is volgens de kieswet mogelijk voor jongeren om zich kandidaat te stellen voor een politiek orgaan wanneer zij binnen de ambtsperiode van het orgaan de leeftijd van 18 jaar bereiken. In de praktijk betekent dit dat iemand van 14 zich verkiesbaar kan stellen. Als hij of zij gekozen wordt, dan wordt de zetel eerst ingevuld door een vervanger totdat de kandidaat 18 wordt. Ook deze doelgroep is erg specifiek en moeilijk op te sporen. De namen en contactgegevens van mogelijke respondenten zijn onttrokken uit nieuwsartikelen en via politieke partijen. Dit betekent dat de volledige doelgroep niet kon worden bereikt. De selectie van respondenten is gemaakt op basis van de vindbaarheid, bereikbaarheid en respons van de respondenten. Er zijn zo veel mogelijk middelen ingezet om een zo groot mogelijk deel van de doelgroep te vinden.

Dit betekent dat er in de selectie van respondenten weinig rekening is gehouden met de context waarin de jongeren zich bevinden. Dit is een beperking van het onderzoek omdat invloeden vanuit de omgeving relevant kunnen zijn voor de motivatie van de respondent. Als iemand bijvoorbeeld in een klein dorp woont, is de kans groter dat hij of zij veel binding voelt met het dorp ten opzichte van iemand die in een grote stad verkiesbaar is. Voor deze invloeden is in dit onderzoek niet gecontroleerd.

3.5 Methoden en Technieken

3.5.1 Interviews

Alle interviews zijn semigestructureerde diepte-interviews. Niet alle motivatoren zijn immers te kennen aan de oppervlakte. In sommige gevallen zal de respondent zelf niet bewust zijn van de aanwezigheid van een bepaalde motivator. Misschien wil de respondent iets eigenlijk niet vertellen, als het bijvoorbeeld draait om het krijgen van status of het maken van vrienden. Met diepte-interviews kan de interviewer doorvragen en de achterliggende gedachten achter een keuze naar boven halen. Daarnaast werken diepte-interviews goed voor het identificeren van persoonlijke overtuigingen, gevoelens en ervaringen (Hennink et. al. 2011). De interviewer heeft met een semigestructureerde techniek de vrijheid heeft om goed door te vragen naar achterliggende gedachten en emoties.

De interviews met de jongerenkandidaten bestaan uit drie onderdelen. Het eerste onderdeel is een introductie van het onderzoek vanuit de onderzoeker en het voorstellen van de respondent. Het tweede deel gaat in op de aanleiding en motivatie voor de kandidaatstelling. Dit heeft betrekking op deelvraag 2 en 3. In dit deel worden eerst een aantal vragen gesteld om de respondent te doen loskomen. De kernvraag van dit deel is “wat heeft je gemotiveerd om je kandidaat te stellen?”. Daarna zal aan de hand van de indicatoren worden doorgevraagd naar meer achterliggende motivatoren voor de kandidaatstelling. Deel 3 van het interview gaat in op de ervaringen van de kandidaat met de kandidaatstelling. Hierbij ligt de focus op de omgeving van de kandidaat en hoe die reageerden op het proces. Daarnaast wordt er gevraagd wat hierin belangrijk was voor de respondent. Met deze vragen wordt de aandacht gericht op solidaire drijfveren.

Het interviewprotocol voor de interviews is te vinden in bijlage 1. De interviews zijn afgenomen op een door de respondent gekozen locatie en duurde gemiddeld 1 uur. Alle interviews zijn afgenomen, getranscribeerd en gecodeerd door dezelfde persoon.

3.5.2 Resultaten en analyse

De resultaten en analyse zijn verdeeld over vier hoofdstukken. Deze verdeling is gemaakt op basis van onderwerp. Het eerste resultatenhoofdstuk, 'empirie', is een beschrijvend hoofdstuk. Hierin zal per respondent een kort motivatieprofiel worden opgesteld zonder daar implicaties aan te verbinden. In de daaropvolgende hoofdstukken zal het uiteenzetten van de resultaten gelijk oplopen met het analyseren ervan.

In hoofdstuk 5, 'motivatoren', zal aan de hand van het theoretische conceptueel model in figuur 4 worden gekeken naar welke motivatoren er zijn gesignaleerd in de data. De resultaten van het onderzoek worden per motivator beschreven en direct geanalyseerd op overeenkomsten en verschillen met de theorie. In dit hoofdstuk zit ook een inductief deel waarin er wordt geanalyseerd op motivatoren die niet overeenkomen met de theorie. Vervolgens wordt er op basis van de analyse een nieuw conceptueel kader gepresenteerd.

Hoofdstuk 6 gaat over aanleidingen. Dit wordt iets anders geanalyseerd dan de motivatoren. De aanleidingen worden eerst onttrokken uit de data en uiteengezet en vervolgens wordt er een vergelijking getrokken met de theorie.

Hoofdstuk 7 is een inductief hoofdstuk. De onderzoeker constateerde patronen in de data die in hoofdstuk 7 uiteen worden gezet als typologie van de respondenten. Het is belangrijk hierbij te noemen dat hier geen theoretische basis aan ten grondslag heeft gelegen maar dat dit voortkomt uit de eigen analyse van de onderzoeker. In de conclusie van hoofdstuk 7 wordt er een link gelegd tussen de omschreven typologie en de kennis die is opgedaan in de voorgaande hoofdstukken.

De resultaten en analyse starten dus met een vergelijking met de bestaande theorie waarna de data wordt onderlegd aan een tweede analyse waarin er verbanden tussen motivatoren, aanleidingen en respondenten zijn gevonden. Op een schaal van deductief naar inductief wordt er gestart bij deductief en vervolgens steeds verder richting inductief geschoven. Dit optimaliseert het gebruik van de data. Met het deductieve gedeelte wordt er een wetenschappelijke onderbouwing van de theorie gegeven waarna er vervolgens met dezelfde data nieuwe theorie ontwikkeld wordt.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Deze scriptie is gemaakt door één persoon die al het vooronderzoek, de interviews en de analyse heeft gedaan. Een andere onderzoeker zou ongetwijfeld zaken anders hebben aangepakt of anders hebben geïnterpreteerd.

Daarnaast is met 12 respondenten de kans dat het een representatieve steekproef is klein. De totale N van 16- en 17-jarigen die zich verkiesbaar stelden voor een lokaal politiek orgaan in 2018 of 2019 is niet bekend. Met het doorspitten van nieuwsberichten over jonge kandidaten zijn er door de onderzoeker ongeveer 50 gevonden. Dit zijn alleen de jongeren waarover een online bericht is gepubliceerd. De kans is aanwezig dat dit een fractie van de totale doelgroep is. Daarbij moet wel gezegd worden dat het ongebruikelijk is voor een tiener om zichzelf op de lijst te plaatsen. Het zal dus geen overweldigend aantal zal zijn. Weinig jongeren en volwassenen zijn zich überhaupt bewust van het bestaan van deze mogelijkheid. Daarnaast is het zo ongebruikelijk dat het snel wordt opgepikt door media. De schatting is daarom wel dat er een aardig deel van de respondenten is gevonden.

De respondenten waren op het moment van de afname van de interviews tussen de 16 en 19 jaar oud. Hier is tijdens de interviews enige rekening mee gehouden in de manier waarop vragen zijn gesteld bijvoorbeeld. Nu heeft deze doelgroep uiteraard bovengemiddeld veel kennis van politiek en openbaar bestuur maar zijn er toch zo min mogelijk wetenschappelijke termen gebruikt. Geen van de respondenten heeft immers reeds een academische opleiding voltooid. Daarnaast zijn de interviews enigszins informeel ingestoken, om als interviewer benaderbaar over te komen op de jongeren. Verder verschilt de aanpak van dit onderzoek niet sterk ten opzichte van onderzoeken met volwassen respondenten. Deze doelgroep geeft zelf aan niet anders behandeld te willen worden dan volwassenen (Dedding et. al., 2013). Daarnaast gaat dit onderzoek uit van een experiment dat de bekwaamheid en verantwoordelijkheid van 16- en 17-jarigen als vanzelfsprekend acht. Dit is een van de argumenten om de stemgerechtigde leeftijd te verlagen naar 16 jaar. Mede daarom is er geen speciale behandeling voor jongeren aangehouden.

De leeftijd van de respondenten vergt ook extra aandacht voor de onderzoeksethiek. Met de persoonsgegevens van minderjarigen moet voorzichtig worden omgesprongen. In principe is het voor respondenten vanaf 16 jaar niet nodig om toestemming van een ouder of voogd te verkrijgen voor de verwerking van persoonsgegevens, dit is dan ook niet gedaan voor dit onderzoek. De respondenten zijn zelf wel akkoord gegaan met de anonieme verwerking van hun gegevens. Er worden in dit onderzoek bijzondere persoonsgegevens kenbaar gemaakt zoals politieke voorkeur en persoonlijke eigenschappen. De kans op herleidbaarheid naar de respondent is daardoor aanwezig. Toch is het kenbaar maken van deze gegevens nodig om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen en aan te kunnen tonen. Om de anonimiteit van de respondenten te beschermen, is ervoor gekozen om deze scriptie onder embargo in te leveren en dus niet te publiceren voor derden.

De insteek in het begin van het proces was om dit onderzoek te richten op jongeren die verkiesbaar stonden in Rotterdam voor een gebiedscommissie of wijkraad. Dit bleek niet haalbaar vanwege de onvindbaarheid van de doelgroep en vervolgens de lage respons. Er is laat in het proces pas gekozen om de doelgroep uit te breiden naar jonge kandidaten in de rest van het land. Daardoor was er beperkte tijd voor interviews met jongeren buiten Rotterdam. Het bleek vanwege de tijdsspanne van het onderzoek vervolgens niet haalbaar om meer dan 12 interviews uit te voeren. Echter, onder deze 12 respondenten zijn er al patronen gevonden in de overeenkomsten en verschillen tussen de respondenten. Het is niet met zekerheid te zeggen dat deze patronen er met 12 andere respondenten ook waren geweest maar dat betekent niet dat de data niet bruikbaar is. De uitkomsten van dit onderzoek moeten alleen wel worden geïnterpreteerd met inachtneming van de beperkingen in de betrouwbaarheid.

De diepte-interviews zijn afgenomen op een door de respondent uitgekozen plaats om een zo comfortabel mogelijke setting te creëren. Dit was vaak bij respondenten thuis of in een publieke ruimte zoals een koffiezaak. Sommige respondenten, die zelf op de universiteit zitten, wilden daar afspreken. Een nadeel van de keuze overlaten aan de respondent is dat je als onderzoeker geen invloed hebt op de setting. Bij één respondent was bijvoorbeeld haar moeder in dezelfde ruimte, wat invloed kan hebben gehad op haar antwoorden.

De semigestructureerde diepte-interviews bleken een goede methode voor dit soort onderzoek omdat de onderzoeker met doorvragen zo dicht mogelijk bij de realiteit kan komen. Ondertussen werden de vragen wel gesteld aan de hand van een vragenlijst, waardoor elke respondent ongeveer dezelfde vragen heeft beantwoord. Bij de één zal er op een bepaalde vraag meer doorgevraagd zijn dan bij de ander,

afhankelijk van de uitgebreidheid van de reactie. De volgorde van de gestelde vragen is niet voor elke respondent hetzelfde geweest omdat het soms in de lijn van het gesprek logischer was om een vraag eerder of later te stellen. Desalniettemin is er zorg gedragen voor een zekere mate van stabiliteit van de onderzoeker in de manier waarop de interviews zijn ingestoken. Bij de eerste respondenten verliep het afnemen van het interview nog iets stroever dan bij de laatste paar interviews vanwege een gebrek aan ervaring van de interviewer en omdat deze nog bekend moest raken met de beste manier van vragen stellen.

Ondanks dat de setting zo comfortabel mogelijk werd gemaakt en er flink werd doorgevraagd om te vissen naar de meest waarheidsgetrouwe antwoorden, is er een kans dat de respondenten sociaal wenselijke antwoorden gaven. Zeker op het moment dat ze veel waarde hechten aan materiële zaken. Dit komt doordat het in de Nederlandse cultuur niet gebruikelijk is om iets te doen alleen voor geld of om überhaupt te praten over inkomen. Daarnaast is het ook niet de insteek van een politieke functie. Lokale politici krijgen een vergoeding van de gemeente maar dat betekent niet dat de gemeente hun werkgever is of dat het gezien kan worden als een bijbaan. De vergoeding is bedoeld ter compensatie van de tijd die er door de politici in wordt gestoken en niet als salaris. Om veel waarde te hechten aan de materiële opbrengsten is dus niet sociaal geaccepteerd.

Naast de sociale druk is het moment van afname een beperking. Bijna alle respondenten waren verkiesbaar voor een gebiedscommissie of gemeenteraad waarvan de verkiezingen plaatsvonden in maart 2018. De interviews werden afgenomen tussen april en juli 2019, meer dan een jaar na dato. Het kan dus zijn dat de motivatie en aanleiding niet meer helder op het netvlies staan bij de respondenten. Daarnaast kan er in de tussentijd veel gebeurd zijn, de jongeren zijn bijvoorbeeld naar het hoger onderwijs gegaan en verhuisd. Zaken als carrière-exploratie spelen nu misschien minder een rol dan toen ze hun studiekeuze nog moesten maken en in onzekerheid verkeerden. Dat soort gevoelens zijn moeilijk weer op te roepen na een jaar. Er zijn twee respondenten die verkiesbaar waren voor de Provinciale Staten waarvan verkiezingen plaatsvonden in maart 2019. Deze beperking geldt dus niet voor hen.

Na elk interview is er zo snel mogelijk getranscribeerd en open gecodeerd. Door vooraf indicatoren op te stellen is geprobeerd de interviews zo eenduidig mogelijk te coderen. Nadat alle interviews open gecodeerd waren, zijn ze axiaal gecodeerd. Wanneer er een nieuwe indicator werd gevonden, is er vervolgens gecheckt of deze voorkwam bij reeds gecodeerde interviews. Op die manier is er een zo consistent mogelijke aanpak gehanteerd.

4. Empirie

In dit eerste deel van de resultaten wordt de empirie beschreven. Tabel 3 biedt een overzicht van de toetsing van het conceptueel model onder de respondenten. De gekleurde vakjes tonen het motivatieprofiel per respondent. De rode vakjes zijn de materiële motivatoren, de oranje de solidaire motivatoren, de blauwe de doelgerichte en de groene vakjes geven het gevraagd worden weer. Bij elke respondent zijn er 1 of 2 cellen donkerder gekleurd dan de rest, dit zijn de motivatoren die bij de respondent de boventoon speelden. Het valt wellicht op dat er een motivator in het lijstje staat die in de theorie niet aan bod is gekomen, namelijk 'binding'. Hoofdstuk 5 gaat in op de motivatoren, daar zal deze nieuwe motivator worden toegelicht.

Over elke respondent wordt in dit hoofdstuk een kort stukje achtergrondinformatie gegeven en er wordt een beknopte schets van het motivatieprofiel opgemaakt. De volgorde die hierbij wordt aangehouden is slechts gebaseerd op het moment dat het interview is afgenomen. Ze zijn op chronologische volgorde gesorteerd.

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12
Materiele motivatie												
Vergoeding												Red
carrière-exploratie				Red	Red			Red			Red	
carrièrevoorbereiding	Red		Dark Red	Red	Dark Red	Dark Red	Red	Dark Red	Dark Red	Red	Red	
Solidaire motivatie												
Fascinatie voor politiek	Orange			Orange	Orange		Orange		Orange	Orange		
Status	Orange		Orange		Orange	Orange			Orange			
Identiteitscrisis				Orange	Orange						Orange	
Identiteitscommitment						Orange		Orange				
Binding		Orange		Orange				Orange				
Doelgerichte motivatie												
Promotie van beleid	Blue		Blue	Blue	Blue		Blue	Blue		Blue		
Onvrede met bestuur		Blue					Blue					
PSM	Blue	Blue		Blue	Blue		Blue	Blue	Blue		Blue	Blue
Emotie						Blue	Dark Blue	Blue				
Gevraagd worden												
Familie		Green	Green		Green			Green				
Partij of organisatie				Green					Green		Green	Green

Tabel 3. Motivatie overzicht per respondent, chronologisch.

Respondent 1

- Man, 17 jaar
- Toen vwo-eindexamenleerling, nu student politicologie
- Verkiesbaar voor gebiedscommissie
- Eigen partij opgericht

- “Progressief-liberaal”

“Politici die besturen natuurlijk het land. Die hebben heel veel invloed dus ze kunnen ook de grote dingen voor elkaar krijgen en zij kunnen de wereld als het ware veranderen, politici. Zij kunnen dat meer doen dan de gemiddelde burger”.

Respondent 1 heeft een grote fascinatie voor politiek. Hij spreekt veel over belangrijke mensen en vindt de functie van politicus een hoogwaardige functie. Zijn speerpunt is het verkleinen van “de kloof tussen jongeren en de politiek”. Promotie van beleid is voor hem daarom ook een motivator. Daarnaast vindt respondent 1 het belangrijk om bij te dragen aan de samenleving (PSM).

Respondent 2

- Man, 17 jaar
- Toen vwo-eindexamenleerling, nu student bedrijfskunde
- Verkiesbaar voor gebiedscommissie
- Eigen partij opgericht samen met familie
- Progressief links

“Het was in eerste instantie een idee van die twee neven van me en ik ben er zelf een beetje ingerold omdat het me ook leuk leek en het leek ze ook wel wat om een jonge lijsttrekker te hebben om wat hogere ogen te gooien. ... Ik weet niet of mijn neef het had gedaan als ik niet mee had kunnen doen zeg maar. Met mij had hij ook iemand anders die zich echt ervoor in wilde zetten. Ik was zijn maatje met de debatten en dat soort dingen”.

De kernmotivatie van respondent 2 is dat hij werd gevraagd om mee te doen met de nieuwe partij die zijn neef oprichtte. Daarnaast beschikt respondent 2 over een zekere mate van Public Service Motivation. Hij zag dat het buurthuis in zijn wijk werd gesloopt en wilde daar iets aan doen, vervolgens ging hij kijken bij de gebiedscommissie en zag hij dat de mensen die daar zaten eigenlijk niet zo veel deden. Dat kon hij zelf beter vond hij. Onvrede met het zittend bestuur en promotie van beleid spelen daarom ook mee voor respondent 2. Over het algemeen bleek hij echter niet heel erg gemotiveerd. Hij geeft toe dat als hij het nog een keer zou doen, er wel meer energie in moet zitten omdat ze nu de campagne niet echt uitgebreid deden vanwege een tekort aan motivatie.

Respondent 3

- Vrouw, 17 jaar
- Toen 5-vwo, komend jaar student rechten
- Verkiesbaar voor wijkraad
- Liberaal

“Dat het goed op mijn cv staat vind ik wel echt belangrijk. Dat is tegenwoordig heel belangrijk. En op school vind ik het ook altijd leuk om dingen te organiseren. Ik heb nu ook het eindexamenfeest georganiseerd. Dat soort dingen vind ik echt leuk, al die mensen bellen en dingen regelen vind ik sowieso leuk. En ik vond het een unieke kans, als het was gelukt had ik misschien wat door kunnen voeren”.

Respondent 3 is erg sociaal: ze houdt van gezelligheid en “mensen leren kennen”. Ze hecht waarde aan materiële motivatoren. Cv en netwerk vindt ze belangrijk en ze is zich bewust van wat dit haar kan opleveren. Status speelt een rol omdat ze weet dat ze daarmee dingen kan bereiken, zoals een stage bij

de partij. Dit heeft ze meegekregen van haar vader, die een lange geschiedenis heeft in de lokale politiek in Rotterdam. Respondent 3 is erg verbonden met haar wijk, wat ook een drijfveer is geweest.

Respondent 4

- Vrouw, 17 jaar
- Toen vwo-eindexamenleerling, nu student rechten
- Verkiesbaar voor gemeenteraad in een dorp
- Conservatief

“Toen zei m’n vader “moet je doen!”. En ik dacht dat hoeft niet per se van mij. Uiteindelijk toch een mailtje gestuurd. ... Heel egoïstisch maar ten eerste dacht ik wel, dit staat altijd leuk op je cv, maakt niet uit wat eruit komt”.

Respondent 4 is naar eigen zeggen “heel erg fel”. Ze heeft een sterke mening over alles eigenlijk. Toen ze door haar vader werd aangemoedigd eens bij de partij te gaan kijken dacht ze “waarom ook niet”. Toen de partij haar vervolgens vroeg om op de lijst te staan dacht ze aan haar cv en het leek haar wel interessant. Misschien wil ze er wel mee verder in de toekomst. Ze had nooit gedacht verkozen te worden maar ze eindigde met voorkeursstemmen in de gemeenteraad van haar dorp dat voor haar “de hemel op aarde” is.

Respondent 5

- Vrouw, 17 jaar
- Toen vwo-eindexamenleerling, nu student rechten
- Verkiesbaar voor gemeenteraad in een dorp
- Conservatief

“Ik ben in 2017 lid geworden, toen was ik 16. Omdat mijn ouders thuis heel actief zijn. Mijn moeder is wethouder voor [partij C. red.] in onze gemeente en mijn vader is dagelijks bestuurslid van [partij C. red.] landelijk. Dus ik ben er een beetje ingerold, niet gedwongen ofzo. ... En mijn vriend die is bestuurslid van [jongerenpartij C. red.] landelijk”.

Het sociale leven van respondent 5 draait om haar politieke partij. Ze is opgegroeid in een sterk gepolitiseerde omgeving en is er toen geleidelijk ingerold. Ze is zelf bestuurslid bij de lokale jongerenafdeling van haar partij. Ze heeft het tijdens het gesprek vaak over de borrels, feestjes en gezelligheid binnen de groep. Veel van haar vrienden zitten ook bij de jongerenpartij. Haar ouders vroegen haar of ze zich kandidaat wilde stellen. Status speelde hierbij ook een rol, deze partij had 50 plekken op de lijst en respondent 5 wilde daarbij horen. Daarnaast is ze zich erg bewust van het belang van een netwerk en cv en heeft ze dit ook een grote rol laten spelen. Respondent 5 heeft dus materiële motivatie maar is voornamelijk solidair gedreven.

Respondent 6

- Man, 16 jaar
- 4-vwo, wil politicologie of geschiedenis studeren
- Verkiesbaar voor Provinciale Staten
- Progressief links

“Ik denk dat iedereen het wel leuk vindt als die een keer in de krant staat. Maar ook wel dat je zelf aan de knoppen kan proberen te zitten of dat je in ieder geval je ermee kan bemoeien. Dat ze niet achteraf

kunnen zeggen dat je niets deed. ... En dat er gewoon veel te veel dingen zijn waar ik het niet mee eens ben en die ik wil veranderen”.

Respondent 6 geniet vooral van de sociale aspecten van zijn partijlidmaatschap. Hij is bestuurslid van de jongerenpartij geweest en ziet de groep als zijn vriendengroep. Hij staat ook sterk achter de standpunten van zijn partij en weet er inhoudelijk veel over te vertellen. In eerste instantie werd hij lid van de partij omdat hij erg emotioneel was over de opkomst van rechts populisme en daartegen in opstand wilde komen. In de partij vond hij gelijkgestemden. De aanleiding voor zijn kandidaatstelling was dat hij zag dat anderen het ook deden, status speelde dus uiteindelijk de grootste rol. Hij verwijst ook vaak naar wat anderen ervan vinden. Respondent 6 wil graag verder in de politiek en ziet zijn kandidaatstelling als opstapje naar de politieke wereld.

Respondent 7

- Man, 17 jaar
- Toen havo-eindexamenleerling, nu student sociaal werk
- Verkiesbaar voor de gemeenteraad in een stad
- Socialist

“Ik had mezelf verkiesbaar gesteld voor [partij F. red.], voor de gemeenteraadsverkiezingen mede door de Amerikaanse presidentsverkiezingen en de Tweede Kamerverkiezingen omdat voor mijn ideologisch standpunt, waren dat verschrikkelijke verkiezingen. En toen dat dus zo’n teleurstelling voor mij was ging ik kijken van kan ik misschien iets doen? Ik voelde me een soort van groepen”.

Respondent 7 is erg emotioneel. Hij is boos over de huidige stand van zaken in de politiek en teleurgesteld in de samenleving. Daarom stuurde hij een mail naar een politieke partij en zo kwam hij meteen op de lijst te staan. Respondent 7 weet veel over politiek te vertellen en heeft uitzonderlijk veel inhoudelijke kennis van ingewikkelde onderwerpen zoals klimaat en woningbouw. Zijn interesse in maatschappelijke thema’s is erg groot en hij is vooral inhoudelijk gedreven. Respondent 7 is een idealist en vertegenwoordigt een “verre linkse kant” van zijn partij.

Respondent 8

- Vrouw, 17 jaar
- Toen 5-vwo, wil iets met internationale betrekkingen en/of diplomatiek gaan doen
- Verkiesbaar voor de gemeenteraad in een dorp
- Conservatief

“Ik was altijd wel duidelijk in wat ik ervan vond en toen dacht ik op een gegeven moment, waarom ga ik daar niet wat mee doen. Het gaat nooit vervelen bij mij dat debatteren, dat kan ik uren blijven doen”

Respondent 8 is heel actief bij de debatclub op haar school, het is haar grootste hobby. Ze is ook actief als vrijwilliger bij haar kerk. Haar vader is fractievoorzitter bij de conservatieve partij waar respondent 8 zich ook bij aansloot. Hij vroeg haar of ze op de lijst wilde. Carrière-exploratie en commitment waren de grootste drijfveren voor respondent 8 en daarnaast was het ook wel een “natuurlijke route om in te slaan”. Mensen hadden het wel van haar verwacht en ze wilde zelf ook wel kijken of ze het iets zou vinden voor de toekomst. Over die toekomst is ze namelijk niet zo zeker, respondent 8 is nog erg zoekende in waar ze naartoe wil.

Respondent 9

- Man, 16 jaar
- Toen 5-vwo, nu tussenjaar en straks student klinische technologie
- Verkiesbaar voor Provinciale Staten
- Progressief links

“Dat mensen me opeens belangrijk genoeg vinden om een interview te houden, dat ik ineens in het dagblad sta, tot twee keer toe, dat ik op de radio kom, dat heeft wat. Om toch opeens van in plaats van alleen maar idealen thuis te hebben, ze ook opeens echt kunnen verwoorden op landelijk niveau”.

Status is bij uitstek de belangrijkste drijfveer voor respondent 9. Hij vertelt tijdens het interview uitgebreid over de media-aandacht die hij kreeg, over zijn hoge plaats op de lijst en over de stemmen die hij binnen haalde. Naar eigen zeggen was hij wel verkozen als hij dat echt had gewild. Inhoudelijke standpunten over wat hij wil veranderen met een zetel heeft hij niet, behalve dat hij de bekendheid van de provinciale staten zou willen vergroten. Over grotere maatschappelijke thema's weet hij wel veel te vertellen en heeft hij ook zeker een mening. Respondent 9 is niet op zijn mondje gevallen, hij is erg sociaal en heeft veel verschillende vriendengroepen. Daar haalt hij plezier uit, en ook dat vindt hij in de politiek.

Respondent 10

- Man, 17 jaar
- Toen vwo-eindexamenleerling, nu student rechten
- Verkiesbaar voor de gemeenteraad in een dorp
- Politiek midden

“Levendigheid, oproer in de zaal, het geschreeuw, de kaarten in de lucht, de verwarring over een positieve of negatieve formulering. Ja, ik word er wel blij van”.

Respondent 10 is erg wijs. Hij heeft heel veel kennis van de politieke wereld en is daar al vanaf jonge leeftijd sterk in geïnteresseerd. Fascinatie is de grootste drijfveer van respondent 10. Hij heeft een weloverwogen keuze voor zijn partij gemaakt en heeft er vervolgens ook voor gekozen om er vanwege “inhoudelijke onenigheid” weer uit te stappen. Respondent 10 een idealist, hij heeft een beeld van de wereld dat hij werkelijkheid zou willen maken. Dat doel streeft hij na door zichzelf alle fijne kneepjes van het vak aan te leren. Hij haalt veel energie en plezier uit debatteren.

Respondent 11

- Man, 17 jaar
- Toen havo-eindexamenleerling, nu student bestuurskunde
- Verkiesbaar voor de gemeenteraad in een stad
- Links

“Ik werd gewoon gebeld. Nou, fuck it, we doen het”.

Respondent 11 heeft Public Service Motivation. Hij wil graag iets betekenen voor de samenleving. Hij werd gebeld door zijn partij om op de lijst te komen en waagde de gok maar gewoon. Het zou wel mooi staan op zijn cv en het is goed voor zijn netwerk dacht hij. Respondent 11 heeft geen uitgebreid motivatieprofiel. Het leek hem wel leuk. Het gevraagd worden is voor hem een erg belangrijke factor, was hij niet gevraagd dan had hij het niet gedaan.

Respondent 12

- Man, 16 jaar
- Toen 5-vwo, nu tussenjaar en straks student diergeneeskunde
- Gevraagd voor een wijkcomité

Respondent 12 houdt van filosofie. Politiek vindt hij soms een beetje naar omdat het niet goed is voor zijn “geluk en welzijn” als hij lang nadenkt over grote politieke vraagstukken, hij kan zich namelijk snel opwinden daarover. Respondent 12 werd ingeloot in een wijkcomité en vervolgens door twee ambtenaren gevraagd of hij de zetel wilde vervullen. Hij heeft er niet lang over nagedacht, ondanks dat hij er zijn succesvolle basketbalcarrière voor op een lager pitje moest zetten. Hij wilde “wel meedenken” en vond het een unieke kans en ook wel een eer. Daarnaast leek het hem ook gewoon heel leuk en spannend om te doen.

5. Motivatoren

Per theoretische motivatiecategorie wordt in dit hoofdstuk beschreven wat er in de data naar voren komt en wat niet. Dit zal direct naast de theorie worden gelegd om te analyseren wat de overeenkomsten en de verschillen zijn. Dit hoofdstuk is dus beschrijvend en analyserend in één.

Vervolgens zal er aandacht worden besteed aan motivatiefactoren die wel in de data werden gevonden maar niet overeenkomen met de theorie. Aan het einde van dit hoofdstuk wordt toegewerkt naar een nieuw conceptueel model dat beter toepasbaar is op de doelgroep 16- en 17-jarigen dan wat er in de theorie is gevonden.

5.1 Materiële motivatie

Materiële motivatie kwam voor bij 10 van de 12 respondenten. Het is dus zeker een factor die meespeelt in de overweging tot kandidaatstelling of niet. Volgens het conceptueel model bestaat de materiële motivatie uit zaken waar financieel voordeel uit getrokken kan worden. Dit is dus direct de vergoeding voor deelname aan een lokaal politiek orgaan maar ook zaken als een netwerk, baanoriëntatie en carrièrevorbereiding die op termijn de carrière goed kunnen doen en dus geld opleveren. Of dit daadwerkelijk geld oplevert is wellicht wat ver gezocht omdat er allerlei andere factoren meespelen in een carrièreloopbaan. Daar zijn de respondenten zich ook van bewust. Toch zeggen veel respondenten dat het mee speelt en de kandidaatstelling in ieder geval van pas kan komen in de toekomst. De toekomstgerichte motivatie speelt de boventoon in de categorie materiële motivatie.

5.1.1 Vergoeding

Geen van de respondenten noemt geld als directe drijfveer. Dit betekent niet direct dat het geen drijfveer is of kan zijn. Inkomen is, zeker in de Nederlandse cultuur, een sociaal geladen onderwerp. Het is ook niet volledige sociaal geaccepteerd om geld als drijfveer te hebben. Daarbij komt dat veel van de respondenten niet precies weten hoe hoog de vergoeding is voor de functie en ervanuit gaan dat het niet veel zal zijn. “Je verdient er bijna niks aan. De hoeveelheid werk die je eraan besteed en wat je ervoor terug krijgt in de gebiedscommissie dat is niet rendabel” (respondent 1). De vergoeding voor de gebiedscommissie is echter een bedrag van 450 euro per vergadering, twee vergaderingen per maand¹. Voor een jongere van 17 jaar zonder diploma is het wettelijk minimumloon voor een maand fulltime werken (36-40 uur per week) een bedrag van 646,05 euro². Deelname aan de gebiedscommissie is niet fulltime. De kans dat een 17-jarige voor hetzelfde aantal uren ergens anders meer verdient is niet erg groot. Deelname aan een gebiedscommissie is voor een 17-jarige zonder twijfel rendabel. Als de jongeren op de hoogte waren geweest van de hoogte van de vergoeding zou de financiële prikkel wellicht een grotere rol hebben gespeeld.

De financiële prikkel is één van de weinige motivatiefactoren waar de overheid daadwerkelijk invloed op kan uitoefenen. Het kan verhoogd of verlaagd worden als er meer, minder of andere mensen moeten worden aangetrokken. Als het gaat om solidaire en doelgerichte factoren is het voor de overheid

¹ Gemeente Rotterdam (2018). Verordening vergoedingen gebiedscommissies 2018. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2017-135959.html> bekeken op 22-06-2019.

² Rijksoverheid (2019). Bedragen minimumloon 2019.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/bedragen-minimumloon/bedragen-minimumloon-2019> bekeken op 22-06-2019.

ingewikkelder om erop in te spelen. Voor de respondenten speelt geld bij de kandidaatstelling echter een kleine rol dus de kaarten die de overheid in handen heeft zijn matig speelbaar.

Onder de respondenten waren er twee die daadwerkelijk zitting hebben genomen in een lokaal politiek orgaan. Één respondent die in Rotterdam in een wijkcomité zit en één die in haar gemeente is verkozen tot raadslid. Deze respondenten zeggen dat geld niet per se vooraf een rol speelde maar achteraf, op het moment dat de functie werd aangeboden, wel. Beide moesten er andere dingen voor opgeven. Één van de respondenten zegde een bijbaan op. Als de vergoeding voor raadslidmaatschap niet hoog genoeg was geweest om het verlies aan inkomen te compenseren, had ze de functie niet geaccepteerd. De andere respondent zegt nagenoeg hetzelfde: geld speelde wel een rol op het moment dat er een echte keuze moest worden gemaakt.

“Ik zou liegen als ik niet het geld dat je ervoor krijgt mee heb genomen in mijn afweging. Dat was wel van oké, ik ga nu wel basketbal opgeven, dat heb ik ook gedaan. Dus als je dan dat geld krijgt, maakt het toch weer iets makkelijker” (respondent 12).

Dat geld geen drijfveer is aan de voorkant van het proces, betekent dus niet dat het niet belangrijk is voor kandidaten. Zonder vergoeding zou de drempel om daadwerkelijk zitting te nemen in het politieke orgaan hoger zijn.

Uit verschillende onderzoeken blijkt wel dat deze generatie geld daadwerkelijk minder belangrijk vindt dan voorgaande generaties. Bij het zoeken van een passende baan kijken mensen nu aanzienlijk minder naar of de eigen wensen passen bij het aanbod van de organisatie en meer naar of de eigen identiteit en de eigen overtuigingen passen bij die van de organisatie (Kuijpers, 2019).

5.1.2 Toekomstgerichte motivatie

Binnen de toekomstgerichte motivatie is er in de data een vrij duidelijke scheiding zichtbaar in de carrière-exploratie en de carrièrevoorbereiding. Beide kwamen overtuigend naar voren bij de respondenten maar omdat de onderliggende motivatie zo verschillend is, worden de exploratie en de voorbereiding als aparte factoren beschreven en geanalyseerd.

Carrière-exploratie

Van de 12 respondenten waren er 4 waarbij carrière-exploratie een rol speelde. Dit was echter wel meteen een grote rol. 3 van hen zaten tijdens de verkiezingsperiode in hun eindexamenjaar van de middelbare school, de vierde 1 jaar daarvoor. Ze gebruikten hun kandidaatstelling als oriëntatie voor hun studiekeuze en verdere loopbaan. Een opvallende overeenkomst tussen deze vier respondenten is dat ze stellen dat ze op de middelbare school bij maatschappijleer en bij de debatclub ontdekten dat ze snel een sterke mening hebben over maatschappelijke onderwerpen.

“Ik vond op de middelbare school maatschappijleer en debatteren leuk en ik had een sterke mening over alles” (respondent 5).

“Ik ben best wel uitgesproken in mening. Ik was altijd wel te porren voor een debatje of een stevige discussie” (respondent 4).

Deze persoonlijke eigenschap was voor de kandidaten de aanleiding om te verkennen of er voor hen toekomst zit in een politieke carrière.

“Ik was altijd wel duidelijk in wat ik ergens van vond en toen dacht ik op een gegeven moment, waarom ga ik daar niet wat mee doen” (respondent 8).

Veel scholieren kiezen een vervolgopleiding op basis van afstrepen. Ze kiezen datgene wat er overblijft op het moment dat ze alles wat ze niet willen, hebben weggestreept (Kuijper, 2019). Deze respondenten vonden het moeilijk om opties af te strepen. Voor 2 van de 4 geldt dat hun ouder of ouders zeer politiek actief zijn en dat zeker heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van hun politiek interesse. Ze kwamen er al op jonge leeftijd mee in aanraking. Voor respondent 8 was het soort van “natuurlijke route” om in te slaan. Maar de twijfel bleef of het wel de juiste carrièrekeuze was. Hier zal onder de kop identiteit gerelateerde motivatie meer aandacht aan worden besteed.

Respondenten 4 en 5 hebben hun studiekeuze reeds gemaakt en hebben allebei gekozen voor rechtsgeleerdheid om dezelfde reden: “Rechten is zo'n ontiegelijk brede studie waarmee je 1001 kanten op kan” (respondent 4). Respondent 4, de enige respondent die een raadszetel heeft gekregen, is zelfs niet overtuigd door haar raadslidmaatschap. “Voor hetzelfde geld word ik kleuterjuf. Dat zou kunnen dat ik echt volledig iets anders ga doen. Ik weet het niet.”

Respondent 11 raakte wel overtuigd en koos ervoor om bestuurskunde te gaan studeren omdat “dat de meest politieke studie was op het HBO” maar kwam er vervolgens tijdens zijn studie achter dat hij toch niet verder wil met politiek. Respondent 8 zit op het moment van de afname van het interview in haar eindexamenjaar vlak voor de zomer maar heeft op dat moment nog geen studiekeuze gemaakt. Ze heeft zich wel voor drie studies ingeschreven.

Hieruit valt op te maken dat ondanks dat het de insteek was, de kandidaatstelling niet heeft geleid tot effectieve carrière-exploratie. Alleen voor respondent 11 heeft het verschil gemaakt in zijn keuze maar ook hij was na afloop van het proces nog steeds bezig met het verkennen van de potentiële loopbaan.

De factor carrière-exploratie valt in de theorie onder de motivatie specifiek voor jongeren. Dit is geen vergelijkende studie dus het kan niet volledig onderbouwd worden maar de periode waar deze jongeren zich in bevinden is een vrij unieke periode. Er ligt veel lading op een studiekeuze en er wordt vanuit de maatschappij benadrukt dat het een belangrijke keuze is. Oriëntatie en exploratie zijn daarom in deze periode van groot belang terwijl dit in latere periodes minder van toepassing is. Het is ook geen factor die in de literatuur over kandidaatstelling door volwassenen naar voren kwam. Het lijkt erop dat carrière-exploratie een motivator is die wel bij jongeren voor komt maar niet bij volwassenen.

Carrièrevoorbereiding

Carrièrevoorbereiding speelde bij 10 van de 12 respondenten een rol in hun politieke activiteit. Het is de factor die bij het hoogste aantal respondenten is genoemd en speelt dus een belangrijke rol. Met name het opbouwen van een cv wordt vaak genoemd, naast het maken van connecties. Ook zelfontplooiing en leerproces komen veel naar voren. De meeste respondenten zijn zich bewust van de persoonlijke voordelen die ze uit hun kandidaatstelling kunnen halen. Er is hier een onderscheid te maken tussen aan de ene kant netwerk en cv, waarvan de respondenten duidelijk zien dat het ze direct resultaat kan opleveren in de vorm van een stage, baan of andere functie. En aan de andere kant zelfontplooiing en leerproces waarvan de respondenten zeggen dat ze er vooral zelf iets aan hebben door persoonlijke groei.

“Dat het goed op je cv staat vind ik wel echt belangrijk. Dat is tegenwoordig ook heel belangrijk” (respondent 3). Deze opmerking van respondent 3 komt bij 5 respondenten in vergelijkbare vorm terug. Bij alle respondenten die cv noemen komt ook netwerk terug, de twee worden in één adem genoemd.

“Dat staat natuurlijk hartstikke goed op mijn cv en is goed voor mijn netwerk. Als ik mijn LinkedInconnecties bekijk is het grootste gedeelte wel van politiek. Ook van de [partij A. red.] en [partij F. red.] dus ja, goed voor mijn netwerk, dat telt natuurlijk ook. Want ik wil later in dat veld aan het werk, moet je natuurlijk wel een netwerk gaan bouwen nu” (respondent 11).

Respondent 11 is zelf actief bij een lokale afdeling van een andere partij dan partijen A en F. Hij stelt dus ook veel connecties te hebben gemaakt met mensen bij andere partijen. Dit geldt onder andere ook voor respondent 8. Dat de jongeren ook het belang inzien van connecties buiten hun eigen partij impliceert dat ze het netwerk ook kunnen en willen gebruiken voor mogelijkheden buiten de politiek. Connecties binnen de partij bevorderen de kans op doorstroom binnen de partij. Connecties buiten de partij hebben hier minder invloed op maar kunnen wel worden gebruikt voor andere mogelijkheden. Respondent 11 is zich bijvoorbeeld aan het oriënteren op werk elders in de publieke sector, waar connecties uit verschillende partijen van pas komen. Dat kandidaatstelling wordt gezien als handig voor de toekomst blijkt ook uit de volgende quote van respondent 3:

“Ik denk dat je er sowieso altijd iets aan hebt omdat je mensen leert kennen en contacten maakt. Een ander meisje had zich ook verkiesbaar gesteld, zij was 21 en ging er niet vanuit dat ze erin zou komen in haar wijk. Maar zij heeft uiteindelijk een stageplek gekregen daar” (respondent 3).

Naast cv en netwerk komen zelfontplooiing en leerproces voor in de data. Respondent 6 was al een tijdje lid van zijn politieke partij toen hij zich kandidaat stelde:

“Je ziet ook wel mensen die persoonlijk groeien binnen zo'n organisatie. Je hebt natuurlijk heel veel sociaal contact, daarin kan je groeien onderling. Maar ook dat je je politiek ontwikkelt” (respondent 6).

Hij beschouwde de kandidaatstelling als een stap in het leerproces dat hij doormaakt door lid te zijn van een politieke partij. Zelfontplooiing wordt door de respondenten niet direct beschouwd als carrièrevoorbereiding maar past theoretisch wel onder die noemer. In het theoretisch kader werd deze niet expliciet genoemd. Toch kan zelfontplooiing worden beschouwd als onderdeel van de carrièreconstructie waarin bijvoorbeeld skills worden ontwikkeld en zelfvertrouwen wordt opgebouwd.

Carrièrevoorbereiding is voor de jongeren een grote, belangrijke drijfveer. Dit is echter niet uniek voor jongeren. Parker (1972) en Clark en Wilson (1961) noemden in hun modellen al dat het door kandidaten belangrijk wordt gevonden dat ze uit hun kandidaatstelling of potentiële functie iets tastbaars kunnen onttrekken zoals een baan of klanten. Dit geldt dus net zo goed voor jongeren.

5.1.3 Conclusie

Materiële motivatie speelt voor jongeren een rol op het moment dat zij overwegen zich verkiesbaar te stellen voor een politieke functie. Het gaat dan niet direct om geld maar wel om potentiële carrièrekansen. De jongeren zijn hier veel mee bezig, net als volwassenen. Een verschil met volwassenen is wel dat de jongeren zich in een unieke periode bevinden waarin ze voor belangrijke loopbaankeuzes staan. De factor carrière-exploratie past dan ook goed bij deze levensfase.

De materiële motivatie is een veelvoorkomende vorm van motivatie maar toch is het niet uitzonderlijk belangrijk. Cv, netwerk, geld; het speelt meestal wel een rolletje maar het wordt ook gezien als een bijkomstigheid en is niet voor veel respondenten een hoofdreden. Wel voor enkelen, zoals respondenten 3 en 5. Concluderend kan er gezegd worden dat materiële motivatie zeker belangrijk is, maar niet overheerst.

5.2 Solidaire motivatie

Bijna alle respondenten hebben raakvlakken met de solidaire motivatoren. De hoeveelheid solidaire motivatoren die een rol hebben gespeeld verschilt erg onder de respondenten. Zo kruisen twee respondenten bijna alle solidaire boxjes af, terwijl de meeste er slechts 1 of 2 op hun lijstje hebben staan. Wat opvalt, is dat de respondenten die hoog scoren op solidaire motivatie, relatief weinig andersoortige motivatoren hebben laten meespelen. Voor hen zijn dit bij uitstek de belangrijkste drijfveren. De motivatoren zullen allen apart doorgelopen worden.

5.2.1 Fascinatie

Fascinatie is de meest voorkomende solidaire drijfveer. Alle respondenten hebben politieke interesse in meer of mindere mate. De factor fascinatie is toegekend op het moment dat een respondent herhaaldelijk uit zichzelf begon over hoe interessant, boeiend, intrigerend of fascinerend politiek is en er een aantrekkingskracht aan verbindt. Bij de helft van de respondenten is fascinatie een motivator geweest.

De meeste gefascineerde respondent is respondent 10. Zijn fascinatie begon als kind. De eerste herinnering aan zijn politieke fascinatie is de val van kabinet Rutte I, hij was toen 9 jaar. Met een glunderend gezicht vertelt de respondent over zijn eerste partijcongres:

“Het was de sfeer, de ideeën, de standpunten ... levendigheid, oproer in de zaal, het geschreeuw, de kaarten in de lucht, de verwarring ... Ja, ik word er wel blij van”.

Op jonge leeftijd had hij al veel politieke kennis: *“mijn klasgenoten kenden alle voetballers maar ik kende de ministers en secretarissen”.* De politiek had voor hem een grote aantrekkingskracht.

Ook respondent 1 heeft herinneringen aan een grote politieke interesse op jonge leeftijd: *“toen ik op de basisschool zat in groep 8 keek ik al naar Politiek24”.* Bij hem ging dit hand in hand met een zekere prestige die gepaard ging met politiek. *“Politici hebben zo veel invloed, zij kunnen de wereld veranderen”.* Hij was al vroeg onder de indruk van wat hij zag. Hier zal later onder het kopje ‘status’ nog op terug gekomen worden.

Voor respondent 12, het wijkcomitélid, speelde nieuwsgierigheid een grote rol. Hij wilde graag zien wat er zou gebeuren als hij in het wijkcomité terecht zou komen. Hij wilde meer weten over zijn wijk. Die aantrekkingskracht en drang naar meer kennis en meer inzicht kan ook onder fascinatie worden geschaard.

Fascinatie heeft voor de verkiesbare jongeren geleid tot de kandidaatstelling omdat de respondenten het zo interessant vonden dat ze er ook aan mee wilden doen. *“Ik volgde altijd wel het nieuws op tv en alles van politiek. Dus toen wist ik dat ik het heel interessant vond en ik daar zelf ook wel een rol in wil spelen”* (respondent 5).

De respondenten die fascinatie hebben laten meespelen in hun overweging hebben relatief veel politieke kennis. Voor de ene is dit op de inhoud, weten wat er speelt in de maatschappij en daar ook een heldere mening over hebben. Anderen hebben een grote hoeveelheid kennis over politieke ontwikkelingen en verhoudingen tussen partijen. Het woord 'dynamiek' valt meerdere malen. Daarmee duiden de respondenten erop dat ze het spel, het debat en de spanning intrigerend vinden. Dit komt doordat de gefascineerde jongeren veel tijd en aandacht besteden aan politieke ontwikkelingen en ervoor zorgen dat ze het nieuws op de voet volgen.

Er is geen aanzienlijk deel van de gefascineerde respondenten dat politici in de naaste omgeving heeft. Het is dus niet zo dat ze politiek vanaf jonge leeftijd van dichtbij hebben meegemaakt, wat misschien wel te verwachten zou zijn. De meeste zijn het zelf op televisie en online gaan volgen. Zij hebben zelf al die kennis opgedaan en zijn zich vervolgens pas gaan ontwikkelen binnen een partij. Wat ze weten hebben ze dus niet per se geleerd van anderen. De fascinatie drijft ze om onafhankelijk te handelen.

5.2.2 Status

7 respondenten lieten status niet meespelen in de overweging tot kandidaatstelling. Zij zien politici ook niet als mensen met status. Sterker nog, op de vraag "wat vind je van politici?" werd vrij negatief gereageerd. "Ze hebben een beetje een stoffig imago. Het zijn niet altijd de meest charismatische mensen maar dat is ook een beetje een stereotype" (respondent 4). Politici hebben een stoffig imago, Tweede Kamerleden zijn achterbaks en spelen een spel ten behoeve van zichzelf en niet van de maatschappij is de indruk die overheerst. "Ik word soms heel moe van de manier waarop ze bijvoorbeeld in de Kamer met elkaar om gaan" (respondent 5). Ook zeggen een aantal respondenten dat leeftijdsgenoten niet snappen waarom je in een gemeenteraad zou willen zitten omdat dat saai is en over kneuterige dingen gaat. Binnen hun eigen omgeving zouden ze daarom niet in status stijgen op het moment dat ze raadslid zouden worden.

Vanuit de theorie is de factor status beoordeeld aan de hand van drie factoren: omringd willen worden door belangrijke mensen, erkenning van de omgeving en prestige. Uit de empirie in dit onderzoek blijkt dat omringd willen worden door belangrijke mensen hand in hand gaat met prestige. Deze zijn bij geen enkele respondent apart van elkaar geïdentificeerd. De twee samen zijn slechts bij twee respondenten gezien. Status speelt geen grote rol in de motivatie voor de meeste jongeren. Bij vijf respondenten speelde het wel mee. Voor de twee jongens die het hoogst scoren op status speelt het zelfs een heel grote rol.

We pakken nog eens terug op respondent 1 die een grote fascinatie heeft voor politiek. Hij benadrukt in het interview dat hij graag omringd wordt door belangrijke mensen. Hij onderneemt meeloopdagen met hoge functionarissen: "een Tweede Kamerlid, een lobbyist, politiek assistent Minister Kaag, laatst de directeur-generaal van DUO, binnenkort directeur van de Anne Frank stichting en iets van het ministerie van Financiën" en vergelijkt zichzelf met andere jongeren: "het gaat om lef. De meeste jongeren durven dat niet. Zomaar afstappen naar politici, zomaar afstappen naar topambtenaren". Hiermee impliceert hij dat hij meer lef heeft dan andere jongeren en daardoor meer bereikt. Hij stijgt in status ten opzichte van andere jongeren. Respondent 9 benadrukt ook dat hij zich begeeft onder mensen die in zekere mate belangrijk zijn. "Mensen lager op de lijst hadden veel meer ervaring, dat vond ik heel leuk".

Ze vertellen uitgebreid over hun persoonlijke campagne, welke media ze hebben gesproken en hoe dat was. "Toen kwam ik in heel de wijk op van die grote borden te staan, dat was leuk!" (respondent 1). Hij liet de foto's van zijn campagne zien. Vooral respondent 9 vertelt uitgebreid over zijn campagne.

“Ik vind het gewoon echt heel gaaf om te doen. Het debat op een gave plaats met deze goede idealen, met mijn idealen. De hele campagne ook. Dat mensen me opeens belangrijk genoeg vinden om een interview te houden, dat ik ineens in het dagblad sta tot twee keer toe, dat ik op de radio kom, dat vind ik heel leuk” (respondent 9).

Respondent 9 benadrukt dat mensen die hij sprak tijdens de campagne op straat onder de indruk waren van hem omdat hij op zo'n jonge leeftijd verkiesbaar was. Ook zei hij dat een vriend van hem jaloers op hem was, “maar dat zegt hij dan niet hardop”. Op die manier brengt hij meermaals het gesprek terug naar wat andere mensen van hem vinden en wat zijn status is ten opzichte van die mensen. Wat ook opvalt bij deze twee jongens is dat ze benadrukken dat wat ze doen uniek is.

“Ik was de enige en dat gaf een mooi signaal. Want dat laat zien dat jij als enige, als nieuwkomer, als jongere van 17 jaar, de concurrentie aangaat met grote partijen om te zorgen dat de stem van jongeren wordt gehoord en om te zorgen dat de kloof tussen de politiek en jongeren wat kleiner is” (respondent 1).

Naast deze twee jongens, zijn er 3 respondenten die ‘erkenning’ als drijfveer benoemen. Als deze factor meespeelt hecht de respondent aan de bevestiging van de omgeving dat zijn of haar bijdrage waardevol is. Respondent 6 ziet het op de lijst komen als een “blijk van vertrouwen, dat vind ik wel fijn”. Hij stelde zichzelf ook pas kandidaat toen hij zag dat andere jongeren binnen zijn partij dat ook deden. Voor respondent 5 was het ook een kwestie van ergens bij willen horen. In haar omgeving was het niet heel abnormaal om je kandidaat te stellen.

Respondent 3 benadrukte dat haar ideeën een plaats hadden gekregen in het beleid en krijgt op die manier erkenning: “ik was het uiteindelijk niet geworden maar ze hebben mijn ideeën wel meegenomen en nu is er een nieuwe rotonde”.

5 van de 12 jonge kandidaten raken gemotiveerd door de status die je krijgt als je verkiesbaar bent. Voor twee ervan gaat dat echt om hoe belangrijk de functie is. De drie anderen zochten voornamelijk erkenning, en willen graag ergens bij horen en vertrouwen krijgen van een groep.

5.2.3 Identiteit gerelateerde motivatie

De helft van de respondenten heeft identiteit gerelateerde motivatie laten meespelen in de overweging tot kandidaatstelling. Identiteitscrisis en identiteitscommitment waren hierin duidelijk te onderscheiden. Voor vier jongeren was de kandidaatstelling op een manier onderdeel van een persoonlijke identiteitscrisis. Ze vragen zich af of dit bij ze past of niet en wat dan wel en zijn het daarom gaan proberen. Twee jongeren vertonen identiteitscommitment. Zij deden het omdat ze eigenlijk altijd al wisten dat het bij ze zou passen en omdat hun omgeving en zichzelf dat ook verwachtten. De twee factoren zullen apart van elkaar worden geanalyseerd omdat er geen overlap tussen is. Het is niet mogelijk om je toe te wijden aan een identiteit en tegelijkertijd in crisis te verkeren.

Opvallend is dat voor geen van de respondenten de identiteit gerelateerde motivatie een heel grote rol heeft gespeeld, het was meer een bijrol. Dat kan ook komen doordat identiteitscrisis en –commitment moeilijk empirisch te identificeren zijn. De eigen identiteit is iets waar de respondenten zich niet helder over uit konden spreken omdat het een vaag thema is. Aan sommige respondenten is de vraag “past het bij je?” gesteld. Omdat dit een suggestieve vraag is geeft het antwoord op deze vraag niet weer of identiteit echt een rol heeft gespeeld voor de respondenten. Het antwoord op deze vraag is daarom uiteindelijk niet meegenomen in de beoordeling of identiteit wel of niet een rol speelt. De respondenten die wel identiteit gerelateerde factoren toegekend hebben gekregen, hebben er dus op een ander

moment in het interview iets over gezegd. Er valt op basis van deze data niet te concluderen dat identiteit gerelateerde motivatie echt een overtuigende rol speelt voor jongerenkandidaten.

Identiteitscrisis

“Ik weet niet of het bij me past. Ik zet me graag in voor mensen en ben wel maatschappelijk betrokken op zich” (respondent 11).

“Inschrijven bij de moederpartij en bij de jongerenpartij en op die manier verder bekijken of het iets voor mij is. Misschien is het helemaal niets voor mij, dat wist ik toen ook niet, maar een beetje uitzoeken” (respondent 5).

Respondenten 4, 5 en 11 geven blijk van identiteitscrisis. Voor alle respondenten gaat dit gepaard met carrière-exploratie. Kijken of het bij me past en of ik erin verder wil is een logische combinatie en in de empirie ook moeilijk te onderscheiden. Deze respondenten zijn zoekende naar wie ze zijn en daardoor ook naar wat ze willen doen. Dit kan verklaren waarom de kandidaatstelling uiteindelijk geen van de respondenten een daadwerkelijk carrièrekeuze heeft doen maken. Als zij nog steeds in identiteitscrisis verkeren, kunnen daar ook geen keuzes in worden gemaakt. Onderstaande quote van respondent 4 demonstreert de verwarring die gepaard gaat met een identiteitscrisis.

“Laat ik het zo zeggen, ik weet amper wat ik morgen ga doen” (respondent 4).

Voor deze drie respondenten is de identiteitscrisis geen overheersende motivator en wordt het in die zin ook niet als ‘crisis’ ervaren. Ze zijn aan het ontdekken en vinden dat zelf niet heel vervelend. Respondent 4 geeft wel aan veel bezig te zijn met de toekomst: *“Ik houd me er wel mee bezig maar ik weet totaal niet wat ik hierna ga doen. Als ik niet kan plannen word ik zenuwachtig”*. Dat ze niet weet wat echt bij haar past speelt zeker een rol in haar leven maar speelt een minder grote rol in de motivatie tot kandidaatstelling.

Identiteitscommitment

Respondent 8 geeft blijk van identiteitscommitment. Volgens het model van Marcia (1980) zou zij zich in het *foreclosure* stadium bevinden.

“Ik vind het ook wel een soort van natuurlijke route om in te slaan. Ik denk wel dat veel mensen dachten dat ik wel een keer de politiek in zou gaan. Het was een groot ding maar wel logisch voor mij” (respondent 8).

Ze heeft zich gewijd aan een identiteit die ook bevestigd wordt door haar omgeving maar ze heeft vooraf geen crisis doorgemaakt. Het was een logisch vervolg op de dingen die ze tot nu toe had gedaan.

“Ik wist wel dat het bij me paste maar dat was vooral omdat ik ook dacht van ja, ik heb het altijd met mensen over politiek dus het zal wel bij me passen” (respondent 8).

Hetzelfde geldt voor respondent 6:

“Ik denk dat ik altijd al de neiging heb om me bezig te houden met de samenleving en dat ik ook wel snel ergens een mening over kan hebben. En dat ik dan ook wel die mening duidelijk wil kunnen maken. Daarin denk ik dat politiek wel handig kan zijn.”

Hij heeft duidelijk voor zichzelf wat zijn identiteit is en heeft zich daaraan gewijd. Politiek past bij het beeld dat hij van zichzelf heeft gevormd en dat motiveert hem om politiek actief te worden.

De identiteitscommitment is duidelijker aanwezig dan de identiteitscrisis en heeft een grotere rol gespeeld in de motivatie voor deze jongeren. Er zijn wel slechts twee jongeren die er blijk van hebben gegeven. Er kan daarom niet geconcludeerd worden dat identiteitscommitment een wezenlijke rol speelt in de kandidaatstelling van jongeren.

5.2.4 Conclusie

Solidaire motivatoren kenmerken zich doordat er 'iets' is; een intrigerend politiek spel; een groep belangrijke mensen; een identiteit, waar de respondent graag bij wil horen. In totaal zijn er slechts 2 respondenten die geen enkele vorm van solidaire motivatie hebben. Er zijn vijf respondenten die één solidaire motivator hebben maar dat is voor bijna ieder van hen een andere. Er zijn ook geen patronen of combinaties te vinden binnen de solidaire factoren.

Wat duidelijk is, is dat fascinatie de meest voorkomende solidaire factor is, en dat identiteit gerelateerde motivatie geen overtuigende rol speelt. Status speelt voor sommige respondenten mee.

Uiteindelijk heeft bijna de helft van de respondenten geen of één solidaire motivator. Voor anderen is het echter heel erg belangrijk. Het is dus niet zo dat solidaire motivatie, net als materiële motivatie, geen hoofdrol kan spelen. Dat komt zeker wel voor. Er is dus een verschil tussen mensen die solidaire motivatie erg belangrijk vinden en zij die dat niet vinden. Dit is een interessante observatie waar dieper op zal worden ingegaan in hoofdstuk 7, wanneer er typen worden geschetst.

5.3 Doelgerichte motivatie

Er is niet één respondent die doelgerichte motivatie niet heeft laten meespelen in zijn of haar keuze. Dat de kandidaat het doel van het politieke orgaan waardevol acht is een voorwaarde. Daar valt meteen een eerste conclusie uit te trekken. Volgens de theorie van Clark en Wilson is een politiek orgaan namelijk een doelgerichte organisatie. De leden van een dergelijk orgaan moeten daarom doelgericht gemotiveerd zijn volgens de theorie en dat wordt door dit onderzoek bevestigd. Doelgerichte motivatie speelt echter lang niet bij iedereen de boventoon maar dat zal in hoofdstuk 7 verder worden toegelicht.

Public Service Motivation (PSM) scoort het hoogst als belangrijke motivator; 9 van de 12 respondenten raakt gemotiveerd door het gevoel te willen bijdragen aan de samenleving en zich in te willen zetten voor anderen. Ook promotie van specifiek beleid speelt bij veel respondenten een rol.

Doelgerichte motivatie is een redelijk voor de hand liggende categorie. Een dergelijke onderneming kost veel dus moet ook iets opleveren, je moet het ergens voor willen doen. Wat je daadwerkelijk moet gaan doen als je verkozen wordt is het realiseren van de doelen van het politiek orgaan. Materiële en solidaire zaken zullen qua saldo waarschijnlijk minder opleveren dan de doelen die bereikt worden door het politieke orgaan. Daarnaast, als doelgerichte motivatie niet aanwezig is terwijl je wel verkozen wordt dan zal je die doelen toch moeten nastreven terwijl dat niet motiverend voor je is.

Aan de andere kant is het een sociaal gewenst antwoord om te zeggen dat je jezelf in wilt zetten voor anderen door een politieke functie te bekleden, ook als het eigenlijk materiële of solidaire drijfveren zijn die de doorslag hebben gegeven. Het is moeilijk hier in een interview doorheen te prikken. Om te bepalen of een doelgerichte factor van toepassing is bij een respondent is er daarom gekeken naar hoe veel hij of zij erover vertelde, in hoe veel detail en hoe veel doorvragen er nodig was. Als het een grote motivator is, zal de respondent meer geneigd zijn er veel uit zichzelf over te vertellen.

5.3.1 Promotie van beleid

Alle respondenten hadden specifieke standpunten over wat ze zouden veranderen als ze verkozen werden, dat was natuurlijk ook nodig voor de campagne. Sommige mensen begonnen na de vraag “waarom heb je jezelf verkiesbaar gesteld?” meteen over specifiek beleid. Bij de rest is er bij wijze van check gevraagd of ze hun standpunten hadden bedacht voor- of nadat ze zichzelf verkiesbaar wilden stellen. Op deze manier wordt duidelijk of de standpunten zijn bedacht omdat het moest of omdat het daadwerkelijk een drijfveer is voor de respondent. Alsnog is promotie van beleid voor 6 respondenten van belang geweest.

“Het valt me op als er een boom wordt weg gehaald voor mijn deur. Dan denk ik, stel dat we meer zetels hadden gehad, misschien stond die boom er dan nog” (respondent 7).

“Bij ons was net het buurthuis gesloopt ... ik heb veel herinneringen aan het buurthuis. Heel mijn basisschool kwamen we daar wel eens in de maand. Het was ook vooral een ontmoetingsplek. Dus het was meer ik had iets en dat wilde ik zelf uitvoeren zeg maar, ik had een idee daarvoor en ja” (respondent 2).

“In de gemeentepolitiek wilde ik graag een treinstation. Daarnaast dacht ik, er zijn wel dingen waar je als jongere anders naar kijkt dan anderen. Ik voelde me best vaak onveilig op straat, niemand die mij ziet als ik hier op straat verkracht word. Dat zijn dingen die ik aan wilde kaarten en waarvan ik dacht daar kijk je als 17-jarige echt anders naar dan een man van 50” (respondent 8).

Deze quotes zijn voorbeelden van respondenten die specifieke problemen aanhalen als motivatie voor hun kandidaatstelling. Voor respondent 7 was dit de promotie van klimaatbeleid en betaalbare woningen voor studenten en starters. Het zijn issues die hem direct raken; hij ziet een boom verdwijnen in zijn straat en hij moet straks een studentenwoning vinden maar dat kan niet in zijn stad. Dat geldt tevens voor respondent 2 die zag dat zijn geliefde buurthuis werd gesloopt en daar vervanging voor wilde. Ook voor respondent 8 was het een motivator om beleid te kunnen doorvoeren waar zij persoonlijk voordeel uit zou halen; een treinstation en veiligheid op straat. Ze benadrukt dat zij anders naar die issues kijkt dan volwassenen. Het promoten van beleid waar jongeren profijt van hebben kwam bij veel van de respondenten naar voren:

“Ik zag dat er een groot gebrek aan jongeren was. Als het woord ‘jongeren’ valt in de gemeenteraad is het bij speeltuinen of bij overlast, dat is het begrip ‘jongeren’. Terwijl ik denk dat het waardevol kan zijn om die mensen erbij te betrekken” (respondent 10).

“Ik deed het om de kloof tussen jongeren en de politiek wat te verkleinen en om jongeren invloed te laten uitoefenen op de gemeentepolitiek” (respondent 1).

De toegankelijkheid van de politiek voor jongeren is beperkt. Respondent 8 noemt de politiek “een grote mensenfort”. Juist dit is een drijfveer voor sommige jongeren om eraan mee te willen doen. Dit is interessant omdat het impliceert dat de politiek zou veranderen als er jongeren aan mee zouden doen. Ze zouden onderwerpen aansnijden en argumenten leveren die, volgens de jongeren zelf, anders niet aan het licht waren gekomen.

De input van de twee jongeren die op het moment van interviewen een zetel bekleedden in een politiek orgaan bevestigt dit slechts deels. Respondent 4 heeft een zetel in de gemeenteraad in haar dorp en vult voor haar partij de portefeuilles in die veel raakvlak hebben met jongerenbelangen: kunst en cultuur,

sport en onderwijs. Ze ziet haar achterban als voornamelijk jongeren en ziet het ook als haar verantwoordelijkheid om de belangen van jongeren te vertegenwoordigen en een “frisse blik” te bieden ten opzichte van alle volwassen raadsleden. Voor deze respondent heeft dit voorafgaand aan haar kandidaatstelling al een rol gespeeld. “Je hebt nagenoeg geen jongeren in de politiek terwijl dat wel een heel belangrijke stem is die gehoord moet worden. Toen dacht ik, volgens mij kan ik dat wel redelijk vertegenwoordigen”.

Respondent 12, het wijkcomitélid, heeft dit niet en ziet er ook minder mogelijkheid toe. Hij heeft zijn zetel gekregen door loting en heeft daardoor geen directe achterban om te vertegenwoordigen. Ook werd hij ervoor gevraagd door mensen die aan de deur kwamen en hem ermee overvielen. Hij heeft weinig tijd genomen om na te denken over waarom hij het zou willen doen. Ondanks grote Public Service Motivation, heeft hij verder geen indicaties laten zien van doelgerichte motivatie. In het comité spreekt hij zijn eigen mening uit en denkt na over wat het beste zou zijn voor zijn wijk. Omdat er in zijn comité meer jongeren zitten van rond de 20 jaar oud en omdat er in zijn wijk nog een andere belangengroep actief is, heeft hij niet direct het gevoel anders te zijn of iets anders te kunnen betekenen als jongere. De onderwerpen die worden besproken in het comité zijn ook niet de keuze van de comitéleden zelf, zij geven voornamelijk gevraagd advies aan het college van burgemeesters en wethouders en beoordelen burgerinitiatieven. Het college en de initiatiefnemers bepalen dus waar het gesprek in het comité over gaat.

Het zou interessant zijn om te onderzoeken of jongeren daadwerkelijk andere onderwerpen zouden inbrengen en andere argumenten zouden aanhalen dan volwassenen. De jongerenkandidaten denken zelf van wel maar in de praktijk hoeft dat dus niet per se het geval te zijn.

5.3.2 Onvrede met zittend bestuur

Onvrede met het zittend bestuur speelde bij slechts twee respondenten een rol. Dit is dus geen belangrijke factor. Echter, bij respondent 7 was het bij uitstek de belangrijkste. Nog voordat er een vraag was gesteld zei respondent 7:

“Ik had mezelf verkiesbaar gesteld voor [partij F red.] bij de gemeenteraadsverkiezingen mede door de Amerikaanse presidentsverkiezingen en de Tweede Kamerverkiezingen omdat voor mijn ideologisch standpunt, waren dat verschrikkelijke verkiezingen.”

Zijn onvrede was de directe aanleiding voor zijn kandidaatstelling:

“Het was wel een idee van mijn stiefvader om me verkiesbaar te stellen, wat ik wist zelf niet dat dat kon ... Mijn stiefvader zei van [respondent 7, red.], als je het zo erg vindt, je kunt jezelf ook verkiesbaar stellen.”

Hij maakt zich ernstige zorgen:

“Omdat het naar mijn idee heel slecht gaat met Nederland en de wereld in het algemeen. Als in, vrijwel alle afgelopen verkiezingen zijn heel ver naar rechts gegaan, soms gevaarlijk rechts naar mijn idee. Plus, ik vond dat de algemene thema's die worden besproken er weinig toe doen.”

Respondent 7 is ontevreden met de staat van de politiek in de wereld op het moment dat het interview werd afgenomen. Hij spreekt veel over grote (internationale) thema's maar het wordt tijdens het interview ook duidelijk dat het zittende bestuur in het orgaan waarvoor hij verkiesbaar staat ook niet is

wat hij zou willen. De verschuiving van de politieke discussie naar rechts die hem tegen staat, ziet hij in alle lagen van de democratie:

“Maar [lokale partij, red.] is al drie verkiezingen de grootste, en zo lang zij in het college zitten gaat er niets veranderen ... Verder is het een heel chaotische partij waar elke periode 4 mensen weg gaan.”

Ook respondent 2 heeft ‘onvrede’ een rol laten spelen in zijn besluit om zich verkiesbaar te stellen voor de gebiedscommissie in zijn gebied. Zijn ontevredenheid is minder gericht op politiek in het algemeen en meer op de mensen die zitting nemen in de gebiedscommissie en de manier waarop zij hun taken voltrekken. Het is dan ook een veel kleinschaliger orgaan dan een gemeenteraad:

“We zijn eerst naar een debat geweest van de gebiedscommissie. Toen had ik zoiets van ja, dat kan ik beter. Veel mensen zaten op hun telefoon en hebben eigenlijk geen idee waar ze het over hebben. Toen had ik zoiets van, ik heb wèl een idee.”

Voor respondenten 7 en 2 heeft onvrede met het zittende bestuur geleid tot een motivatie om te proberen het zelf beter te doen. Ze zijn beide ook redelijk overtuigd van hun eigen kunnen op dat gebied ondanks dat ze zich realiseren dat de input die je als individu kunt leveren beperkt is.

5.3.3 Public Service Motivation

Bij uitstek de meest aanwezige doelgerichte motivator is Public Service Motivation (PSM). Dat klinkt logisch want de theorie wijst uit dat mensen die zich inzetten voor de publieke zaak, per definitie meer waarde hechten aan intrinsieke beloningen zoals kunnen bijdragen en iets kunnen betekenen voor een ander. Zij halen daar een zekere mate van voldoening uit. Bij 9 van de respondenten kwam deze factor naar voren.

“Sommige mensen gaan bij een voetbalvereniging of zwemvereniging maar ik ging bij een politieke partij. Het is niet per se waar mijn leeftijdsgroep zit maar wel waar ik mezelf nuttig kan voelen. Dat ik iets betekenen zeg maar” (respondent 10).

“Ik denk dat ze ook wel weten dat de motivatie bij mij echt is dat ik het leuk vind om erover na te denken en het ook belangrijk vind om iets toe te voegen en iets te betekenen in onze maatschappij en mijn beste beentje voor te zetten” (respondent 8).

“Ik voelde me een soort van geroepen, dat klinkt weer heel erg zelf belangrijk, maar meer van dat ik dacht als ik kan helpen zou dat fijn zijn” (respondent 7).

De grote aanwezigheid van PSM onder de jongeren was op basis van de theorie te verwachten. Ook op jonge leeftijd speelt deze factor dus al een rol ondanks dat veel jongeren van 16 en 17 zich nog bevinden in een periode van politieke en culturele socialisatie, omdat ze nog in een relatief beschermde omgeving van school en ouderlijk huis leven. Er is veel theorie en onderzoek naar wat er voorafgaat aan de ontwikkeling van PSM bij jongeren. Volgens de grondlegger van de PSM-theorie, Perry (2008), speelt religie hierin een grote rol. Religieuze mensen zouden eerder vrijwilligerswerk doen, omdat zij het belangrijk vinden een bijdrage te leveren aan de samenleving en zich daartoe geroepen voelen; dit krijgen ze mee uit hun geloof en uit de gemeenschap die daaraan gebonden is. Onder de respondenten waren drie jongeren aangesloten bij een christelijke partij en deze drie vertonen alle drie een hoge mate van PSM. Socialisatie vanuit de ouders en andere familie speelt ook een grote rol volgens Perry et.

al.(2008). Ander onderzoek van onder andere Penner (2002) wijst uit dat persoonlijkheid van belang is en het dus eigenlijk aangeboren waarden zijn.

Dit onderzoek is te compact om uitspraken te doen over de ontwikkeling van Public Service Motivation maar het is opvallend dat de respondenten al op jonge leeftijd dit soort motivatie vertonen zonder dat ze “uit gesocialiseerd” zijn.

Wat ook naar voren komt binnen deze motivator is het gevoel voor drama dat jongeren hebben volgens Dahl (2004).

“Om zulke mooie dingen te kunnen betekenen voor de wereld, dat sprak mij wel aan van de politiek” (respondent 1).

“Als ik daar iets voor doe dan doe ik iets voor het goede” (respondent 7).

Een aantal respondenten waaronder 1 en 7 hebben het doel van de politiek hoog in het vaandel staan en vinden dat ook erg belangrijk. Ze hemelen de politiek op en voelen een roeping om eraan deel te nemen. Deze jongeren stonden verkiesbaar voor respectievelijk een gebiedscommissie en een gemeenteraad van een middelgrote gemeente. De betekenis van deze organen voor het goede en voor de wereld is beperkt. Voor hen echter wel (het begin van) een heel betekenisvolle loopbaan. In de volgende sectie, emotie, zal hier dieper op worden ingegaan.

5.3.4 Emotie

Drie respondenten lieten duidelijk de rol van emotie doorschemeren in het interview. Respondent 7, die we ook al voorbij hebben zien komen bij alle andere doelgerichte motivatoren, is hier één van. Zoals in sectie 5.3.2 duidelijk werd is respondent 7 kwaad, teleurgesteld en angstig over de opkomst van extreemrechts, de manier waarop met klimaatbeleid wordt omgesprongen en de uitkomsten van alle recente verkiezingen.

“Ik kan wel snel onrecht zien. Ik zie snel iets waarvan ik denk dat kan echt niet en dat moet veranderen” (respondent 7).

Onrecht roept emotie op bij respondent 7. Tijdens het gesprek verheft hij regelmatig zijn stem een beetje als hij vertelt over de gevaren van de hedendaagse samenleving. Hij heeft zich er duidelijk veel in verdiept en heeft een sterke mening. Hij straalt een bepaalde vurigheid uit die gedreven wordt door woede en teleurstelling en hem ertoe zet om zich kandidaat te stellen.

Respondent 8 kan zich ook erg boos maken over onrecht:

“Ja, daar kan ik wel echt heel boos over worden ja. Maar vooral als er een beetje denigrerend over wordt gedaan. Ik snap het wel maar iedere leeftijd heeft eigen issues en eigen problemen. Als er dan door een man van 50 wordt gezegd dat het niet onveilig is op straat dan vind ik dat frustrerend want dat is het voor mij wel” (respondent 8).

Ook bij respondent 6 is woede een beweegreden geweest ook al past dat niet bij zijn partij:

“Bij [partij F., red.] merk je dat er heel veel nadruk wordt gelegd op het positieve verhaal. Daar heb ik in het begin wel echt vaak moeite mee gehad. Ga er een keer met gestrekt been in! En ook wel dat ik vanuit woede veel dingen belangrijk begon te vinden” (respondent 6).

Respondent 6 vertelt dat hij in zijn tijd bij zijn politieke partij heeft geleerd om die woede om te zetten in een positief verhaal en in een drijfveer om iets te veranderen. Hij ziet in dat je met woede niets kunt veranderen en dat het ook geen stemmers aantrekt. Een positief verhaal spreekt mensen aan.

“Dat is een beetje schommelen tussen die twee [positief en negatief, red.] en vooral jezelf controleren dat je niet te negatief wordt” (respondent 6).

Dat respondent 6 een duidelijke ontwikkeling doormaakt, suggereert dat emotie daadwerkelijk een drijfveer is die meer voorkomt bij jongeren dan bij volwassenen omdat je er als het ware uitgroeit. 1 respondent is uiteraard niet genoeg om hier echt een uitspraak over te doen.

5.3.5 Conclusie

Concluderend is er over doelgerichte motivatoren te zeggen dat ze ongetwijfeld ook bij tieners voorkomen. Het is de meest aanwezige categorie. Dit betekent dat de meeste respondenten het belangrijk vinden om actie te ondernemen ten einde iets voor elkaar te krijgen: specifiek beleid, het afzetten van een ander bestuur, of iets kunnen bijdragen aan de samenleving.

5.4 Gevraagd worden

In het theoretisch kader zijn de aanleiding en de motivatie bij elkaar genomen zoals Parker (1972) dat deed. Wat bleek uit de data is dat het gevraagd worden voor veel respondenten niet per se een motivatie was maar meer een ingang of een opstapje. Acht respondenten werden benaderd, gevraagd of aangemoedigd door familie, een politieke partij of een ambtenaar. Slechts 2 daarvan lieten zien dat het gevraagd worden echt een motivatie voor ze was. Daarom is ervoor gekozen om de aanleiding en de motivatie apart te nemen in de resultaten. Op de factor gevraagd worden als aanleiding zal in hoofdstuk 6 dieper worden ingegaan.

Er zijn echter wel twee respondenten voor wie het gevraagd worden wel degelijk een motivator was. Ten eerste voor het wijkcomitélid, respondent 12. Hij was uit alle mensen in zijn wijk ingeloot terwijl hij dat niet had verwacht. Het feit dat juist hij door twee ambtenaren werd gevraagd om zitting te nemen in het comité was voor hem een drijfveer. *“Het is natuurlijk een eer als je daarvoor wordt benaderd”*, waardoor de druk om ja te zeggen oploopt.

Voor respondent 2 was het gevraagd worden ook een motivator. Hij werd gevraagd door familie, twee neven om precies te zijn. Het was hun idee en zijn kandidaatstelling heeft hij voor een groot deel voor hen gedaan.

“Het leek ze ook wel wat om een jonge lijsttrekker te hebben om wat hogere ogen te gooien” (respondent 2).

“Ik weet niet of mijn neef het had gedaan als ik niet mee had kunnen doen zeg maar. Met mij had hij ook iemand anders die zich echt ervoor in wilde zetten. Die vrienden van hem wilden wel gaan flyer en zo maar meer niet” (respondent 2)

Respondent 2 laat verder een matige hoeveelheid motivatie zien. PSM en onvrede spelen mee maar solidaire of materiële motivatie komen bij hem niet voor. Het gevraagd worden heeft daardoor een relatief grote rol in zijn motivatieprofiel.

5.4.1 Inductieve motivatoren

Alle motivatoren uit het conceptueel model zijn reeds besproken. Wat blijft er over? Het onderzoek heeft tot nu toe uitgewezen dat het twaalf factoren bevattende conceptueel model goed toepasbaar is op de respondenten. Vrijwel alle motivatie die de jongeren zeiden te hebben viel in te passen in één van de theoretische motivatoren. Er is slechts één thema dat niet aan de hand van het vooraf opgestelde model te duiden is: binding met de wijk, het gebied, de stad of de provincie waar de respondent verkiesbaar is.

Drie respondenten praatten tijdens het interview vooral over hun eigen stad/wijk en benadrukken dat ze er trots op zijn en ze zich er sterk mee verbonden voelen.

“[Dorp, red.] is wat mij betreft een soort hemel op aarde. Het heeft in mijn ogen nagenoeg alles” (respondent 4).

“Het is gewoon een veilige buurt en alles is dichtbij. Je kunt kiezen bij welke voetbal- of hockeyclub je wilt gaan. Het water is hier heel fijn en superleuk. En superveel scholen waar je uit kunt kiezen. Ik voel me heel erg verbonden met deze wijk. Heel mijn familie komt hier ook vandaan. Iedereen woont hier nog bijna. Iedereen kent elkaar ook” (respondent 3).

“Het is wel belangrijk voor me gewoon, omdat ik daar woon. Ik voel me wel verbonden met mijn wijk, voel me wel verbonden met [stad, red.]” (respondent 2).

Deze respondenten raken gemotiveerd door de wijk of stad, de mensen die erin wonen en de herinneringen die ze er hebben opgebouwd. Dit drijft ze om zich in te zetten voor het behoud en de toekomst van die mooie wijk of stad. Alle drie wonen ze al hun hele leven op de plek waar ze zijn geboren en in ieder geval twee van de drie zijn van plan er ook oud te worden. Respondent 3 verhuist dit jaar om te studeren: “ik ga nu weg maar ik zou wel graag weer terug willen komen als ik klaar ben en hier mijn kinderen op laten groeien. Ik hoop dat ik het kan betalen”.

Deze nieuwe factor past het beste bij de categorie solidaire motivatie. Een gevoel van binding is het gevoel ergens bij te horen. De verhouding tot de omgeving en het ergens bij willen horen speelt een belangrijke rol voor de andere solidaire motivatoren. Deze factor zal dus worden toegevoegd aan het model in de categorie solidaire factoren.

5.4.2 Conclusie

Tabel 4 geeft per motivator weer bij hoe veel jongeren de factor naar voren is gekomen. Op basis van deze resultaten kan er een nieuw conceptueel model gevormd worden, dat weergeeft wat de respondenten in dit onderzoek motiveert om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan op 16- of 17-jarige leeftijd.

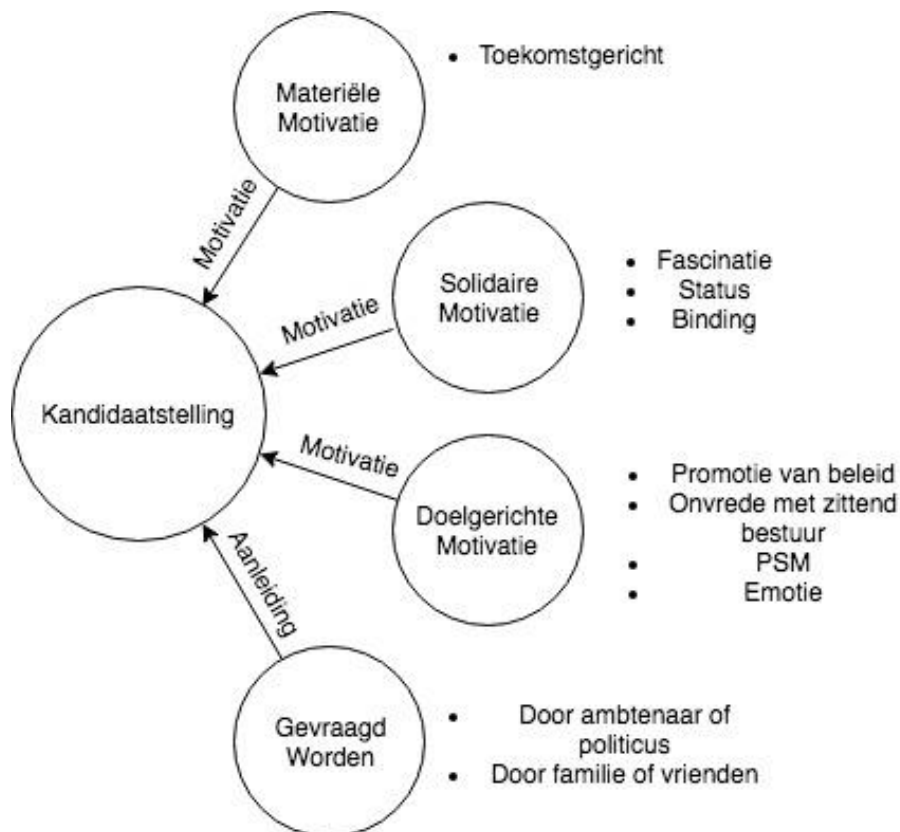
Materiele motivatie	
Vergoeding	1
Carrière-exploratie	4
Carrièrevoorbereiding	10
Solidaire motivatie	
Fascinatie voor	6

politiek	
Status	5
Identiteitscrisis	3
Identiteitcommitment	2
Doelgerichte motivatie	
Promotie van beleid	7
Onvrede met bestuur	2
PSM	9
Emotie	3
Binding	3
Gevraagd worden	2

Tabel 4 Resultaten

Dit nieuwe conceptueel model geeft beter weer welke motivatoren er zijn onder jongeren van 16 en 17 jaar om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan. Ten opzichte van het conceptueel model in figuur 4 worden er een aantal motivatoren geschrapt: vergoeding en identiteit gerelateerde motivatie. Deze twee factoren zijn niet overtuigend genoeg naar voren gekomen tijdens de interviews. Wat opvalt, is dat er wel 5 respondenten een identiteit gerelateerde motivator toegewezen hebben gekregen terwijl bijvoorbeeld de factoren 'onvrede met zittend bestuur' en 'emotie' maar respectievelijk 2 en 3 keer zijn gesignaleerd. Deze factoren speelden echter bij de respondenten die de factor toegewezen hebben gekregen een dermate grote rol in de motivatie dat de factor toch belangrijk is om mee te nemen in het model. Identiteit gerelateerde motivatie werd dan wel vaker gezien, maar was naar inzicht van de onderzoeker van kleiner belang. Daarnaast werd duidelijk dat identiteitscrisis eigenlijk al gevat wordt in de factor carrière-exploratie. Er was niemand die maar één van deze twee liet zien, waardoor de twee een paar worden. Daarom is ervoor gekozen om identiteit gerelateerde motivatie niet mee te nemen maar 'onvrede met zittend bestuur' en 'emotie' wel.

Het nieuw conceptueel model wordt weergegeven in figuur 5. In dit onderzoek is geen vergelijking gemaakt met volwassen kandidaten. Vanuit de literatuur lijkt het er wel op dat toekomstgerichte motivatie en emotie unieke motivatoren zijn voor jongeren van 16 en 17. Vanwege de ontwikkelende fase waarin zij zich bevinden zijn ze buitengewoon veel bezig met hun toekomst. Toekomstgerichte motivatie is ook meteen een van de meest voorkomende motivatoren onder de respondenten. Alle respondenten hebben toekomstgerichte motivatie. Ook PSM is een veelgenoemde factor. Deze twee factoren zijn dan ook de belangrijkste motivatoren voor de respondenten.

Figuur 5 Conceptueel model 2.0.

Deze conclusie is bruikbaar voor overheden en politieke partijen. Zij kunnen deze informatie gebruiken om meer jongeren aan te trekken in de politiek. Overheden kunnen met deze kennis bijvoorbeeld inzetten op het vergroten van de carrièremogelijkheden voor jongeren in de politiek en de mogelijkheden benadrukken in de communicatie om zo in te spelen op toekomstgerichte motivatie. Dat geldt ook voor politieke partijen.

Deze kennis wordt pas echt bruikbaar als het wordt gecombineerd met aanleidingen en profielen. Zo wordt er een totaalbeeld gevormd: wie zijn deze jongeren? (profielen), wat drijft ze? (motivatoren) en wat trekt ze over de streep? (aanleidingen).

6. Aanleidingen

De aanleiding tot kandidaatstelling heeft speciale aandacht nodig als het gaat om jongerenkandidaten omdat het voor de jongeren van 16 en 17 uiteraard de eerste keer is dat zij zich verkiesbaar stellen. Er zullen zeer uitzonderlijke gevallen zijn waarbij dat niet zo is, maar die laten we in dit geval buiten beschouwing, er zijn namelijk geen respondenten in dit onderzoek voor wie dat het geval is. Zoals is gebleken uit de onderzoeken van onder anderen Parker (1972) en Bowman en Boynton (1966) is die eerste keer anders dan de daaropvolgende keren omdat de kandidaat zich vanuit het publiek naar het podium begeeft.

De aanleiding voor kandidaatstelling is ook interessant om te onderzoeken, omdat het gemakkelijker is voor een overheid om op in te spelen dan een motivatie. Motivatie zit dieper ingebed in de persoonlijkheid, ervaringen en leefomgeving van een individu en is moeilijker om teweeg te brengen als externe kracht. Een aanleiding zoals een gebeurtenis of gevraagd worden kan door een gemeente worden opgezet of aangemoedigd als de gemeente voornemens is meer jonge kandidaten aan te trekken. Aanleidingen kunnen dus direct toepasbare aanbevelingen onderbouwen.

Er zijn drie categorieën aanleidingen geïdentificeerd onder de respondenten: zij die gevraagd zijn door familie, zij die gevraagd zijn door de politieke partij en zij die zichzelf hebben aangemeld. De respondenten zijn evenredig verdeeld over de groepen: 4 kandidaten zijn gevraagd door familie, 3 door een partij en 4 zijn niet gevraagd. De 12e respondent is het wijkcomitélid dat is gevraagd door twee ambtenaren. Vanwege zijn unieke situatie wordt respondent 12 niet meegenomen in deze resultaten.

Aanleidingen zijn minder complex dan motivatie. Er is er vaak maar één geweest die echt de doorslag heeft gegeven en, zo blijkt in dit onderzoek, de meeste respondenten kunnen zich nog helder herinneren wat die aanleiding was. Elke categorie zal hieronder kort aan bod komen.

6.1 Gevraagd door familie

In hoofdstuk 5 kwam respondent 2 aan bod, wiens neven hem vroegen of hij zich kandidaat wilde stellen voor de verkiezingen van een gebiedscommissie. Voor hem waren zijn neven ook daadwerkelijk een motivatie om de kandidaatstelling in gang te zetten. Respondenten 3, 5 en 8 werden ook gevraagd door familie. Bij hen is de situatie beduidend anders. Deze drie meisjes werden gevraagd om zich kandidaat te stellen door een of beide ouder(s). Ze stonden vervolgens alle drie op een lijst waar één van hun ouders ook op stond. Zij zijn meteen ook de enige respondenten wier ouders al lange tijd politiek actief zijn. Ze zijn opgegroeid in een sterk gepolitiseerde omgeving:

“Mijn vader die zat al 28 jaar bij [partij B red.]. En 10 jaar geleden werd hij fractievoorzitter en ik vond het toen al wel leuk om een beetje mee te kijken met wat ze aan het doen waren maar ik snapte er natuurlijk geen reet van want ik was 10” (respondent 8).

“Mijn moeder is wethouder voor [partij C. red.] in onze gemeente en mijn vader is dagelijks bestuurslid van [partij C. red.] landelijk. ... En mijn vriend die is bestuurslid van [jongerenpartij C.] landelijk” (respondent 5).

“Mijn vader doet het nog steeds een beetje als werk maar hij deed het eerst echt als baan zeg maar. Ik vond het wel interessant wat hij deed” (respondent 3).

De respondenten treden in de voetsporen van hun ouders. Er zijn verschillende theorieën waarmee dit verklaard kan worden. Het kan komen door politieke socialisatie: jongeren die opgroeien in een sterk gepolitiseerde familiesetting zijn sneller geneigd om de politieke overtuigingen van hun ouders over te nemen. Dit verband wordt sterker naarmate de frequentie, duur, snelheid, multipliciteit en complexiteit van de politieke cues van de ouders hoger ligt (Bandura, 1969:222). Ouders die zelf wethouder, raadslid of bestuurslid zijn bij een partij praten logischerwijs vaker over politiek en maatschappelijke onderwerpen waar zij mee te maken krijgen in hun functie. Over het algemeen dragen ouders die politiek betrokken zijn en in familiesetting veel over politiek spreken, hun politieke overtuigingen over op de volgende generatie. Voornamelijk de partijkeuze van het kind wordt hierdoor beïnvloed. Dit fenomeen is bestand tegen de politieke fluctuaties in de samenleving volgens onderzoek van Kent Jennings et. al. (2009).

Twee van de drie geven toe dat hun partijkeuze beïnvloed is door hun ouders maar dat ze het ook wel eens zijn met de ideologie van de partij. Uiteindelijk zijn ze opgevoed met de waarden van hun ouders die ook die partij aanhangen. Die waarden matchen vervolgens met een partij waardoor het ook voor de hand ligt dat de jongere het zelf eens is met de standpunten van de partij. Wat ook opvalt is dat deze drie respondenten conservatieve of liberale partijen aanhangen in een tijd waarin juist progressief linkse partijen erg populair zijn onder jongeren. Dit kan bevestigen dat zij de partijkeuze van hun ouders hebben overgenomen en niet van andere invloeden.

“Ik moet eerlijk zeggen... Het was wel een beetje van thuis. Omdat mijn vader ook bij [partij A. red.] zit” (respondent 3).

“Toen kwamen de gemeenteraadsverkiezingen vorig jaar, en toen zei mijn vader zou je daar niet iets van willen maken. Toen wilde ik dat wel maar wil ik dat dan bij [partij B. red]? ... Ik werd lid in mei 2017. Mijn vader gaf het me soort van cadeau. ... Ik kwam er gelukkig gaandeweg wel achter dat dit was wat ik wilde en dat deze partij bij me past” (respondent 8).

Respondent 5 zegt dat het echt haar eigen keuze was. Nu kan het zo zijn dat ze zich niet bewust is van de invloed van haar ouders. Ouders hebben deze invloed vaak ook terwijl ze dat niet met opzet doen of het zelf niet door hebben. Een andere verklaring voor jongeren die de politieke kleur van hun ouders volgen is echter de genetische overdracht theorie. Politieke en ideologische voorkeuren kunnen ook biologisch overgedragen worden via de genen. Je overtuiging kan dus letterlijk in je DNA zitten (Hatemi & McDermott, 2012).

De invloed van familie op de politieke keuzes van tieners is breed onderzocht en verklaart waarom deze respondenten dezelfde partij kozen als hun ouders. De ouders worden door de jongeren zelf niet als motivator voor de kandidaatstelling gezien maar ze zijn wel door hen over de streep getrokken. Gevraagd worden door familie is een verklaarbare aanleiding voor kandidaatstelling van jongeren die in een sterk gepolitiseerde omgeving opgroeien.

6.2 Gevraagd door partij

Drie respondenten zijn gevraagd door een politieke partij. Volgens onderzoek zijn er maar weinig mensen die het besluit tot kandidaatstelling op zichzelf nemen. Vaak worden kandidaten aangemoedigd door hun omgeving en andere partijleden (Moncrief et. al., 2001). In deze dataset is slechts een kwart van de respondenten gevraagd door de partij. Dit kan verklaard worden doordat partijrecruitment vaak via het partijnetwerk en persoonlijk netwerk van de partijleden loopt (Preese et. al., 2016). Jongeren

hebben een kleiner netwerk dan volwassenen, zeker als het aankomt op partijnetwerk of netwerk in de politieke wereld in het algemeen. Het netwerk van jongeren bestaat veelal uit andere jongeren en niet veel mensen in deze leeftijdscategorie zijn al politiek actief. De kans dat een jongere van 16 of 17 jaar benaderd wordt door een partij om zich verkiesbaar te stellen is beduidend kleiner dan de kans dat volwassenen worden benaderd. Dit is overigens niet statistisch geanalyseerd maar ligt voor de hand.

Één van deze drie respondenten, respondent 4, was op het moment dat ze gevraagd werd nog geen lid van de partij waardoor ze gevraagd werd. Zij ging in op een recruitmentvideo van de partij op sociale media. Toen ze eenmaal in contact kwam met de partijleider werd ze na één gesprek meteen gevraagd om op de lijst te staan. Dit was een zeer effectieve recruitmentactie want respondent 4 bekleedt inmiddels een zetel in de gemeenteraad in de betreffende stad.

Kandidaat recruitment is vaak een langer proces dan zich bij respondent 4 voordeed. Het gevraagd worden is slecht onderdeel van een socialisatieproces binnen de partij dat leidt naar de kandidaatstelling. Soms zijn hier speciale recruiters voor aangesteld die partijleden screenen voordat ze benaderd worden om zich kandidaat te stellen. Meestal gaat het echter niet zo routineus en wordt een potentiële kandidaat op de functie gewezen door een partijgenoot of benaderd door een partijleider of partijbestuurder (Schwartz, 1969).

De andere twee respondenten die werden gevraagd door hun partij, respondenten 9 en 11, waren al iets langer lid. Ook al waren ze niet lang lid, beide niet veel langer dan een jaar, hadden ze meer tijd om sociale banden binnen de partij aan te halen. Respondent 11 zat 1,5 jaar in het bestuur van de provinciale jongerenafdeling.

De volgende quotes geven weer welke impact gevraagd worden kan hebben:

“Ik zat gewoon op school te werken en ik werd gebeld met hé wil je op de lijst. Ja, doe maar. Ik werd gewoon gebeld. Nou, fuck it, we doen het” (respondent 11).

“Toen zij naar me toe kwamen kwam ik erachter dat ik niet hoefde te wachten en geen 18 hoefde te zijn. Dat vond ik heel leuk. De aanleiding was en mijn interesse in het debat die mij eigenlijk al zoiets had willen laten doen maar iets later. En ook nog eens een directe vraag, toen was mijn lot bezegeld” (respondent 9).

Als respondent 11 niet was gevraagd, dan had hij niet op de lijst gestaan. Dan had hij in ieder geval deze verkiezingen niet eens nagedacht over de mogelijkheid. Hetzelfde geldt voor respondent 4. Respondent 9 had er al wel eens over nagedacht, maar had het ook niet gedaan als hij niet benaderd was. Dit impliceert dat partij recruitment een heel belangrijke rol kan spelen in het aantrekken van jongeren naar politieke functies. Zeker omdat zij weinig tijd hebben gehad om te socialiseren binnen een partij en om de mogelijkheden zoals kandidaatstelling te leren kennen. Het wijzen op de mogelijkheid alleen al kan jongeren over de streep trekken. Om dit zeker te weten zou er onderzoek moeten worden uitgevoerd naar jongeren die zijn gevraagd maar nee zeiden. Voor de jongeren in deze dataset heeft het in ieder geval impact gemaakt.

6.3 Zelf aangemeld

Dan zijn er nog de jongeren die niet zijn gevraagd maar zichzelf hebben opgegeven als kandidaat. Dit hebben zij om uiteenlopende redenen gedaan.

“Omdat ik bij de gemeenteraadsverkiezingen ook al veel kandidaten om me heen zag” (respondent 6).

“Ik wist sowieso wel dat ik me ooit kandidaat zou stellen en nu kon het” (respondent 1).

“Toen [de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen red.] zo’n teleurstelling voor me was ging ik kijken van kan ik misschien iets doen? Ik voelde me soort van geroepen” (respondent 7).

“Het sprak me ontzettend aan. Het werk, de debatten, de snelheid, de trucjes die ze uithalen. Toen ik hoorde dat ik volgens de Kieswet wel gewoon passief kiesrecht heb onder de 18 heb ik meteen gezegd; dat ga ik doen” (respondent 10).

Bij respondenten 1, 7 en 10 was de motivatie zo groot dat er eigenlijk geen aanleiding nodig was dan dat de eerste mogelijkheid zich voordeed. Zij hadden helemaal geen duwtje in de rug of aanmoediging nodig. Wel hadden ze er verschillende hoofdredenen voor. Respondent 1 deed het omdat hij al lang in de gaten had hoe veel invloed politici hebben, respondent 7 werd gedreven door een politieke gebeurtenis die hem persoonlijk hard raakte en respondent 10 vanuit een grote fascinatie voor het politieke spel. In hoofdstuk 7 zal dieper in worden gegaan op de drijfveren van deze respondenten en de connectie die ze daarin met elkaar hebben.

Respondent 6 is niet gevraagd maar zijn kandidaatstelling was wel onderdeel van een sociaal proces binnen de partij. Hij was actief lid, deed zelfs een tijdje bestuur van de provinciale jongerenafdeling en hij zag anderen iets doen wat hij dacht ook wel te kunnen. De andere partijleden gaven het voorbeeld. Na dat geobserveerd te kunnen hebben, was hij zeker genoeg om er zelf voor te gaan. Op die manier werd hij de drempel over getrokken door de rest van de groep zonder dat zij daar bewust mee bezig waren. Omdat respondent 6 wel degelijk een duwtje nodig had, past zijn aanleiding eigenlijk beter bij die van de respondenten die werden gevraagd door een partij.

6.4 Conclusie

De aanleiding voor de kandidaatstelling is voor de meeste jongeren een sociaal proces. In dit onderzoek lieten 7 van de 11 respondenten zich door externe sociale invloeden naar de kandidaatstelling leiden. Dit is voor de meesten daarvan een proces van politisering binnen het gezin of door sociale banden binnen de partij.

Recruiters of autoritaire partijleden kunnen hierin een belangrijke rol spelen. Zeker omdat er voor deze jongeren nog niet veel tijd is geweest om daadwerkelijk ingebed te raken in de sociale structuur van een partij. Gevraagd worden door een partijleider kan dan een snelroute naar de kandidatenlijst zijn. De jongere realiseert zich dat de mogelijkheid er is en dat hij of zij het eigenlijk best wil. Probleem hier is dat de kans dat de jongere bij de partijleider op de radar staat ook weer klein is, juist vanwege het korte partijlidmaatschap en de minimale sociale banden die de jongere heeft. Als een partij meer jongeren zou willen aantrekken, moeten daar bewust op ingezet worden.

Ook de respondenten die gevraagd werden door familie hadden vanwege hun jonge leeftijd nog niet veel tijd gehad om zelf na te denken over kandidaatstelling. Het gevraagd worden kan cruciaal zijn om de kandidaat over de streep te trekken.

7. Typologie

Tot nu toe weten we welke motivatoren een rol spelen voor jongeren die zich kandidaat willen stellen en welke aanleidingen hen ertoe zetten om het daadwerkelijk te doen. Daarnaast zijn alle respondenten en hun motivatieprofielen kort geïntroduceerd. In dit hoofdstuk wordt er gekeken naar relaties in de data. Omdat dit een kwalitatieve studie is met een beperkt aantal respondenten is de kans op subjectiviteit in het leggen van connecties groot. Een andere onderzoeker kan een heel ander patroon zien en er zijn ongetwijfeld meer patronen mogelijk dan wat in dit hoofdstuk gepresenteerd wordt. Tijdens dit onderzoek zijn er ook verschillende optionele typologieën gevonden. Er is voor gekozen om een typologie uit te lichten die erg overtuigend naar voren kwam in de data. Er worden in dit hoofdstuk drie typen jongerenkandidaten geschetst. Deze extra laag wordt gelegd om de verzamelde informatie tastbaar te maken en te voorzien van meer diepgang. Waar in de voorgaande hoofdstukken een theoretisch pad werd gevolgd, zal met dit hoofdstuk worden afgeweken van de bestaande literatuur door er theorie aan toe te voegen. Dit deel is dus inductief, er wordt een nieuwe theorie gevormd op basis van de empirie uit dit onderzoek.

De theorie is dat er drie typen jongeren zijn die zich kandidaat stellen voor een lokaal politiek orgaan in Nederland: de denkers, de gokkers en de vlinders. De groep is evenredig te verdelen over de categorieën: er zijn 3 denkers, 4 gokkers en 4 vlinders. Respondent 12 is buiten beschouwing gelaten omdat hij geen kandidaat was. De respondenten binnen de typen hebben veel overeenkomsten met elkaar als het aankomt op motivatie en/of aanleiding. Hierbij is vooral gekeken naar wat de hoofdmotivatie was: welke motivator er in een interview het meest uit sprong en waar de respondent het meeste uit zichzelf over vertelde. Daarnaast is gekeken naar het aantal overeenkomsten dat de respondenten binnen een categorie met elkaar hebben. Nogmaals, dit kan ook anders geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld de 3 meisjes uit sectie 7.1, die alle drie uit sterk gepolitiseerde families komen, hadden een categorie kunnen vormen met elkaar. Bij één van hen voerde echter een motivator de boventoon die niet overeenkwam met die van de andere twee waardoor zij beter bij een andere categorie past. Daarnaast zouden zij aan elkaar gebonden worden door hun sociaaleconomische achtergrond en gepolitiseerde omgeving. De typologie die hier gebruikt wordt is echter gefocust op de jongeren zelf en niet op hun achtergrond. De typologie is bepaald door motivatie en aanleiding van de jongeren aan elkaar te verbinden. Vervolgens kan het interessant zijn om te kijken of er meer overeenkomsten zijn, zoals een gezinssamenstelling, opleidingsniveau en karakter, maar dit is een tweede stap.

In tabel 5 zijn de motivatieprofielen van de respondenten uit tabel 3 herschikt zodat de typen gegroepeerd zijn. Nu worden de overeenkomsten duidelijk. De donkerder gekleurde vakjes zijn de hoofdmotivatoren.

De denkers hebben alle drie 'fascinatie' als (één van de) hoofdmotivator(en). Deze drie jongens zijn op zeer jonge leeftijd uiterst gefascineerd geraakt door politiek. Daarnaast heeft bij alle drie promotie van beleid en carrièrevoorbereiding een rol gespeeld. De gokkers worden aan elkaar verbonden omdat het gevraagd worden voor hen heel belangrijk was. Daarnaast hebben de gokkers Public Service Motivation en voelen ze binding met hun wijk/gebied/stad. Bij de vlinders zijn zowel carrièrevoorbereiding als status van grote invloed geweest. In de volgende secties zullen de typen uitgebreid worden toegelicht.

	Denkers			Gokkers				Vlinders				R12	
	R1	R10	R7	R2	R11	R4	R8	R3	R5	R6	R9		
Materiele motivatie													
Vergoeding													
carrière-exploratie													
carrièrevoorbereiding													
Solidaire motivatie													
Fascinatie voor politiek													
Status													
Binding													
Doelgerichte motivatie													
Promotie van beleid													
Onvrede met bestuur													
PSM													
Emotie													
Gevraagd worden													
Familie													
Partij of organisatie													

Tabel 5. Profielen overzicht.

7.1 Denkers

De denkers komen bij elkaar door hun grote fascinatie, sterke gedrevenheid en hoge mate van kennis over politiek en maatschappij. Al vanaf jonge leeftijd zijn ze zeer geïnteresseerd in politiek. De denkers hebben, zoals hun label zegt, een heel doordachte keuze gemaakt om zich kandidaat te stellen en geven dan ook veel sterk onderbouwde argumenten. Ze spreken over inhoudelijke politieke standpunten zoals klimaat, democratie en economie. We hebben deze respondenten al samen voorbij zien komen in sectie 6.3. Alle drie zijn ze niet gevraagd om zich kandidaat te stellen, ze hebben zichzelf aangemeld. Ze zijn erg overtuigd van hun eigen standpunten en committeren zich niet graag aan een politieke partij. Ze laten zich zeker niet beïnvloeden of leiden door partijgenoten, familie of vrienden. Ook hebben ze geen aanmoediging of steun nodig. Als einzelgängers hebben de denkers het hele proces alleen doorstaan. De bron van de gedrevenheid ligt bij alle drie ergens anders. Voor respondent 1 is dat voornamelijk status, voor respondent 7 is dat emotie en voor respondent 10 is het fascinatie.

7.1.1 Fascinatie en kennis

De denkers zijn al van jongs af aan geïnteresseerd in politiek.

“Toen ik op de basisschool zat in groep 8 keek ik al naar Politiek24” (respondent 1).

Opvallend is dat hun ouders dat niet heel erg zijn. Respondent 1 zegt dat zijn ouders totaal niet geïnteresseerd zijn in politiek. Respondenten 7 en 10 zeggen dat ze wel zijn opgevoed met het belang van de democratie, dat ze mee werden genomen naar de stembus en er wel eens uitleg over hebben gehad. Daarnaast zijn ze gestimuleerd door hun ouders om enigszins met maatschappelijke thema's

bezig te zijn door bijvoorbeeld bepaalde programma's op televisie te kijken (respondent 10). Respondent 7 praat er wel over met zijn ouders maar houdt er een heel andere politieke voorkeur op na dan zijn ouders, die overigens ook verschillende voorkeuren hebben. Hij heeft van hen geleerd op een open blik op de maatschappij te houden en een eigen mening te vormen. Geen van de ouders van de drie denkers is lid van een politieke partij. Het vinden van de politieke interesse was dus al het eerste wat deze respondenten op eigen houtje deden. Voor alle drie werd het een fascinatie. Respondent 7 noemt het een "roeping", een grote aantrekkingskracht. Respondent 10 raakte gefascineerd door "de sfeer, de ideeën, de standpunten".

Vergeleken met de andere respondenten hebben de denkers een overweldigende hoeveelheid kennis van de Nederlandse politiek. Over de geschiedenis ervan, welke thema's er nu spelen, wat de verhoudingen zijn tussen partijen en dat zowel op nationaal als lokaal niveau. Dit schemert in het hele interview door. In de volgende quote van respondent 10 wordt duidelijk dat hij zich flink heeft verdiept in partijen en begrijpt hoe het wereldje werkt, een wijze uitspraak voor een jongen van 17:

"Je ziet vaak dat pragmatisme iets van conservatieve partijen is en dat ze daarom ook vaak zo verdomde effectief zijn. Omdat je moet gewoon dingen inleveren, compromissen sluiten en voor mijn gevoel is [partij D. red.] de enige progressieve partij die dat door had. Linkse samenwerking strand over het algemeen al bij de ingrediëntenlijst van de borrel".

7.1.2 Onafhankelijkheid

Als solisten stevenen de denkers op een politieke carrière af. Gedreven door hun zelfbepaalde drijfveren, waar niemand iets over te zeggen heeft. Dat begon al bij de start van de interesse. Ze hebben zichzelf geleerd hoe de politieke wereld werkt en er zelf een mening over gevormd. Ze zijn niet beïnvloed, ook niet door leeftijdsgenoten. Ze hadden ook geen leeftijdsgenoten nodig. Respondent 10 had een debatclub op school waar hij "gelijkgestemden" vond, die het ook leuk vonden om te debatteren. Dat vond hij wel fijn want "je stimuleert elkaar om scherp in het debat te blijven" maar hij liet zich geenszins door hen beïnvloeden. Respondent 7 kende één andere jongen die het ook wel interessant vond maar bij een andere partij zat en respondent 1 richtte zijn eigen partij op waar hij de enige op de lijst was.

In hun partijkeuze hebben ze zich absoluut niet laten leiden door sociale aspecten maar zijn ze puur voor de inhoud en de prestaties van de partij gegaan. Voor respondent 10 wordt dit al duidelijk in de voorgaande quote. Na een partijcongres te hebben bijgewoond heeft hij lidmaatschap "gekocht". Respondent 7 zei er het volgende over:

"Daarbij vind ik dat [partij E. red.] erg inhoudelijk is en zich niet makkelijk laat meenemen door populisme maar juist een middenweg zoekt. Mijn andere optie was [partij F. red.] omdat hun klimaatvisie weinig rekening houdt met de lagere inkomens. Andere partijen zijn heel erg van klimaat doet er niet toe. [Partij E.] heeft daar een genuanceerder standpunt in" (respondent 7).

Respondent 7 stuurde uit zichzelf een mailtje naar de partij dat hij iets wilde doen, en die boden de mogelijkheid om meteen op de lijst te staan. In het partijlidmaatschap van respondenten 10 en 7 wordt hun onafhankelijkheid duidelijk.

"Ik ben wel bij de partij gegaan om een hele verre linkerkant van de partij te presenteren" (respondent 7).

Binnen de partij probeert hij linkse onderwerpen en standpunten aan de man te brengen. Hij hoopt dat de partij daardoor kan veranderen. Respondent 10 heeft recentelijk zijn partijlidmaatschap stop gezet omdat hij het niet eens was met de acties van de landelijke partij:

“Inhoudelijke problemen. De partij balanceert altijd tussen twee vleugels, ik denk de meeste partijen. Sinds het vertrek van [oud-partijleider red.] is er toch meer een slag naar de ene kant gegaan. Terwijl ik toch meer voel voor die andere kant”.

Nu hij geen partijlid meer is wil hij even “partijloos rondzweven en kijken wat er gebeurt”.

Dat respondent 1 zijn eigen partij oprichtte zegt al genoeg, hij heeft geen anderen nodig. Geen van de denkers heeft anderen nodig.

7.1.3 Gedrevenheid

De denkers praten honderduit tijdens het interview. Dat geeft blijk van een grote gedrevenheid en passie voor de politiek. Alle drie laten ze Public Service Motivation zien, ze willen met politiek echt graag iets betekenen voor de samenleving. Daarnaast komt de gedrevenheid bij de drie denkers uit verschillende bronnen voort.

Respondent 1 hecht waarde aan status. Hij kijkt al van jongs af aan op tegen politici:

“Politici die besturen natuurlijk het land. Die hebben heel veel invloed dus ze kunnen ook de grote dingen voor elkaar krijgen en zij kunnen de wereld als het ware veranderen, politici. Zij kunnen dat meer doen dan de gemiddelde burger”.

Als politicus kan je volgens respondent 1 meer dan de gemiddelde burger, je hebt dus een hogere status dan anderen. Respondent 1 vindt het ook belangrijk om omringd te worden door belangrijke mensen. Hij is de eerdergenoemde respondent die dagen meeloopt met hoge functionarissen. Hij plaats daar ook over op sociale media. Tijdens de campagne voor zijn partij vond hij de media-aandacht leuk en haalde hij er energie uit dat zijn poster op grote borden te zien was.

De gedrevenheid van respondent 7 komt voort uit emotie. De opkomst van rechts populisme en het beperkte klimaatbeleid maken dat hij op vurige wijze zijn linkse idealen wil verdedigen. Respondent 7 is een idealist. Net als respondent 10 overigens en respondent 1 doet ook enkele idealistische uitspraken. Bij respondent 7 speelt het idealisme echter een hoofdrol.

“Omdat het naar mijn idee heel slecht gaat met Nederland en de wereld in het algemeen. Als in, vrijwel alle afgelopen verkiezingen zijn heel ver naar rechts gegaan, soms gevaarlijk rechts naar mijn idee. ... We moeten opkomen voor de minderen in de samenleving, een eerlijke economie maken” (respondent 7).

Hij maakt zich boos naar aanleiding van de verschillende verkiezingsuitslagen. Tijdens het gesprek straalt hij woede, teleurstelling en wanhoop uit.

“De partij die ik het meeste haat in Nederland is [partij A. red.] omdat het een corrupte partij is en eentje die best achterbaks te werk gaat. Omdat ze zo veel schade maken doordat ze een slecht imago geven aan de politiek. Met het populistische, achterbakse, corrupte zaakje dat ze hebben. Ik ga ervanuit dat onze grondwet wel een deukje kan oplopen maar dat is dus ook een grote motivatie geweest, dat [partij A. red.] altijd zo groot is gebleven. Dat heeft me zo erg geïrriteerd, dat er al die zaken zijn geweest waarin ze

corrupt bleken en alsnog blijven ze de grootste. Ja, dat is denk ik de grootste drijfveer geweest, dat de politiek een slecht imago heeft gekregen door dat soort partijen” (respondent 7).

Bij respondent 10 is de fascinatie voor het politieke spel de grootste drijfveer. Als hij erover praat, glimlacht hij op een verlangende manier.

“De levendigheid, de oproer in de zaal, het geschreeuw, de kaarten in de lucht, de verwarring over een positieve of negatieve formulering. Ja, ik word er wel blij van”.

Respondent 10 haalt plezier uit het competitieve element van politiek en ziet het als een fascinerend spel waar hij graag een slimme speler in wil zijn. Hij zet daarbij zijn uitgebreide kennis in en denkt goed na over de beste tactiek.

“Toen ik begon was ik me ervan bewust dat er iets van gekonkel zou komen. Dat is zeker in lokale politiek altijd het geval, ook in een studentenraad of debatteam. ... Het is ook deel van het plezier. ... ja, ik moet dat wel bekennen, ik haal daar wel plezier uit. En ook de timing, wanneer breng je iets in de vergadering, wanneer ondersteun je elkaar en wanneer niet. De dynamiek tussen groepen binnen een partij observeren en kijken hoe je jouw eigen standpunt op een zo gunstig mogelijke manier er doorheen kan varen. Dat strategisch denken combineren met een uiteindelijk ideaal waar je echt in gelooft. Dat vind ik nog steeds heel leuk”.

7.2 Gokkers

“Fuck it, we doen het gewoon” (respondent 11). De gokkers wagen het erop. Ze wilden wel even kijken wat het zou worden en hoe het zou zijn. De gokkers hadden geen hoge verwachtingen van hun kandidaatstelling. Ze werden ervoor gevraagd en het leek ze wel leuk. Ze hebben duidelijk Public Service Motivation. Alle vier vonden ze het al belangrijk om iets bij te dragen aan de samenleving en als dat op deze manier kan dan is dat het proberen waard. Daarnaast voelen drie van de vier gokkers veel binding met hun wijk/gebied/stad. Ze wonen er al hun hele leven en hebben er veel herinneringen aan en toekomstplannen mee. Ze zijn daarom gemotiveerd om ervoor te zorgen dat hun plek blijft bestaan en nog beter wordt als dat mogelijk is.

Misschien willen de gokkers wel verder in de politiek maar misschien ook niet. Er is dus ook een deel carrière-exploratie in het spel en alle vier noemen ze dat het wel mooi staat op een cv. Twee van de vier gokkers zijn er gewoon ingerold terwijl ze eigenlijk niet zo heel gemotiveerd zijn. De andere twee zijn wel degelijk gemotiveerd maar niet echt overtuigd.

7.2.1 “Kijken wat het wordt”

Op verschillende manieren geven gokkers aan dat ze gewoon even wilden kijken. De gokkers wilden met hun kandidaatstelling graag ontdekken of ze het leuk zouden vinden en of ze er in de toekomst misschien iets mee willen doen. Ze zochten “een beetje inzicht in mezelf en wat ik wil de rest van mijn leven” (respondent 8).

“Het gaat nooit vervelen bij mij dat debatteren, dat kan ik uren blijven doen. Ik vond het zo leuk, ik dacht wat moet ik nou hierna gaan doen? En toen dacht ik als nou actief ga worden kan ik kijken wat ik hiermee kan doen in de rest van mijn leven. Misschien moet ik maar politiek actief worden dan” (respondent 8).

“Ik heb ook nog een hele lange tijd getwijfeld of ik politicologie wilde gaan studeren maar het werd me niet echt duidelijk wat de meerwaarde ervan was” (respondent 2).

Respondenten 11 en 4 zeggen dat ze vooral nieuwsgierig waren en daarom even wilde kijken:

“We zien wel wat het wordt. Word ik verkozen ga ik lekker in de gemeenteraad zitten. Zo niet, jammer, dan was het een leuk verhaal” (respondent 11).

“Ik wist er ook nagenoeg niets over. Nou, dan is dit wel meteen een hele leuke manier om er iets meer over te weten te komen” (respondent 4).

Wat de gokkers ook met elkaar gemeen hebben is dat ze zeggen dat het ze wel leuk leek. Ze halen plezier uit debatteren en zeggen snel meningen te hebben over maatschappelijke issues. Daarover praten en erover nadenken zou ze wel plezier opleveren.

Kijken wat het wordt is dus het motto van de gokkers. Opvallend is dat het ze vervolgens geen nieuwe inzichten heeft opgeleverd. Respondent 8 heeft zich voor drie studies ingeschreven maar op het moment van het interview nog geen keuze gemaakt. Respondent 11 is bestuurskunde gaan studeren omdat dat “de meest politieke studie op het HBO” was, maar heeft pas tijdens zijn studie besloten niet verder te willen in de politiek en niet tijdens zijn kandidaatstelling. Respondent 4 ‘weet amper wat ze morgen gaat doen’ en ook respondent 2 heeft niet besloten hoe hij zijn toekomst wil indelen en heeft daarom een zo breed mogelijke studie gekozen. Met uitzondering van respondent 11 zouden de gokkers zichzelf waarschijnlijk nog wel een keertje verkiesbaar stellen maar dat valt nog niet met zekerheid te zeggen. Overtuigd zijn ze in ieder geval niet. De gokkers verblijven zoekende.

7.2.2 Gevraagd worden

De gokkers werden gevraagd om zich kandidaat te stellen. Twee van hen door familie en twee van hen door een politieke partij. Ze spreken allemaal duidelijk uit dat ze het zonder die vraag niet hadden gedaan. Ze hadden er dan niet eens over nagedacht.

“Het was voor mij een beetje kijken wat het wordt. Ik werd een beetje onverwacht gevraagd om op de lijst te gaan en ik dacht ja, fuck it, we gaan het doen” (respondent 11).

Respondent 4 werd gevraagd door haar partij en aangemoedigd door haar vader:

“Toen zei m’n vader “moet je doen!”. En ik dacht dat hoeft niet per se van mij. Uiteindelijk toch een mailtje gestuurd” (respondent 4).

Bij respondent 2 en 8 speelde familie een grote rol:

“Toen kwamen de gemeenteraadsverkiezingen vorig jaar, en toen zei mijn vader zou je daar niet iets van willen maken. Toen wilde ik dat wel” (respondent 8).

“Nou, ik ben er pas later ingerold op zich maar het waren vooral mijn neven met een paar vrienden van hen. Het was in eerste instantie op een feestje dat ze het erover hadden en toen had ik zoiets van ja weet je dat is ook wel leuk” (respondent 2).

Respondent 8 voelde best wel wat sociale druk. Achteraf wilde ze dat ze zich minder had laten beïnvloeden in haar partijkeuze die ze vooral maakte omdat haar vader al bij die partij zat en het ook werd verwacht vanuit de kerk dat ze bij een christelijke partij zou gaan.

“Ik denk wel dat veel mensen dachten dat ik wel een keer de politiek in zou gaan. Mensen denken al snel iemand die veel discussieert kan wel wat met politiek of bestuur terwijl dat niet per se zo is denk ik. ... Ik denk dat er vanuit de kerk wel anders werd gekeken als ik niet bij de christelijke partij zou gaan. Daar zit een soort stigma op. ... Dus ik had er misschien als ik terugkijk wat meer zelf over na willen denken. Vooral omdat ik toch wel makkelijk in [partij B. red.] ben gerold” (respondent 8).

Ook respondent 2 liet zich sterk leiden door zijn omgeving.

“Het was in eerste instantie een idee van die twee neven van me en ik ben er zelf een beetje ingerold omdat het me ook leuk leek en het leek ze ook wel wat om een jonge lijsttrekker te hebben om wat hogere ogen te gooien. ... Ik weet niet of mijn neef het had gedaan als ik niet mee had kunnen doen zeg maar. Met mij had hij ook iemand anders die zich echt ervoor in wilde zetten. Ik was zijn maatje met de debatten en dat soort dingen” (respondent 2).

Respondent 4 en 11 voelden minder druk, maar waren niet op het idee gekomen als niemand ze had aangemoedigd om het te gaan doen. Ze zeggen allebei wel dat het op zich goed bij hun persoonlijkheid lijkt te passen en dat andere mensen dat ook wel vinden.

7.2.3 Public Service Motivation en binding

De gokkers worden gedreven door de wil om bij te dragen aan de samenleving. Ze willen zich inzetten voor een goed doel.

“Sommige mensen gaan bij een voetbalvereniging of zwemvereniging maar ik ging bij een politieke partij. Het is niet per se waar mijn leeftijdsgroep zit maar wel waar ik mezelf nuttig kan voelen. Dat ik iets betekenen zeg maar” (respondent 11).

“Dat ik het ook belangrijk vind om iets toe te voegen en iets te betekenen in onze maatschappij en mijn beste beentje voor te zetten” (respondent 8).

“Dat je jezelf zo in kan zetten voor de maatschappij en voor wat er in jouw leefomgeving gebeurt” (respondent 4).

Respondenten 4 en 8 zijn christelijk en helpen bij hun kerk allebei met het organiseren van jeugdkampen en activiteiten voor buurtbewoners en ze passen er op de kinderen. Vanuit de kerk wordt het gestimuleerd om een maatschappelijke bijdrage te leveren. Die boodschap nemen respondenten 4 en 8 van harte. Ze zijn beiden aangesloten bij een christelijke partij. De waarden die ze meekrijgen uit deze omgeving motiveren hen om zich in te zetten voor de samenleving.

Respondent 2, die verkiesbaar was voor een gebiedscommissie, wil zich vooral inzetten voor zijn wijk waar de mensen een nieuw buurthuis nodig hebben en meer groen in de buurt. Hij spreekt niet veel over andere politieke lagen zoals de nationale politiek. Hij wil gewoon wel wat doen in de wijk. Respondent 2 heeft ook geen specifieke focus op jongeren, zoals veel respondenten hebben. Ook bejaarden konden koffiedrinken in het buurthuis en kinderen konden er leren en spelen in de bibliotheek die er voorheen nog was. Hij voelt erg veel binding met zijn wijk.

Voor respondent 2, 4 en 8 is ‘binding’ een belangrijke motivator. Zij zijn direct de enige respondenten voor wie deze nieuwe factor mee speelt. De motivator ‘binding’ verbindt de gokkers dan ook aan elkaar. Voor respondent 4 is haar dorp “de hemel op aarde”. Ze is niet van plan er ooit weg te gaan als dat niet nodig is. Haar familie woont er al generaties lang en “het heeft nagenoeg alles”. Dit geldt ook voor

respondent 8 die haar dorp nu wel moet verlaten om te gaan studeren maar zeker weet dat ze terugkeert.

7.3 Vlinders

De vlinders zijn sociaaldieren. Het zijn extraverte jongeren die veel waarde hechten aan sfeer en gezelligheid binnen de groep en zich bewust zijn van hun sociale status. Ze zoeken erkenning en halen voldoening uit media-aandacht en persoonlijk campagne voeren. Vlinders doen veel nevenactiviteiten binnen en buiten politieke partijen. Dat vinden ze leuk om te doen maar ze zijn zich ook erg bewust van materiële voordelen zoals cv en netwerk. Solidaire en materiële motivatoren spelen bij de vlinders dus de hoofdrol maar als ze verkozen zouden worden dan zouden ze ook snel resultaten willen behalen. Omdat ze sociaal vaardig zijn snappen ze het politieke spel en vinden ze het niet erg om eraan mee te doen. Daardoor weten ze ook wat ze kunnen bereiken met het raadslidmaatschap. Ze hebben duidelijke doelen voor ogen die ze zouden realiseren als ze een zetel krijgen.

7.3.1 Status

De vlinders hebben het behalen van een hogere status binnen hun omgeving laten meespelen in de afweging om zich kandidaat te stellen of niet.

“Dat ik wat serieuzer word genomen in mijn omgeving en binnen de politiek. Het is niet zo dat mensen op je neer kijken maar als je kandidaat bent is dat wel een titel” (respondent 6).

Respondent 6 is er duidelijk over maar over het algemeen zeggen respondenten niet zo snel dat ze het voor de status deden. Ze vergelijken zichzelf tijdens het interview vaak met anderen zoals respondent 9 hier doet:

“Ik was dus minderjarig en dan heb je een echt sellingpoint hebt voor jezelf. Als jij nog een andere student bent die ook wel eens wat wil gaan doen, tja...” (respondent 9).

“Er stonden mensen lager op de lijst met veel meer ervaring. Dat vond ik wel leuk” (respondent 9)

“En dat je dan weet van oké, die persoon doet heel veel voor [partij C. red.] dus daar moet je bepaalde autoriteit aan geven en dan leer je daarmee omgaan” (respondent 5).

De vlinders zijn zich duidelijk bewust van sociale verhoudingen en spanningen. Ze weten zichzelf goed houding te geven in die omgeving en weten ook dat ze niet zomaar een plekje krijgen en in aanzien stijgen. Toch gaat het ze vrij makkelijk af. Ook tijdens het interview praten ze snel en lachen ze veel. Wat opvalt, is dat de vlinders ook wel eens een vraag terug stelden aan de interviewer. Iets wat andere respondenten niet deden en aanduidt dat ze sociaal erg vaardig zijn.

Respondenten 5 en 6 wilden graag ergens bij horen. Beiden zien zij de jongerenafdeling van hun partij als een waardevolle vriendengroep. Ze doen ook bestuur van de jongerenafdeling. De kandidaatstelling lag in het verlengde van de positie binnen de partij die ze hadden en wilden behouden. Respondent 6 deed het “omdat ik bij de GR ook al veel kandidaten om me heen zag. Ook bij de jongerenafdeling hadden veel jongeren zich kandidaat gesteld in hun gemeente”. Respondent 5 werd naast haar activiteit bij de jongerenpartij erg gestimuleerd door haar ouders die beide belangrijke functies in dezelfde partij bekleeden. Dat geldt ook voor respondent 3, wier vader lijsttrekker was van dezelfde partij tijdens die verkiezingen.

Vooral respondenten 6 en 9 kregen tijdens de campagne veel media-aandacht. Daar vertellen ze vol trots over. Bij media-aandacht komt een bepaalde status kijken. Ten opzichte van bijvoorbeeld gokker respondent 8, die de media-aandacht ronduit verschrikkelijk vond, halen deze respondenten er veel voldoening uit.

“Je wordt natuurlijk wel af en toe gevraagd om een stukje te schrijven en ik had via via geregeld dat ik in de krant kwam te staan. ... Ik denk dat iedereen het wel leuk vindt als die een keer in de krant staat” (respondent 6).

“Ik had een interview op de radio bij [lokale radiozender red.] en ben in het [lokale krant red.] geweest, omroep West hadden me gevraagd in het Statenhuis om met de Nestor op het podium te komen. Heel leuk. En toen nog een keer [lokale radiozender red.] met de jongerenstakingen en nog een keer [lokale radiozender red.] op die uitslagenavond. Ben nog een keer op radio 2 geweest met Jan Willem start op. Hartstikke leuk” (respondent 9).

7.3.2 Cv en netwerk

De vlinders hebben het oog op de toekomst. Allemaal herhalen ze meermaals dat de kandidaatstelling mooi staat op hun cv. Voor respondent 3 is het in ieder geval de grootste motivator:

“Dat het goed op mijn cv staat vind ik wel echt belangrijk. Dat is tegenwoordig heel belangrijk” was het eerste wat ze zei op de vraag wat haar motiveert voor de kandidaatstelling. Maar ook de andere vlinders vinden cv een belangrijke factor:

“Ja, en ook een cv omdat je zo veel stemmen hebt gehad. Dat imago blijft kleven. Dat je de jongste was, onder de 18, en toch zo veel stemmen hebt gehaald. Dat was toch wel een ding” (respondent 9).

Daarnaast houden ze zich ook bezig met het maken van connecties:

“Dat ik nu op de lijst sta betekent ook wel dat ik in de toekomst wat eerder wordt genoemd en ze in ieder geval je naam kennen” (respondent 6).

“Qua sociale contacten ontwikkel je jezelf gewoon heel erg en een netwerk is altijd goed. Naar borrels gaan kan nooit kwaad want het is gewoon goed als mensen je gezicht zien en dat ze merken dat je actief bent” (respondent 5).

“Ik denk dat je er sowieso altijd iets aan hebt omdat je mensen leert kennen en contacten maakt. Een ander meisje had zich verkiesbaar gesteld, zij was 21 en ging er niet van uit dat ze erin zou komen in haar wijk. Maar zij heeft uiteindelijk een stageplek gekregen daar” (respondent 3).

Het opbouwen van cv en netwerk doen de vlinders niet alleen bij een politieke partij. Op school zitten vlinders in debatclubs, leerlingenraden, medezeggenschapsraden, Model United Nations, feestcommissies, stuntcommissies, reiscommissies en wat er allemaal nog meer te vertegenwoordigen en te organiseren valt. De vlinders zullen hoe dan ook scoren op de nevenactiviteiten.

7.3.3 Doelgericht

De vlinders weten dat ze met een politieke functie invloed kunnen uitoefenen. Ze hebben doelen voor ogen die ze kunnen realiseren als ze verkozen worden. Vooral respondent 6 heeft veel onderwerpen waarin hij verandering zou willen zien.

“Ik wil ook gewoon gratis kunnen studeren en dezelfde rechten hebben als iemand met rijkere ouders. Dat soort dingen maar ook wel jeugdzorg, dat je soms van dichtbij ziet hoe veel er wordt bezuinigd op zorg. Mensen die werken hebben soms amper tijd. Dat je een kwartier later wordt opgehaald uit de wachtkamer omdat mensen moesten rapporteren” (respondent 6).

“Ik zou wel meer naar mezelf kijken. Qua dingen om wat te drinken hier: bijna alles moet best wel vroeg dicht. Ze krijgen geen vergunningen voor later. Dat vind ik jammer want je kunt de jeugd hier houden maar jullie sturen ze de stad in. Dat soort dingen. En ook voor echt kleine kindjes, ik pas veel op. Er zijn bijna geen speeltuinen” (respondent 3).

Respondenten 9 en 5 vinden het moeilijk om onder woorden te brengen wat ze nou eigenlijk zouden veranderen als ze gekozen zouden worden maar ze willen wel graag invloed kunnen uitoefenen.

“Maatschappelijk echt wat betekenen, echt wat bereiken en op die manier ook niet alleen maar kunnen zeggen van, ik vind dit belangrijk maar ook dat je echt zorgt dat het in werking gaat. Dat vind ik tof” (respondent 9).

“Vooral omdat de gemeente natuurlijk heel dicht bij jou staat. Dus als jij dingen voor elkaar krijgt dan zie je eigenlijk meteen resultaat. ... Als mensen moeilijk deden over een bankje en jij hebt ervoor gezorgd dat er een oplossing kwam kan je wel zeggen, daar heb ik voor gezorgd. Je ziet resultaat” (respondent 5).

Doelgerichte motivatie speelt een lage noot bij de vlinders maar het speelt wel degelijk mee. Juist omdat ze veel inzicht hebben in hoe het politieke wereldje werkt, weten ze ook wat ze kunnen betekenen als ze eraan mee gaan doen. Ze zien graag hun eigen invloed terug in het gebied, de gemeente of de provincie waar ze verkiesbaar zijn.

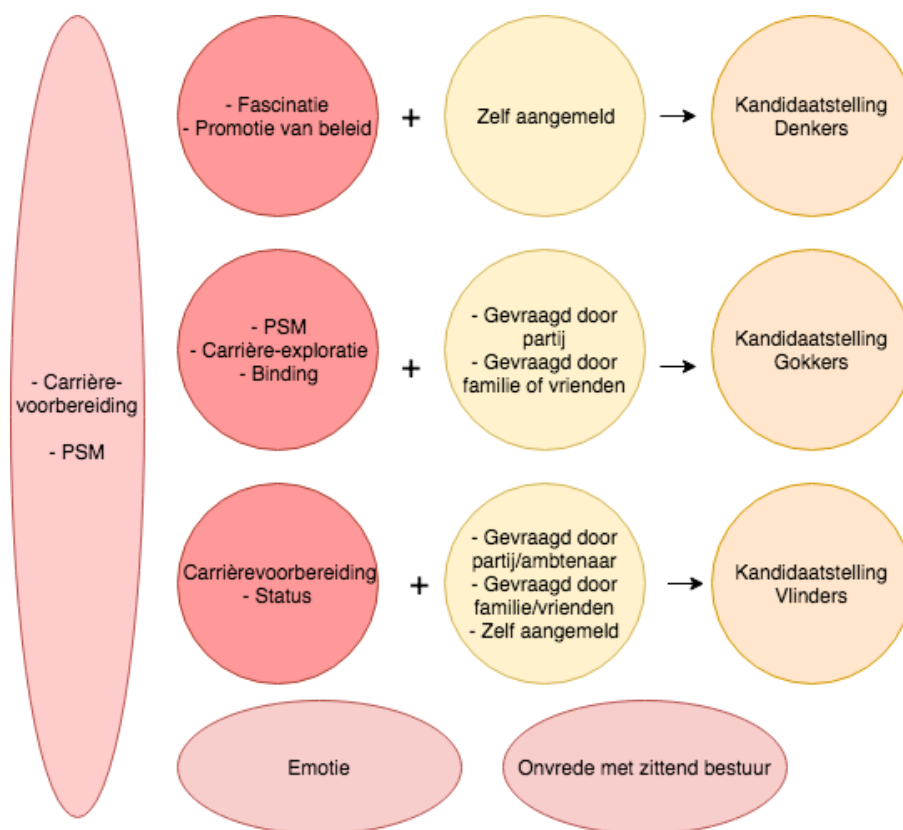
7.4 Conclusie

De overtuigende verdeling van de respondenten in verschillende profielen is interessant omdat eruit blijkt dat er verschillende typen kandidaten zijn. Een kandidaat van 16 of 17 jaar kan op drie manieren gedreven worden: door grote fascinatie (denkers), door Public Service Motivation en binding (gokkers) of door status en carrièrevoorbereiding (vlinders). Uiteraard kan fascinatie bijvoorbeeld ook een rol spelen bij een vlinder maar deze factor zal bij de vlinder niet de boventoon voeren. Datzelfde geldt bijvoorbeeld voor status bij een gokker. Het kan meespelen maar speelt niet de hoofdrol.

Nieuw beleid of een communicatiestrategie kan inspelen op de verschillende typen. Voor gokkers zou het bijvoorbeeld goed zijn om ouders te stimuleren hun kinderen over de streep te trekken. Vlinders waarderen een actieve jongerenpartij. De gemeente kan partijen aanmoedigen om hun jongerenpartijen actief te houden en zo meer jongeren op de lijst te krijgen. Denkers willen zo min mogelijk hindernissen en afhankelijkheid dus voor hen zou het werken om het mogelijk te maken zonder partij of met een eigen partij verkiesbaar te zijn. In Rotterdam was deze mogelijkheid er al. Onder de respondenten in dit onderzoek waren één gokker en één denker die met zelf opgerichte partijen verkiesbaar waren. Jongeren met veel doelgerichte drijfveren zouden hierdoor aangetrokken kunnen worden. De typologie is dus op verschillende manieren bruikbaar in de praktijk. Daarnaast kan het een leidraad vormen voor verder onderzoek.

Als de veronderstelling is dat de drie typen verschillende motivatiemodellen hebben en daarom verschillend benaderd moeten worden, betekent dat tevens dat niet alle 16- en 17-jarigen op een hoop kunnen worden gegooid met één conceptueel model zoals wat in figuur 5 is gepresenteerd. In figuur 6

komen de resultaten van de afgelopen hoofdstukken – motivatoren, aanleidingen en typologie – bij elkaar in het conceptueel model 3.0.

Figuur 6. Conceptueel model 3.0.

Alle motivatoren, aanleidingen en typen hebben een plaats in dit conceptueel model. Dit model laat zien wat wie motiveert om ongegronde aannames te voorkomen. Immers, status is van belang voor vlinders, maar niet zo zeer voor gokkers of denkers. Het zou dus niet kloppen om aan te nemen dat de factor 'status' van toepassing is op 16- en 17-jarige kandidaten.

Het grote lichtrode vak aan de linkerkant geeft motivatoren weer die van groot belang zijn voor de meeste 16- en 17-jarigen. De lichtrode vakken aan de onderkant; 'emotie' en 'onvrede met zittend bestuur'; zijn motivatoren die wel van belang zijn voor sommige respondenten maar die niet kenmerkend zijn voor een type. De rode vakken zijn motivatoren die belangrijk zijn voor een bepaald type en de gele zijn aanleidingen die voorkomen bij dat type. De combinatie van belangrijke motivatoren en aanleidingen leidt zo tot de kandidaatstelling van een denker, een gokker of een vlinder. De afhankelijke variabele "kandidaatstelling" wordt dus gesplitst in drie variabelen die worden beïnvloedt door verschillende onafhankelijke variabelen.

De vraag rijst wat dit nu specifiek zegt over de doelgroep 16- en 17-jarigen. Het 'gokken' lijkt bijvoorbeeld kenmerkend te zijn voor de sensatiezoekende pubers. Volwassenen zullen wellicht minder snel zoiets maar gewoon proberen en kijken wat er gebeurt. Dat is ook minder mogelijk door de verantwoordelijkheden die volwassenen hebben zoals een baan of een gezin en een financiële status. De

vlinders hebben het veel over gezelligheid, ook dit kan kenmerkend zijn voor jongeren. Jongeren nemen meer deel aan sociale activiteiten dan volwassenen en zijn meer op zoek naar vriendschap omdat zij hun plaats in de maatschappij nog moeten bepalen. Om deze uitspraken te bevestigen zou nader vergelijkend onderzoek moeten worden uitgevoerd.

8. Conclusie

De jongerenkandidaten willen laten zien dat ze er zijn en hun stem laten horen. Ze willen hun democratisch recht ten volste benutten om uiteenlopende redenen. Door hun jeugdigheid nemen ze risico en hebben ze niet veel te verliezen. Daar de wijze denkers al jong volwassen overkomen, maken de gokkers gebruik van de ongedwongenheid van het tienerbestaan en gaan ze er gewoon voor. Terwijl de gokkers niet altijd weten waar ze aan beginnen, weten de vlinders precies hoe het zit en fladderen ze via borrels en bijeenkomsten naar hun bestemming. En zoals de vlinders bezig zijn met hun toekomstige carrière, willen de denkers de toekomst van de samenleving naar hun hand zetten. Ze hebben allemaal iets gemeen: ondanks dat ze pas 16 of 17 jaar zijn en hun klasgenoten er niets van (willen) weten, hebben ze de moedige stap gezet naar een kandidatenlijst. Ze hebben een mening gevormd en durven vertegenwoordigen in een politieke wereld waar (nog) niet makkelijk plaats wordt gemaakt voor tieners.

De jongeren worden net als volwassenen gemotiveerd door materiële, solidaire en doelgerichte factoren zoals Parker (1972) die onder raadsleden in de VS ook vond. Public Service Motivation en altruïstische factoren uit het coproductiemodel bleken hier een goede aanvulling op daar deze factoren onder de jongeren ook veel voorkwamen. Modellen die werden gebaseerd op motivatie van volwassenen bleken dus prima toepasbaar op 16- en 17-jarigen. De factor 'binding' werd toegevoegd aan het oude model maar er is geen specifieke reden om aan te tonen dat deze factor niet toepasbaar zou zijn op volwassenen. Daarnaast is 'vergoeding' verwijderd uit het model omdat deze niet overtuigend naar voren kwam in de data.

Deze tieners zijn veel bezig met hun toekomst, ze bevinden zich in een periode van onzekerheid waarin toch belangrijke keuzes gemaakt moeten worden zoals een studiekeuze. Veel jongeren zijn met hun kandidaatstelling alvast aan het voorsorteren op hun toekomstige loopbaan. Dit was reeds voorspeld op basis het model van Ballard et. al. (2015). Ook de emotionele motivatie die Ballard et. al. kenmerkend achtten voor jongeren bleek voor te komen. Drie jongeren waren erg kwaad op de wereld en angstig over waar de samenleving met de huidige regering als stuurman op afstevent. De identiteit gerelateerde motivatie die werd verwacht bij deze doelgroep kwam niet overtuigend naar voren.

Met deze nieuwe kennis is er uiteindelijk gekomen tot een typologie van jongerenkandidaten. Natuurlijk zijn ook jongeren niet allemaal over een kam te scheren. Ze hebben uiteenlopende persoonlijkheden, achtergronden en beweegredenen. Met de onderscheiding tussen denkers, gokkers en vlinders is zo veel mogelijk recht gedaan aan de profielen van de respondenten. De verdeling is bruikbaar voor praktische oplossingen in de vormgeving van beleid door de overheid. Daarnaast vormt het een richtlijn waarlangs meer onderzoek kan worden gedaan.

Even terug naar het begin: de kern van het vraagstuk is dat jongeren gemotiveerd moeten worden om de doelstellingen van zowel de politieke als de ambtelijke laag van de gemeente Rotterdam te behalen en daarnaast om de algemene politieke activiteit van jongeren te vergroten. De doelstellingen zijn om als gemeente dichterbij de inwoners van Rotterdam te komen en om jongeren te betrekken bij beleid dat wordt gemaakt voor hun toekomst. De eerste stap richting het oplossen van dit issue is om te onderzoeken wat in de basis de beweegredenen zijn van jongeren om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan om zodoende te achterhalen hoe meer jongeren gemotiveerd kunnen worden om zich verkiesbaar te stellen. De hoofdvraag is dan ook:

“Wat beweegt jongeren van 16 en 17 jaar om zich verkiesbaar te stellen voor een lokaal politiek orgaan?”

In dit onderzoek zijn de beweegredenen van 12 politiek actieve jongeren onderzocht. De deelvragen van dit onderzoek zijn in de tussenc Conclusies beantwoord. Kort samengevat weten we nu dat er 10 motivatoren zijn in 4 categorieën en dat er 3 soorten aanleidingen zijn naar de kandidaatstelling van een 16- en 17-jarige. Toekomstgerichte motivatie en Public Service Motivation zijn de belangrijkste factoren. Gevraagd worden is cruciaal voor veel jongeren. Daarnaast zijn er drie typen jongerenkandidaten te onderscheiden: de denkers, de gokkers en de vlinders. Wat betekent dit voor de gemeente Rotterdam, wat betekent het voor jongeren en wat betekent dit voor de politieke staat van het land?

16- en 17-jarigen zijn niet hetzelfde als volwassenen. Toch hebben zij weinig afwijkende motivatoren voor politieke kandidaatstelling in vergelijking met klassieke en recente theorie. Jongeren die zich verkiesbaar stellen zijn dan ook wijze jongeren die veel met hun toekomst bezig zijn en zich verdiepen in stof die voor veel leeftijdsgenoten taai is. Ze zeggen dat hun leeftijdsgenoten niet veel geven om politiek maar daar laten ze zich niet door tegenhouden. Waar ze zich wel door laten tegenhouden is een zelfgenoemd tekort aan kennis en netwerk. Ook hebben veel jongeren; de gokkers en de vlinders; een extra duwtje in de rug nodig van familie en/of partij voordat ze zich verkiesbaar stellen.

Dit duidt erop dat de drempel om te participeren in de politiek als volksvertegenwoordiger waarschijnlijk hoog ligt voor jongeren van 16 en 17. Dat is logisch want tot nu toe werd er ook nooit iets aan hen gevraagd. Ze hoefden zich niet te verdiepen in politiek en mochten amper meedoen tenzij ze de maas in de wet vonden. In Rotterdam is daar verandering in gekomen. Op nationaal niveau heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur de Tweede Kamer geadviseerd om meer experimenten met de verlaging van de stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar toe te staan in hogere politieke lagen (2019). In de wandelgangen wordt gezegd dat de kans klein is dat dit daadwerkelijk gaat gebeuren (Redactie Volkskrant, 2019). Toch blijkt uit dit onderzoek dat de politieke wereld zelfs op lokaal niveau een gesloten wereld is. Die wereld moet, als overheden dat belangrijk vinden, geopend worden voor jongeren. Rotterdam vindt het belangrijk om jongeren te laten meepraten over hun eigen toekomst. Om dat te bewerkstelligen zal er meer moeten worden ingezet op het aantrekken en steunen van 16- en 17-jarigen.

Al zijn het geen overweldigende aantallen, er zijn (in ieder geval 12) jongeren in het hele land die zich graag willen inzetten voor hun omgeving. Zij willen de belangen van jongeren vertegenwoordigen. Ze zien de kloof tussen jongeren en volwassenen en zeggen bijna allemaal dat ze in hun functie als volksvertegenwoordiger onderwerpen zouden inbrengen en standpunten zouden aannemen die belangrijk zijn voor hun eigen leeftijdscategorie. Dit impliceert dat het betrekken van jongeren bij de politiek een verandering teweeg brengt. Als jongeren mee mogen doen worden de belangen van jongeren door hen behartigd. Ze zouden maatschappelijke problemen vanuit het perspectief van hun leeftijdsgroep bekijken, wat een unieke positie is.

Daarnaast zeggen ze politiek te willen promoten onder hun leeftijdsgenoten. Ze willen dus ook meer jongeren naar de stembus kunnen krijgen. In Rotterdam is dat nog niet gelukt, er is niet één Rotterdamse jonge kandidaat verkozen. Wil de gemeente meer jongeren betrekken bij politiek, maak dan vooral gebruik van de jongeren die al bereid zijn om mee te doen en laat hen andere jongeren benaderen. De jongerenkandidaten zijn immers al sterk gemotiveerd om zich in te zetten.

Uit dit onderzoek blijkt welke jongeren gebruik zouden maken van het passief kiesrecht: denkers, gokkers en vlinders. De drie typen hebben verschillende drijfveren en kunnen dan ook op een eigen manier benaderd worden. Hierover wordt verder uitgeweid in de aanbevelingen.

Om met een normatieve noot te concluderen: jongeren van 16 en 17 kunnen en willen net zo goed meedoen als volwassenen. Ze hebben uiteenlopende motivatieprofielen maar voor de 12 respondenten in dit onderzoek geldt in ieder geval dat ze zeer gemotiveerd zijn om zichzelf te ontwikkelen en om bij te dragen aan de samenleving door deel te nemen aan het politiek stelsel. Geef ze die ruimte en laat de denkers filosoferen, de gokkers riskeren en de vlinders ontpoppen tot de politici van de toekomst. Politiek hoeft geen grote mensenfort te zijn.

9. Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek zijn er 5 aanbevelingen opgesteld waarmee de gemeente Rotterdam haar doelen zou kunnen bewerkstelligen. Hierbij wordt vooral ingezet op het aantrekken van jongeren die zich verkiesbaar willen stellen. Uiteraard zijn er veel meer manieren om de doelen behalen. Er moet ook worden nagedacht over de jongeren die zich niet verkiesbaar stellen maar wel gaan stemmen, dat is uiteraard een veel grotere groep. Daarnaast zijn er andere vormen van democratie zoals burgerparticipatie waarbij aandacht aan 16- en 17-jarigen kan worden besteed. Hier wordt in de discussie verder op ingegaan. De scope van dit onderzoek behoudt zich echter tot de kandidaatstellingen en de aanbevelingen baseren zich daar dan ook op.

9.1 Toekomstgericht

Om in te spelen op de toekomstgerichte motivatie van jongeren kan de gemeente de ontwikkelings- en carrièremogelijkheden voor jongeren in de politiek uitbreiden en uitdragen. Het cv, de connecties en het leerproces dat komt kijken bij de kandidaatstelling is een grote motivator voor jongeren. De jongerenkandidaten zijn ervan overtuigd dat het goed staat op je cv als je op jonge leeftijd actief bent in de politiek. Het promoten van de mogelijkheden die je hebt als kandidaat kan dan ook meer jongeren aantrekken. Hier kunnen simpele slogans voor worden gebruikt of het kan in samenwerking met scholen en verenigingen worden verspreid. Deze actie zou enige tijd voor de deadline van de kandidaatstelling opgezet moeten worden, zodat jongeren op de mogelijkheid worden gewezen.

Ook de mogelijkheden tot doorgroeien binnen een partij kunnen worden vergroot en gepromoot. Vaak kunnen nieuwe leden al snel zitting nemen in een commissie of iets dergelijks, zeker bij een jongerenpartij. Sommige partijen hebben opleidings- of ontwikkelingstrajecten die erg aantrekkelijk zijn voor jongeren van 16 en 17. Deze kunnen toegankelijker worden gemaakt en breder worden gepromoot. Het is uiteraard niet aan de gemeente om politieke partijen te promoten maar de gemeente kan zelf ook een ontwikkeltraject opzetten voor jonge geïnteresseerden. Dit is weer een stap verder dan alleen promotiemateriaal met een toekomstgerichte focus maar zou ongetwijfeld aantrekkelijk zijn voor jongeren van 16 en 17.

9.2 Onderwerpen

De jongeren die zichzelf aanmelden voor kandidaatstelling zijn jongeren met een uitzonderlijke hoeveelheid kennis van de politieke wereld en het openbaar bestuur. Zij die een duwtje in de rug nodig hadden zijn minder belezen maar hebben alsnog heel veel te vertellen over de politieke wereld. Wel zeggen ze dat het best ingewikkelde stof is.

De onderwerpen die en lokaal politiek orgaan behandeld hoeven niet moeilijk te zijn, ze betreffen altijd lokale aangelegenheden. Het toegankelijker maken van de onderwerpen zou helpen maar dit is lastig te bewerkstelligen. Een meer voor de hand liggende oplossing is om jongeren eerder kennis te laten maken met de onderwerpen die bijvoorbeeld in een gemeenteraad worden besproken. Op school kan hier aandacht aan worden besteed, zeker in aanloop naar verkiezingen.

Nu wordt alleen bij het vak maatschappijleer over politiek gesproken. Het curriculum van dat vak wordt landelijk bepaald en gaat voornamelijk over politieke filosofie en grondrechten. De gemeente Rotterdam kan ervoor kiezen om een jaar voor verkiezingen extra workshops te geven over de inhoudelijke werking van lokale politieke organen zoals de gebiedscommissies, wijkraden en de gemeenteraad. Deze kunnen bijvoorbeeld worden aangeboden door medewerkers van de gemeente die hier geschikt voor zijn. De

organen kunnen hier zelf aan meewerken door bijvoorbeeld scholieren een dag op sleeptouw te nemen of iets te komen vertellen tijdens een workshop. Ook zouden scholieren kunnen worden verplicht om als toeschouwer deel te nemen aan een openbare vergadering van een lokaal politiek orgaan. Op deze manier maken jongeren kennis met de onderwerpen die van veraf groot en ingewikkeld lijken maar dat van dichtbij niet zijn. De jongerenkandidaten in dit onderzoek zijn hier immers ook achter gekomen.

9.3 Denkers – Vrijkaart

Denkers zijn vastbesloten zichzelf kandidaat te stellen en hebben daar niemand anders bij nodig. Zij zien dan ook het liefst zo min mogelijk obstakels daartoe. In Rotterdam is het voor de wijkraden mogelijk om verkiesbaar te zijn op persoonlijke titel, bij de gebiedscommissies is dit nog iets ingewikkelder maar ook mogelijk als je een nieuwe partij, blanco lijst of belangengroep opricht. Dit is een uitkomst voor denkers. De enige denker die kandidaat stond voor een gebiedscommissie in Rotterdam, respondent 1, was dan ook verkiesbaar met zijn eigen nieuwe partij waarvoor hij de enige op de lijst was. De obstakels van partijlidmaatschap passeerde hij gewoon. De andere denkers zaten wel bij een partij maar werden daar niet heel blij van. Denkers willen een vrijkaart tot de kieslijst. Om denkers aan te trekken zou het goed zijn om het makkelijker te maken om alleen op een lijst te staan. Respondent 1 moest nog wel zijn eigen partij oprichten bijvoorbeeld, dat is een extra hindernis. Een stap in de richting van het aantrekken van meer denkers bij de volgende verkiezingen zou zijn om het mogelijk te maken om op persoonlijke titel verkiesbaar te zijn voor alle lokale politieke organen.

9.4 Gokkers – Omgeving

Gokkers hebben een duwtje in de rug nodig. Ze moeten gevraagd en aangemoedigd worden door familie of partij. Om gokkers aan te trekken kan de gemeente daarom inzetten op de communicatie met ouders van 16- en 17-jarige kinderen. Ook scholen kunnen een brief sturen naar alle ouders met informatie over de democratische rechten en mogelijkheden voor hun kind als het kind 16 wordt. Bij 16 jaar worden komen nieuwe verantwoordelijkheden waar ouders hun kinderen vaak bewust van maken zoals het starten van een bijbaan en het daarmee gepaarde betalen van belasting en het halen van een scooter- of autorijbewijs. Democratische participatie zou één van de zaken moeten zijn waar ouders hun kinderen over inlichten als ze 16 worden. De ouders kunnen worden gestimuleerd om de mogelijkheid tot politieke kandidaatstelling bij hun kind onder de aandacht te brengen. Gokkers kunnen hierdoor over de drempel worden geduwd. Hiermee moet echter rekening worden gehouden met kernwaarden zoals inclusiviteit zodat de gokkers niet beperkt blijven tot jongeren wier familie al politiek actief is. Dit zou de drempel immers juist hoger maken voor jongeren die geen politiek actieve familieleden hebben.

Gokkers voelen veel binding met hun wijk/gebied/plaats. Het vergroten van engagement van burgers op lokaal niveau is een breed besproken thema. Het is moeilijk hier als gemeente invloed op uit te oefenen. De gokkers die zeiden zich sterk verbonden te voelen met hun omgeving, waren daar opgegroeid en hadden er familie wonen. Dit is een situatie die je als overheid niet in de hand hebt. Toch zijn er manieren om de binding van jongeren met hun geografische omgeving te versterken. Uit een onderzoek onder Haagse burgers over binding (Tonkens & Kroese, 2009) blijkt dat jongeren zich verbonden voelen met de stad maar minder met de buurt waarin ze wonen omdat hun sociale leven zich afspeelt in het uitgaansleven en de horeca in het centrum van de stad. Jongeren maken immers veel gebruik van horeca. Het vergroten van de voorzieningen in eigen wijk of gebied zou de binding met de wijk of het gebied dus kunnen vergroten. Deze suggestie werd ook gegeven door respondent 3 uit dit onderzoek, die kandidaat stond voor de wijkraad in haar Rotterdamse wijk en graag had gezien dat er in haar wijk

meer mogelijkheden waren om “een drankje te doen”. Met het vergroten van binding met de wijk of het gebied kunnen meer vruchten worden geplukt dan politieke kandidaatstelling. Binding leidt tot actief burgerschap, waarmee problemen als sociale uitsluiting, onveiligheid op straat en consumentisme kunnen worden beperkt (Tonkens & Kroese, 2009). Voor jongeren zou het versoepelen van de uitgifte van horeca- en evenementenvergunningen hierbij helpen.

9.5 Vlinders – Netwerk

Vlinders hechten waarde aan het sociale aspect van kandidaatstelling. Om vlinders aan te trekken kan die sociale waarde door de gemeente worden vergroot. Hierbij kan gedacht worden aan het opzetten van een jonge kandidatennetwerk waarin de kandidaten die jonger dan 18 zijn bij elkaar kunnen komen met ervaren kandidaten en zo connecties kunnen leggen met elkaar en met de politieke wereld. Ze kunnen elkaar motiveren en inspireren en samenwerken. Het jonge kandidatennetwerk kan periodiek bij elkaar komen voor een leuke activiteit waar aandacht wordt besteed aan sfeer en gezelligheid maar ook aan zakelijk netwerken en sociale ontwikkeling. Er kunnen bijvoorbeeld masterclasses gegeven worden door (oud)-wethouders en burgemeesters zodat vlinders daardoor geïnspireerd kunnen raken. Zo wordt het aspect van status ook meegenomen in het aantrekken van vlinders. Ook hier moet aandacht worden besteed aan het ‘open’ houden van het netwerk, zodat het geen elitaire aangelegenheid wordt. Toegankelijkheid van het netwerk moet voorop staan, en alle jongerenkandidaten moeten worden betrokken.

10. Discussie

Bij dit onderzoek zijn de nodige kanttekeningen te plaatsen. In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de kwaliteit van de onderzoeksopzet en het verloop van de uitvoering.

Met dit onderzoek is niet het volledige vraagstuk in kaart gebracht. De doelstelling van de gemeente Rotterdam om dichterbij de jonge Rotterdammer komen en jongeren te laten meedenken over beleid van de toekomst kan op allerlei manieren worden bewerkstelligd en hier is meer onderzoek voor nodig. Bijvoorbeeld naar welke jongeren gaan stemmen, op wie en waarom? Kunnen jongerenkandidaten andere jongeren mobiliseren om te gaan stemmen? Zouden jongeren nieuwe onderwerpen aansnijden in de raadszaal? Zouden zij andere standpunten innemen dan volwassenen? Welke jongeren doen er op andere manieren aan democratische participatie en waarom? Hoe kun je die meekrijgen? De respondenten zeggen zelf dat ze jongeren willen mobiliseren en dat ze jongeren zouden vertegenwoordigen als ze verkozen worden. Dit is niet onderzocht, er zijn immers maar twee respondenten die daadwerkelijk een functie in een politiek orgaan zijn gaan vervullen. Wat de daadwerkelijke effecten zijn van 16- en 17-jarigen in de politiek blijft onbekend. Er is ook geen vergelijkend onderzoek gedaan met volwassenen of met jongeren die zich niet verkiesbaar willen stellen. Dit onderzoek had een heldere scope die nog niet de hele lading dekt maar slechts een deel van het volledige vraagstuk.

De aanbevelingen zijn niet getest op doeltreffendheid. Het zijn suggesties gebaseerd op nieuwe kennis die is voortgekomen uit dit onderzoek. Er kan niet gegarandeerd worden dat de doelstellingen met deze aanbevelingen realiteit worden.

Er zijn ook een aantal kanttekeningen te plaatsen bij de uitvoering van het onderzoek. Het werven van respondenten was een moeizaam proces en heeft veel tijd in beslag genomen. Uiteindelijk zijn er 12 jongeren geïnterviewd. Er moet in acht worden genomen dat er met de verhalen van 12 respondenten niet gegeneraliseerd kan worden naar de volledige doelgroep. Daarnaast is er bij het selecteren van de respondenten weinig ruimte geweest om rekening te houden met de context van het politiek orgaan en de sociaaleconomische achtergrond van de respondenten. Er is dus niet gecontroleerd voor externe invloeden terwijl die zeker van belang kunnen zijn. Zo is er niet gekeken naar opleidingsniveau, geslacht, wat voor werk ouders doen en hoe groot de woonplaats is. Ook bij het interviewen van de respondenten is een zo neutraal mogelijke omgeving nagestreefd maar er kan niet worden verzekerd dat alle respondenten de volledige waarheid hebben verteld. De interviews zijn immers bij veel respondenten een jaar na dato afgenomen en er is altijd risico op sociaal wenselijke antwoorden. Aan de kant van de onderzoeker kan bias zitten in het interpreteren van de reacties van de respondenten ondanks dat er zo voorzichtig mogelijk met de data is omgesprongen.

Wat betreft de profielen heeft de onderzoeker keuzes gemaakt die ook anders gemaakt hadden kunnen worden; een andere onderzoeker had andere patronen kunnen vinden of kunnen kiezen. Er zijn verschillende patronen te zien in de data en er is voor gekozen om één overtuigend patroon uit te lichten. Om te bevestigen dat jongerenkandidaten op te delen zijn in denkers, gokkers en vlinders zou er meer bevestigend onderzoek gedaan moeten worden.

11. Literatuur

- Alford, J. (2002). Why Do Public-Sector Clients Coproduce? Toward a Contingency Theory. *Administration & Society*, 34(1), 32–56.
- Bakker, A. (2015). A Job Demands–Resources Approach to Public Service Motivation. *Public Administration Review*, 75(5), 723-732.
- Ballard, P., Malin, H., Porter, T., Colby, A. & Damon, W. (2015). Motivations for Civic Participation among Diverse Youth: More Similarities than Differences. *Research in Human Development*, 12(1-2), 63-83.
- Bandura, Albert. 1969. Social–Learning Theory of Identificatory Processes. In Goslin, D. (ed.). *Handbook of Socialization Theory Research*, 213-262. Chicago: Rand McNally.
- Bergh, J. (2013). Does voting rights affect the political maturity of 16- and 17-year-olds? Findings from the 2011 Norwegian voting-age trial. *Electoral Studies*, 32(1), 90-100.
- Bovaird, T., & Loeffler, E. (2012). From engagement to co-production: The contribution of users and communities to outcomes and public value. *Voluntas*, 23(4), 1119-1138.
- Bowman, L., & Boynton, G. (1966). Recruitment Patterns among Local Party Officials: A Model and some Preliminary Findings in Selected Locales. *The American Political Science Review*, 60(3), 667-676.
- Chan, T., & Clayton, M. (2006). Should the voting age be lowered to sixteen? Normative and empirical considerations. *Political Studies*, 54(3), 533-558.
- Clark, P., & Wilson, J. (1961). Incentive Systems: A Theory of Organizations. *Administrative Science Quarterly*, 6(2), 129-166.
- Dahl, R. (2004). Adolescent brain development: A period of vulnerabilities and opportunities. Keynote address. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1021(1), 1-22.
- Dedding, C., Jurrius, K., Moonen, X., & Rutjes, L. (Eds.) (2013). *Kinderen en jongeren actief in wetenschappelijk onderzoek. Ethiek, methoden en resultaten van onderzoek met en door jeugd*. Houten: Lannoo Campus.
- Easton, D. (1979). *A systems analysis of political life*. Chicago: University of Chicago Press.
- Eijk, C. van, & Steen, T. (2013). Waarom burgers coproducent willen zijn. *Bestuurskunde* 2013(4), p. 72-81.
- Eijk, C. van, & Steen, T. (2016). Why engage in co-production of public services? Mixing theory and empirical evidence. *International Review of Administrative Sciences*, 82(1), 28–46.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Oxford: Norton & Co.
- Foa, R., & Mounk, Y. (2016). The democratic disconnect. *Journal of Democracy*, 27(3), 5-17.
- Fox, R. L., & Lawless, J. L. (2004). Entering the arena? Gender and the decision to run for office. *American Journal of Political Science*, 48(2), 264-280.

- Hardy, S. A., Pratt, M. W., Pancer, S. M., Olsen, J. A., & Lawford, H. L. (2011). Community and religious involvement as contexts of identity change across late adolescence and emerging adulthood. *International Journal of Behavioral Development, 35*(2), 125–135.
- Hatemi, P., & McDermott, R. (2012). The genetics of politics: Discovery, challenges, and progress. *Trends in Genetics : Tig, 28*(10), 525-33.
- Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. (2011). *Qualitative Research Methods*. London: Sage
- Hooghe, M., Stolle, D., & Stouthuysen, P. (2004). Head Start in Politics: The Recruitment Function of Youth Organizations of Political Parties in Belgium (Flanders). *Party Politics, 10*(2), 193–212.
- Houston, D. (2000). Public-Service Motivation: A Multivariate Test, *Journal of Public Administration Research and Theory, 10*(4), 713–728.
- Jong, Harm de (2018). *(On)gehoord: Jongeren over een sterke lokale democratie*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Kent Jennings, M., Stoker, L., & Bowers, J. (2009). Politics Across Generations: Family Transmission Reexamined. *The Journal Of Politics, 71*(3), 782-799.
- Kuijpers, M. (2019). *Loopbaandialoog: Over leren kiezen (en) leren praten*.
- Lawless, J. (2011). *Becoming a Candidate: Political Ambition and the Decision to Run for Office*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. *Handbook of adolescent psychology, 9*(11), 159-187.
- Meadowcroft, J. (2001). Political Recruitment and Local Representation: The Case of Liberal Democrat Councillors. *Local Government Studies, 27*(1), 19-36.
- Moncrief, G., Squire, P., & Jewell, M. (2001). *Who runs for the legislature? Real politics in America*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden (2017). *Trots op de raad: Samenspel in het aanzien van de raad*. Raadslid.nu.
- Parker, J. (1972). Classification of Candidates' Motivations for First Seeking Office. *The Journal of Politics, 34*(1), 268-271.
- Penner, A. (2002). Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective. *Journal of Social Issues, 58*(3), 447 - 467.
- Perry, J. (1996). Measuring Public Service Motivation: An Assessment of Construct Reliability and Validity. *Journal of Public Administration Research and Theory, 6*(1), 5–22.
- Perry, J., Brudney, J., Coursey, D. & Littlepage L. (2008). What Drives Morally Committed Citizens? A Study of the Antecedents of Public Service Motivation. *Public Administration Review 68*(3), 445-458.
- Perry, J., Hondeghem, A., & Wise, L. R. (2010). Revisiting the motivational bases of public service: Twenty years of research and an agenda for the future. *Public Administration Review, 70*(5), 681-690.

- Perry, J., & Wise, L. (1990). The Motivational Bases of Public Service. *Public Administration Review*, 50(3), 367-373.
- Preece, J., Stoddard, O., & Fisher, R. (2016). Run, jane, run! gendered responses to political party recruitment. *Political Behavior*, 38(3), 561-577.
- Quintelier, E. (2007). Differences in political participation between young and old people. *Contemporary Politics*, 13(2), 165-180.
- Raad voor het Openbaar Bestuur (2019). *Jong geleerd, oud gedaan. Pleidooi voor experimenten met het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd*. Raad voor het Openbaar Bestuur: Den Haag.
- Rainey, H. G. & Steinbauer, P. (1999). Galloping Elephants: Developing Element of a Theory of Effective Government Organizations. *Journal of Public Administration Research and Theory* 9(1) 1-32.
- Redactie Volkskrant (24 juni 2019). Jongere van 16 moet al kunnen stemmen vindt Raad voor Openbaar Bestuur. *Volkskrant* geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/jongere-van-16-moet-al-kunnen-stemmen-vindt-raad-voor-openbaar-bestuur~bd60b465/>
- Rosenzweig, R. (1957). The Politician and the Career in Politics. *Midwest Journal of Political Science*, 1(2), 163-172.
- Schwartz, D. (1969). Toward a theory of political recruitment. *The Western Political Quarterly*, 22(3), 552-571.
- Skorikov, V. (2007). Continuity in adolescent career preparation and its effects on adjustment. *Journal of Vocational Behavior*, 70(1) 8-24.
- Smith, N., Lister, R., Middleton, S. & Cox, L. (2005). Young People as Real Citizens: Towards an Inclusionary Understanding of Citizenship. *Journal of Youth Studies*, 8(4), 425-443.
- Stringer, K., Kerpelman, J., & Skorikov, V. (2011). Career Preparation: A Longitudinal, Process-Oriented Examination. *Journal of vocational behavior*, 79(1), 158–169.
- Thiel, S. van (2010). *Bestuurskundig Onderzoek: een Methodologische Inleiding*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Tonkens, E. & Kroese, G. (2009). *Burgerschap en Binding in Den Haag*. Amsterdam: Stichting Actief Burgerschap & Universiteit van Amsterdam.
- Tsang, S., Hui, E. & Law, B. (2012). Positive Identity as a Positive Youth Development Construct: A Conceptual Review. *The Scientific World Journal*, 2012(3).
- Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: Lemma.
- Wagner, M., Johann, D., Kritzinger, S. (2012). Voting at 16: Turnout and the quality of vote choice. *Electoral Studies*, 31(2), 372-383.
- Zeglovits, E. & Zandonella, M. (2013) Political interest of adolescents before and after lowering the voting age: the case of Austria. *Journal of Youth Studies*, 16(8), 1084-1104.

Bijlage 1

Interviewprotocol

Respondenten: jongeren 16 en 17 jaar over politieke motivatie en ervaringen met kandidaatstelling.

Deel 1 – inleiding

- Zelf voorstellen
- Achtergrond onderzoek en vertrouwelijkheid
- Vraag toestemming gesprek op te nemen > start opnamen
- Voorstellen respondent
- “Opwarmvragen”:
- Wat doe je in het dagelijks leven? School, bijbaan?
- Waar woon je? Gezinsamenstelling?
- Hobby’s? Vrije tijd?

Deel 2 – motivatie (vragen zijn richtlijnen, schuingedrukt is basis voor doorvragen)

- Hoe groot is je interesse in politiek?
- Wanneer is je politieke interesse aangewakkerd?
- Zijn de mensen in je naast omgeving politiek actief? *Denk aan ouders, opa en oma, vrienden?*
- Ben je lid van een politieke partij? *Sinds wanneer? Hoe ben je daarbij gekomen?*
- Wat was de aanleiding om je kandidaat te stellen voor de verkiezingen?
- Hoe ging die kandidaatstelling in zijn werk? Wat vond je daarvan?
- Hoe is de campagne verlopen? Wat vond je daarvan?
- Wat heeft je gemotiveerd om je kandidaat te stellen?
 - o *Levert iets op? (Geld, connecties, status, erkenning)*
 - o *Past bij je?*
 - o *Om iets te veranderen? (Ontevredenheid, specifiek beleid)*
 - o *Issue dat je persoonlijk aan gaat?*
 - o *Om iets bij te dragen aan de wijk/gebied/samenleving/democratie?*
 - o *Ben je benaderd? (Door school, partij, familie/vrienden)*
 - o *Was het belangrijk voor je om dit te doen? Waarom?*
 - o *Topics: vergoeding, toekomst, fascinatie, status, identiteit, beleid, onvrede, PSM, emotie, gevraagd door ...*
- Hoe heb je het verlies ervaren?

- Zou je jezelf nog een keer kandidaat stellen?
- Wat heb je overgehouden aan je kandidaatstelling?
- Ben je nu nog politiek actief? Ben je op andere manieren maatschappelijk betrokken?
- Wat zie je jezelf doen in de toekomst?

Deel 3 – ervaringen

- Welke reacties heb je gekregen op je kandidaatstelling?
- Wat vonden je leeftijdsgenoten ervan?
- Wie steunden jou erbij?
- Wat zou je ervan vinden als de stemgerechtigde leeftijd wordt verlaagd naar 16 jaar? *Wat vind je er waardevol/slecht aan?*